

پرسش‌ها و پاسخ‌ها - دفتر سی و دوم

احکام ویژه بانوان

(مطابق با نظر ده تن از مراجع عظام)

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها
معاونت مطالعات راهبردی - اداره مشاوره و پاسخ
سرشناسه: حسینی، مجتبی، ۱۳۴۵ -

عنوان و نام پدیدآور: احکام ویژه بانوان (مطابق با نظر ده تن از مراجع عظام) / مؤلف مجتبی حسینی؛ تنظیم و نظارت نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، معاونت مطالعات راهبردی- اداره مشاوره و پاسخ.
مشخصات نشر: قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، دفتر نشر معارف، ۱۳۸۸.
مشخصات ظاهری: ۱۹۲ ص.

فروست: مجموعه پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی، دفتر سی و دوم (احکام: ۹).
شابک: ۲۳/۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۱-۲۱۹-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: زنان -- وضع حقوقی و قوانین (فقه) -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها

موضوع: فقه جعفری -- رساله عملیه -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها

موضوع: فتاوی‌های شیعه -- قرن ۱۴

شناسه افزوده: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، معاونت مطالعات راهبردی، اداره مشاوره و پاسخ.
شناسه افزوده: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، دفتر نشر معارف

رده بندی کنگره: ۱۳۸۸ ۷ الف ۴۵ ح/ BP۱۸۹

رده بندی دیویی: ۲۶/۳۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۱۸۵۳۴۳۰

پرسش‌ها و پاسخ‌ها: دفتر سی و دوم - احکام ویژه بانوان (مطابق با نظر ده تن از مراجع عظام)

تنظیم و نظارت: ... نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها

معاونت مطالعات راهبردی - اداره مشاوره و پاسخ

مؤلف: ... سیدمجتبی حسینی

تایپ و صفحه آرایی: ... طالب بخشایش

ناشر: ... دفتر نشر معارف

نوبت چاپ: ... چهارم، بهار ۸۹

تیراژ: ... ۱۰/۰۰۰ جلد

قیمت: ... ۳۳۰۰ تومان

شابک: ... ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۱-۲۱۹-۸

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است»

مراکز پخش:

قم: معاونت مطالعات راهبردی نهاد، تلفن ۳۹۰۴۴۴۰

قم: مؤسسه فرهنگی و اطلاع‌رسانی طلوع طاها، تلفن ۷۷۴۸۳۴۵

قم: خیابان شهدا، کوچه ۳۲، پلاک ۳، تلفن و نمابر: ۷۷۴۴۶۱۶

فروشگاه ۱ قم: خ شهدا، روبه‌روی دفتر رهبری، تلفن ۷۷۲۵۴۵۱ نمابر ۷۷۴۳۷۵۷

فروشگاه ۲ تهران: خ انقلاب، چهار راه کالج، جنب بانک ملت، پ ۷۱۵، تلفن ۸۸۹۱۱۲۱۲ نمابر ۸۸۸۰۹۳۸۶

نشانی اینترنت: www.nashremaaref.ir - پست الکترونیک: info@porseman.org

فهرست اجمالی

فهرست تفصیلی	۷
مقدمه	۲۵
فصل اول - بلوغ دختران و نشانه‌های آن	۲۹
فصل دوم - دوره عادت و قاعدگی (پریود)	۴۳
فصل سوم - میتدئه، مضطربه و ناسیه	۶۵
فصل چهارم - غسل حیض	۶۹
فصل پنجم - بارداری و یائسگی	۸۵
فصل ششم - نماز حائض	۹۱
فصل هفتم - روزه حائض	۱۰۳
فصل هشتم - محرمات حائض	۱۱۱
فصل نهم - اسامی متبرکه	۱۱۹
فصل دهم - استحاضه	۱۳۱
فصل یازدهم - وضو و غسل استحاضه	۱۵۱
فصل دوازدهم - احکام نفاس و بارداری	۱۵۵
فصل سیزدهم - نماز و روزه مستحاضه	۱۶۱
فصل چهاردهم - دانستنی‌ها	۱۸۱
کلیدواژه‌ها	۱۸۵
کتابنامه	۱۹۱

فهرست تفصیلی

مقدمه	۲۵
فصل اول - بلوغ دختران و نشانه‌های آن	
پرسش ۱ . سن تکلیف دختر، بر مبنای سال شمسی چقدر است؟	۲۹
پرسش ۲ . نشانه بلوغ دختر را بیان کنید؟	۳۰
پرسش ۳ . اگر دختر پیش از بلوغ، خونی با نشانه‌های حیض ببیند، آیا حیض محسوب می‌شود؟	۳۰
پرسش ۴ . اگر دختر پیش از بلوغ خون ببیند، حکم آن چیست؟	۳۱
پرسش ۵ . آیا دیدن خون حیض در دختری که نمی‌داند نه سال او تمام شده یا نه (مثلاً تاریخ ولادتش را فراموش کرده است)، می‌تواند نشانه بلوغ باشد؟	۳۱
پرسش ۶ . دختری که برای اولین بار خون می‌بیند، وظیفه‌اش چیست؟	۳۱
پرسش ۷ . درباره خون حیض توضیح دهید.	۳۲
پرسش ۸ . شرایط خون حیض چیست؟	۳۳
پرسش ۹ . صفات و نشانه‌های خون حیض چیست؟	۳۴
پرسش ۱۰ . آیا ممکن است خونی، بعضی از نشانه‌های حیض را نداشته باشد؛ ولی با وجود آن خون حیض محسوب شود؟ عکس آن چگونه است؟	۳۵
پرسش ۱۱ . ملاک حداقل سه روز در حیض چیست؟ آیا شب هم جزء محاسبه قرار می‌گیرد؟	۳۵
پرسش ۱۲ . خانمی ساعت یک بعد از ظهر روز یکشنبه خون مشاهده می‌کند، با توجه به اینکه حداقل خون حیض سه روز است؛ چه روزی سه روزش کامل می‌شود؟	۳۶
پرسش ۱۳ . اگر زن چند روز با فاصله خون ببیند، آیا حیض محسوب می‌شود؟	۳۶
پرسش ۱۴ . آیا پی‌درپی بودن سه روز خون برای خانمی که عادت ماهانه دارد، شرط است؟	۳۷
پرسش ۱۵ . در خون حیض شرط است که زن سه روز اول را خون ببیند، اگر خانمی روز اول را به مدت مثلاً یک ساعت خون ببیند، سپس قطع شود و روزهای دیگر هم به این شکل مشاهده کند؛ آیا حیض محسوب می‌شود؟	۳۷
پرسش ۱۶ . اگر خون اندکی از سه روز کمتر باشد، تکلیف چیست؟	۳۸

- پرسش ۱۷ . اگر يك يا دو روز خون ببینیم و پاك شویم و دوباره خون مشاهده کنیم، تکلیفمان چیست؟ ۳۸
- پرسش ۱۸ . ابتدای خون حیض چه زمانی است؟ آیا زمانی که خون داخل رحم است یا زمانی که خون از محل خارج شود؟ ۳۹
- پرسش ۱۹ . اگر زن در ایام عادت با خوردن قرص، تنها يك يا دو روز از ایام عادت خود را خون دید، آیا حیض محسوب می شود؟ ۳۹
- پرسش ۲۰ . اگر بین خون حیض و استحاضه شك پیدا شود، وظیفه چیست؟ ۴۰
- پرسش ۲۱ . اگر خانمی چه قبل از ازدواج و چه بعد از آن، هیچ وقت خون حیض نبیند تکلیفش چیست؟ ۴۰
- پرسش ۲۲ . اگر زنی بیش از سه روز خون ببیند و در کمتر از ده روز پاك شود؛ چنانچه بین خون زخم و حیض شك داشته باشد، تکلیفش چیست؟ ۴۰
- پرسش ۲۳ . اگر زن کمی خون در لباس خود مشاهده کند و نداند از رحمش ترشح کرده (که مثلاً خون حیض باشد) و یا خون زخم است، تکلیفش چیست؟ ۴۲
- فصل دوم - دوره عادت و قاعدگی (پریود)
- پرسش ۲۴ . معیار تحقق عادت ماهانه چیست؟ ۴۳
- پرسش ۲۵ . در چه صورت عادت ماهانه زن به هم می خورد؟ ۴۳
- پرسش ۲۶ . زنی به هیچ وجه عادت معینی ندارد، گاهی هفت روز و گاهی پنج روز و مانند آن خون می بیند، تکلیفش چیست؟ ۴۴
- پرسش ۲۷ . عادت وقتیه و عددیه چیست؟ ۴۴
- پرسش ۲۸ . زنی که از خون پاك نمی شود؛ اگر دو ماه پشت سر هم در وقت معین خونی با نشانه های حیض ببیند آیا عادت وقتیه پیدا می کند؟ ۴۴
- پرسش ۲۹ . اگر خون از ده روز بیشتر شود، وظیفه چیست؟ ۴۵
- پرسش ۳۰ . خانمی که ماهی يك مرتبه خون می دیده، اگر در ماه دو مرتبه خون ببیند، آیا هر دو حیض محسوب می شود؟ ۴۵
- پرسش ۳۱ . زنی که عادت عددیه دارد؛ با تمام شدن عادت خود، يك يا چند روز دیگر نیز لك ببیند و بعد پاك شود، آیا آن چند روز حیض محسوب می شود؟ ۴۶
- پرسش ۳۲ . خانمی که عادتش شش روز است، پس از پاك شدن غسل کرده است روز هشتم لکه ای خون (با نشانه های حیض) مشاهده کرده و پاك شده است؛ آیا باید دوباره غسل کند؟ ۴۶
- پرسش ۳۳ . زنی که عادتش در ماه هفت روز است؛ ولی همیشه پس از پاك شدن روز هشتم یا روز نهم، فقط لکه ای خون (با نشانه های حیض) مشاهده می کند، چه تکلیفی دارد؟ ۴۷
- پرسش ۳۴ . گفته می شود: ترشحات زرد رنگ بعد از ایام عادت خون نیست؛ بلکه سلول های مرده جدار داخلی رحم است که خارج می شود. حکم این ترشحات چیست؟ ۴۸
- پرسش ۳۵ . اگر زن چند روز پیش از عادت خود خون ببیند، آیا علاوه بر روزهای عادت، این چند روز نیز حیض محسوب می شود؟ ۴۸
- پرسش ۳۶ . اگر زن چند روز پشت سر هم با نشانه های حیض خون ببیند و پاك شود و سپس با همان نشانه ها خون ببیند، کدام حیض محسوب می شود؟ ۴۹
- پرسش ۳۷ . زنی که عادت (وقتیه عددیه) دارد، اگر حداقل سه روز یا بیشتر خون ببیند، آن گاه چند روز پاك شود و دوباره تا بیش از ده روز خون ببیند، تکلیف او چیست؟ (خون ها در روزهای عادت نیست) ۵۰
- پرسش ۳۸ . زنی که عادت (وقتیه عددیه) دارد، اگر حداقل سه روز یا بیشتر خون ببیند، آن گاه چند روز پاك شود و دوباره تا بیش از ده روز خون ببیند، تکلیف او چیست؟ (خون اول در ایام عادت است) ۵۲
- پرسش ۳۹ . زنی که عادت (وقتیه عددیه) دارد، اگر حداقل سه روز یا بیشتر خون ببیند، آن گاه چند روز پاك شود و دوباره تا بیش از ده روز خون ببیند، تکلیف او چیست؟ (خون دوم در ایام عادت است) ۵۲
- پرسش ۴۰ . خانمی که عادتش (وقتیه و عددیه) مثلاً شش روز است، اگر در يك ماه به این مقدار خون ببیند آن گاه دو روز پاك شود و دوباره خون ببیند، تکلیفش چیست؟ ۵۴
- پرسش ۴۱ . خانمی که عادت وقتیه و عددیه دارد، اگر در خارج از وقت خونی با نشانه های حیض ببیند، تکلیفش چیست؟ ۵۴
- پرسش ۴۲ . عادت عددیه چیست؟ ۵۵
- پرسش ۴۳ . زنی که از خون پاك نمی شود، اگر دو ماه پشت سر هم و به يك اندازه خون با نشانه های حیض ببیند، آیا عادت عددیه پیدا می کند؟ ۵۵
- پرسش ۴۴ . اگر زنی که تنها عادت عددیه دارد و در کمتر از ده روز خون ببیند، تکلیفش چیست؟ ۵۶
- پرسش ۴۵ . زنی که عادت عددیه دارد، اگر بیش از ده روز خون ببیند، تکلیفش چیست؟ ۵۶
- پرسش ۴۶ . زنی که عادت ماهانه او مثلاً هفت روز است، اگر در يك ماه کمتر از هفت روز خون ببیند و سپس پاك شود، آیا باید غسل کند، یا باید صبر نماید؟ ۵۸
- پرسش ۴۷ . عادت وقتیه چیست؟ ۵۸

- پرسش ۴۸ . زنی که از خون پاک نمی‌شود، اگر دو ماه پشت سر هم در وقت معین خون با نشانه‌های حیض ببیند ولی شماره‌های آن به يك اندازه نباشد، آیا عادت وقتیه برای او محقق می‌شود؟ ۵۹
- پرسش ۴۹ . اگر زنی که عادت وقتیه دارد در کمتر از ده روز خون ببیند، تکلیفش چیست؟ ۶۰
- پرسش ۵۰ . زنی که عادت وقتیه دارد، اگر بیش از ده روز خون يك جور ببیند، تکلیفش چیست؟ ۶۰
- فصل سوم - میتدئه، مضطربه و ناسیه
- پرسش ۵۱ . میتدئه به چه زنی گفته می‌شود؟ ۶۵
- پرسش ۵۲ . مضطربه به چه زنی گفته می‌شود؟ ۶۵
- پرسش ۵۳ . اگر زن مضطربه بیشتر از ده روز با رنگ‌های مختلف (سرخ، سیاه و زرد) خون ببیند، تکلیف چیست؟ ۶۵
- پرسش ۵۴ . اگر زن مضطربه کمتر از ده روز خون ببیند، تکلیف چیست؟ ۶۶
- پرسش ۵۵ . اگر زن مضطربه بیشتر از ده روز خون ببیند و همه‌اش يك جور باشد، تکلیف چیست؟ ۶۶
- فصل چهارم - غسل حیض
- پرسش ۵۶ . تعداد غسل‌های واجب زن چند تا است؟ ۶۹
- پرسش ۵۷ . کیفیت غسل حیض را بیان کنید. ۶۹
- پرسش ۵۸ . آیا در غسل ترتیبی، مراجع بزرگوار تقلید ترتیب بین اعضا را واجب می‌دانند؟ ۷۰
- پرسش ۵۹ . وظیفه زنی که از خون حیض پاک شده، چیست؟ ۷۰
- پرسش ۶۰ . اگر زن از خون حیض پاک شود؛ ولی احتمال می‌دهد که در باطن، خون وجود داشته باشد؛ آیا می‌تواند غسل کند و عبادتش را به جا آورد؟ ۷۰
- پرسش ۶۱ . زنی که عادتش کمتر از ده روز است؛ ولی می‌داند که خون از ده روز می‌گذرد، تکلیفش چیست؟ ۷۱
- پرسش ۶۲ . زنی که عادتش (عددی) کمتر از ده روز است؛ ولی احتمال می‌دهد خون از ده روز بگذرد، تکلیفش چیست؟ ۷۱
- پرسش ۶۳ . اگر زن حائض از خون پاک شود؛ ولی مطمئن باشد که دوباره پیش از ده روز خون می‌بیند، تکلیفش چیست؟ ۷۴
- پرسش ۶۴ . با چه غسل‌هایی می‌توان نماز خواند؟ ۷۴
- پرسش ۶۵ . آیا در غسل، شستن موهای بلند بدن (مانند موهای سر خانم‌ها) واجب است؟ ۷۵
- پرسش ۶۶ . آیا می‌شود غسل حیض را قبل از وقت نماز انجام داد؟ ۷۵
- پرسش ۶۷ . اگر زن حائض پاک شود ولی آب گرم در دسترس نباشد تکلیف چیست؟ ۷۶
- پرسش ۶۸ . اگر زن پس از غسل حیض، بفهمد جایی از بدن را نشسته یا مانع لاک، ریمل و مانند آن در بدنش بوده، تکلیفش چیست؟ ۷۶
- پرسش ۶۹ . به قصد غسل حیض به حمام رفتم؛ ولی وقتی که بیرون آمدم شك کردم غسل را انجام داده‌ام یا نه، تکلیفم چیست؟ ۷۷
- پرسش ۷۰ . اگر زن بعد از غسل حیض یا جنابت، شك کند که غسل را درست به جا آورده یا نه، تکلیفش چیست؟ ۷۸
- پرسش ۷۱ . آیا کسی که غسل حیض و جنابت بر ذمه او هست، می‌تواند به نیت هر دو يك غسل انجام دهد؟ ۷۸
- پرسش ۷۲ . اگر زن برای انجام غسل خاصی (مانند جنابت، حیض و یا غسل جمعه) نیت کند و آن را به جا آورد، آیا از سایر غسل‌ها کفایت می‌کند؟ ۷۸
- پرسش ۷۳ . اگر در اثنای غسل حیض، حدث اصغر (بول، باد معده و...) خارج شود، آیا غسل صحیح است؟ ۷۹
- پرسش ۷۴ . آیا با غسل حیض احتیاطی، می‌شود نماز خواند؟ ۸۰
- پرسش ۷۵ . اگر زن در مسافرت (مثلاً قطار و اتوبوس) از حیض پاک شود و دسترسی به آب نداشته باشد، تکلیف نمازش چیست؟ ۸۱
- پرسش ۷۶ . آیا می‌توان غسل جنابت را در حال حیض انجام داد؟ ۸۱
- پرسش ۷۷ . اگر زن در حال حیض جنب شود، آیا باید غسل جنابت کند یا اینکه می‌تواند تا زمان پاک شدن به تأخیر بیندازد؟ ۸۱
- پرسش ۷۸ . آیا با غسل حیض می‌توان نماز خواند، یا باید وضو هم گرفت؟ ۸۲
- پرسش ۷۹ . زن هنگام پاک شدن، پیش از غسل وضو بگیرد یا بعد از آن؟ ۸۲
- پرسش ۸۰ . زن اگر غسل حیض انجام دهد ولی وضو نگیرد، آیا می‌تواند به مسجد برود و یا سوره سجده‌دار تلاوت کند؟ ۸۲
- پرسش ۸۱ . آیا وضو گرفتن در ایام عادت صحیح است و همان ارزش وضوی در زمان عادی را دارد؟ ۸۳
- پرسش ۸۲ . آیا کسی که حائض است، می‌تواند غسل جمعه به جا آورد؟ ۸۳
- پرسش ۸۳ . تکلیف زنی که غسل حیض را فراموش کرده و مدتی با این حالت نماز خوانده، چیست؟ ۸۴
- پرسش ۸۴ . اگر زن حائض از غسل حیض و وضو عاجز شود، تکلیفش چیست؟ ۸۴
- فصل پنجم - بارداری و یائسگی
- پرسش ۸۵ . آیا زنی که بچه شیر می‌دهد مانند سایرین خون حیض می‌بیند؟ ۸۵
- پرسش ۸۶ . آیا زن باردار نیز ممکن است خون حیض ببیند؟ ۸۵
- پرسش ۸۷ . برخی خانم‌ها در ایام بارداری دچار خونریزی می‌شوند و نمی‌دانند، حیض است یا خون دیگر، تکلیف چیست؟ ۸۶

- پرسش ۸۸ . برخی خانم‌ها داروی جلوگیری از بارداری استفاده می‌کنند و لکه‌هایی از خون می‌بینند، حکم این لکه‌ها چیست؟ ۸۶
- پرسش ۸۹ . زنی عادت ماهانه او مثلاً هفت روز بوده؛ ولی به علت گذاشتن دستگاه جلوگیری از بارداری این ماه از ده روز بیشتر خون مشاهده می‌کند، چه مقدار از آن خون حیض محسوب می‌شود؟ ۸۷
- پرسش ۹۰ . زنی عادت ماهانه او مثلاً هفت روز بوده؛ ولی به علت گذاشتن دستگاه جلوگیری از بارداری هر بار از ده روز بیشتر خون مشاهده می‌کند، چه مقدار از آن خون حیض محسوب می‌شود؟ ۸۷
- پرسش ۹۱ . حکم زن یائسه برای قرار دادن حیض چیست؟ ۸۷
- پرسش ۹۲ . پنجاه و شصت سال قمری معادل چند سال شمسی است؟ ۸۹
- پرسش ۹۳ . اگر زن بعد از سن یائسگی خونی یا نشانه‌های حیض ببیند، آیا حیض محسوب می‌شود؟ ۸۹
- پرسش ۹۴ . اگر زن در سن یائسگی خود شك کند، حکم خون‌هایی که می‌بیند، چیست؟ ۹۰
- پرسش ۹۵ . خانمی در سینه خود شك دارد، تکلیفش چیست؟ ۹۰
- پرسش ۹۶ . کسی که تنها از مادر سید است، در چه سنی یائسه می‌شود؟ ۹۰
- فصل ششم - نماز حائض
- پرسش ۹۷ . انجام چه عباداتی برای زن حائض حرام است؟ ۹۱
- پرسش ۹۸ . چرا قضا نمازهایی که در زمان حیض از زن فوت شده، واجب نیست؛ ولی قضا روزها واجب است؟ ۹۱
- پرسش ۹۹ . آیا زن به محض دیدن خون باید عبادات را ترك کند، یا باید تا مدت سه روز صبر کند؟ ۹۲
- پرسش ۱۰۰ . اگر زن با مشاهده خون یقین پیدا کند که تا سه روز و یا بیشتر ادامه پیدا می‌کند، آیا باید عبادتش را ترك کند؟ ۹۴
- پرسش ۱۰۱ . اگر زن در آخر وقت از حیض پاك شود و وقت برای غسل نداشته باشد، آیا خواندن نماز واجب است؟ ۹۶
- پرسش ۱۰۲ . اگر زن به اعتقاد اینکه حیض است، نماز و روزه‌های خود را نخواند و بعد بفهمد که حیض نبوده، تکلیف عبادات او چیست؟ ۹۷
- پرسش ۱۰۳ . اگر وقت نماز داخل شود آنگاه زن قبل از خواندن نماز حائض شود، تکلیفش چیست؟ ۹۷
- پرسش ۱۰۴ . اگر زن در اثنای نماز شك کند که حیض شده یا نه، تکلیفش چیست؟ ۹۸
- پرسش ۱۰۵ . اگر زن احتمال بدهد که وسط یا پایان وقت حائض می‌شود، آیا باید نماز را اول وقت بخواند؟ ۹۸
- پرسش ۱۰۶ . آیا زن حائض می‌تواند به انگیزه یاد دادن نماز به فرزند خود، نماز صوری بخواند؟ ۹۹
- پرسش ۱۰۷ . اگر زن در گرفتگی خورشید و ماه حائض باشد، آیا پس از پاك شدن، باید نماز آیات را قضا کند؟ ۹۹
- پرسش ۱۰۸ . آیا زنان می‌توانند در ایام عادت ماهانه به منظور با شکوه کردن آیین نماز جمعه، به مصلأ بروند؟ ۱۰۰
- پرسش ۱۰۹ . اگر خانمی نداند پیش از وقت نماز حیض شده یا بعد از آن، تکلیف نماز آن روز چه می‌شود؟ ۱۰۰
- پرسش ۱۱۰ . زن حائض در شهری که وطنش نیست قصد ماندن ده روز می‌کند؛ در بین این ده روز از خون پاك می‌شود؛ آیا باید نماز خود را شکسته بخواند یا تمام؟ ۱۰۰
- پرسش ۱۱۱ . آیا زن حائض می‌تواند سجده کند (مثلاً سجده شکر)؟ ۱۰۱
- پرسش ۱۱۲ . آیا زن حائض پس از پاك شدن، باید تمام لباسهای زمان قاعدگی را بشوید یا اینکه می‌تواند با همان لباس‌ها نماز بخواند؟ ۱۰۱
- پرسش ۱۱۳ . اگر خون حیض و نفاس و استحاضه به مقدار کمتر از درهم (تقریباً کمتر از سکه پنج ریالی) در بدن یا لباس زن باشد؛ حکم آن چیست؟ ۱۰۱
- پرسش ۱۱۴ . اگر خانمی در ایام عادت، از قرص یا آمیول جلوگیری استفاده کند؛ آیا نماز و روزه او صحیح است؟ ۱۰۲
- فصل هفتم - روزه حائض
- پرسش ۱۱۵ . اگر زن حائض در ماه رمضان، پیش از اذان صبح از حیض پاك شود، تکلیف او چیست؟ ۱۰۳
- پرسش ۱۱۶ . اگر زن روزه‌دار در روز، خون حیض مشاهده کند، تکلیف روزه‌اش چگونه است؟ ۱۰۳
- پرسش ۱۱۷ . آیا بقای عمدی بر حدث حیض و نفاس، مانند بقای عمدی بر جنابت، روزه را باطل می‌کند؟ ۱۰۴
- پرسش ۱۱۸ . خانمی که شب ماه رمضان از حیض پاك می‌شود و می‌داند اگر بخوابد بعد از اذان صبح بیدار می‌شود، تکلیفش چیست؟ ۱۰۴
- پرسش ۱۱۹ . شب از خون حیض پاك شدم؛ تصمیم گرفتم بخوابم و پیش از اذان صبح غسل کنم؛ ولی بعد از اذان صبح از خواب بیدار شدم، تکلیف روزه‌ام چیست؟ ۱۰۵
- پرسش ۱۲۰ . اگر زن در شب ماه رمضان از حیض پاك شود و تا نزدیک اذان صبح غسل را به تأخیر اندازد و سپس تیمم کند، آیا روزه‌اش صحیح است؟ ۱۰۵
- پرسش ۱۲۱ . اگر زن در ماه رمضان پیش از اذان صبح، از حیض پاك شود و از روی عمد غسل نکند؛ آیا روزه‌اش باطل است؟ کفار هم دارد؟ ۱۰۶
- پرسش ۱۲۲ . خانمی در ماه رمضان قبل از اذان صبح از خون حیض پاك شده است؛ ولی به آب دسترسی ندارد، وظیفه‌اش چیست؟ ۱۰۶
- پرسش ۱۲۳ . در ماه رمضان بعد از اذان صبح از حیض پاك شدم؛ آیا روزه آن روز بر من واجب است؟ ۱۰۶
- پرسش ۱۲۴ . خانمی در ماه رمضان غسل حیض را فراموش کرده است. بعد از چند روز به یادش می‌آید، تکلیف روزه‌هایش چه می‌شود؟ ۱۰۷
- پرسش ۱۲۵ . پیش از اذان صبح بیدار شدم، فکر می‌کردم برای غسل حیض وقت دارم، وسط غسل فهمیدم مقداری از غسل با اذان صبح همراه

- شده، حکم روزه ام چیست؟ ۱۰۷
- پرسش ۱۲۶ . در ماه رمضان پیش از اذان صبح از خون حیض پاك شدم. اگر بخواهم غسل کنم، وقت برای خوردن سحری باقی نمی ماند؛ تکلیفم چیست؟ ۱۰۷
- پرسش ۱۲۷ . چندین سال بدون غسل حیض، روزه گرفتم، در حالی که نمی دانستم زن حائض باید هنگام پاك شدن غسل کند، تکلیفم چیست؟ ۱۰۸
- پرسش ۱۲۸ . خانمی نذر کرده بود که چند روز اول ماه شعبان را روزه بگیرد؛ ولی در این چند روز عادت شد؛ تکلیف او چیست؟ ۱۰۹
- فصل هشتم - محرمات حائض
- پرسش ۱۲۹ . چه کارهایی بر زن حائض حرام است؟ ۱۱۱
- پرسش ۱۳۰ . چه کارهایی بر زن حائض مکروه است؟ ۱۱۲
- پرسش ۱۳۱ . چه کارهایی بر زن حائض مستحب است؟ ۱۱۲
- پرسش ۱۳۲ . حکم رفتن زن حائض به حرم امامان (علیهم السلام) چیست؟ ۱۱۳
- پرسش ۱۳۳ . آیا زن حائض می تواند بی آنکه داخل حرم شود، به رواقهای اطراف ضریح مطهر امام معصوم (علیه السلام) برود؟ ۱۱۳
- پرسش ۱۳۴ . آیا ورود زن حائض به داخل حرم امامزادگان مانند حرم حضرت معصومه جایز است؟ ۱۱۴
- پرسش ۱۳۵ . آیا رفتن زن حائض بر سر قبر بزرگان دین و یا گلزار شهدا و یا ایستادن کنار دیوار بقیع جایز است؟ ۱۱۴
- پرسش ۱۳۶ . شرکت در مسجد جمکران، در حال حیض چه حکمی دارد؟ ۱۱۵
- پرسش ۱۳۷ . اگر کتابخانه در زیر زمین مسجد باشد، آیا زن حائض می تواند به آنجا برود؟ ۱۱۵
- پرسش ۱۳۸ . ورود زن حائض به مکان هایی که شك دارد جزء مسجد است (مانند بام، سرداب و مقداری که به مسجد افزوده می شود)، چگونه است؟ ۱۱۵
- پرسش ۱۳۹ . زن حائض می تواند به حیاط مسجد داخل شود؟ ۱۱۶
- پرسش ۱۴۰ . حضور زنان حائض در حسینیه ها چه حکمی دارد؟ ۱۱۶
- پرسش ۱۴۱ . گفته می شود خواندن کمتر از هفت آیه از قرآن برای جنب کراهت ندارد؛ آیا این امر درباره زن حائض نیز صادق است؟ ۱۱۶
- پرسش ۱۴۲ . حکم خواندن عقد ازدواج و طلاق زن در ایام عادت ماهانه چیست؟ ۱۱۶
- فصل نهم - اسامی متبرکه
- پرسش ۱۴۳ . آیا زن حائض، می تواند بدون غسل به اسمای جلاله، دست بزند؟ ۱۱۹
- پرسش ۱۴۴ . استفاده از گردنبند منقش به نام خدا، در زمان حیض چه حکمی دارد؟ ۱۱۹
- پرسش ۱۴۵ . لمس کردن کلمه «بسمه تعالی» و یا «...» - که به جای کلمه «الله» می نویسند - برای زن حائض چه حکمی دارد؟ ۱۲۰
- پرسش ۱۴۶ . آیا مس کردن نقش «آرم جمهوری اسلامی» ایران - که روی نامه ها و بلیت های اتوبوس و... وجود دارد - بر زن حائض حرام است؟ ۱۲۰
- پرسش ۱۴۷ . تماس بدن با خط قرآن برای زن حائض چه حکمی دارد؟ ۱۲۱
- پرسش ۱۴۸ . آیا خانمی که از حیض پاك شده ولی غسل نکرده، جایز است به خط قرآن دست بزند و یا به مسجد برود؟ ۱۲۱
- پرسش ۱۴۹ . چنانچه آیات قرآن از پشت کاغذ پیدا باشد، دست زدن به آن در ایام حیض چه حکمی دارد؟ ۱۲۱
- پرسش ۱۵۰ . آیا گذاشتن قرآن باز بر روی سر، در زمان حیض جایز است؟ ۱۲۲
- پرسش ۱۵۱ . خانم حائضی که به وسیله ماشین آیات قرآن را تایپ می کند؛ آیا باید با وضو باشد؟ ۱۲۲
- پرسش ۱۵۲ . چنانچه در پت اینترنتی، اسامی متبرکه مانند نام خدا، آیات قرآن به زبان فارسی ولی با حروف لاتین (فینگلیش) تایپ شود؛ آیا این نوشته ها حکم اسامی متبرکه را دارند؟ ۱۲۳
- پرسش ۱۵۳ . دست زدن به ترجمه قرآن، در زمان حیض چه حکمی دارد؟ ۱۲۳
- پرسش ۱۵۴ . خوشنویسی قرآن در زمان حیض چه حکمی دارد؟ ۱۲۳
- پرسش ۱۵۵ . آویختن گردن بندی که روی آن، آیه قرآن نوشته شده است، در ایام عادت چه حکمی دارد؟ ۱۲۴
- پرسش ۱۵۶ . دست زدن به جلد قرآن برای زن حائض چه حکمی دارد؟ ۱۲۴
- پرسش ۱۵۷ . آیا زن حائض می تواند به نام نبی اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم)، امامان (علیهم السلام) و حضرت زهراء (علیها السلام) دست بزند؟ ۱۲۴
- پرسش ۱۵۸ . لمس کردن القاب نبی اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم)، امامان (علیهم السلام) و حضرت زهراء (علیها السلام) برای زن حائض چگونه است؟ ۱۲۵
- پرسش ۱۵۹ . آیا واژه های «رضوی»، «علوی» و مانند آن - که منسوب به امام (علیه السلام) است؛ حکم اسم امام را دارد و رعایت احترام آن واجب است؟ ۱۲۵
- پرسش ۱۶۰ . اگر اسمای متبرکه از روی حائل شفافی، مانند شیشه در زمان حیض مس شود، چه حکمی دارد؟ ۱۲۵

- پرسش ۱۶۱ . هنگام استفاده از روزنامه و مجلات، آیا تفحص اسامی متبرکه ضرورت دارد؟ ۱۲۶
- پرسش ۱۶۲ . می‌دانیم که خواندن قرآن به جز سوره‌های سجده‌دار برای زن حائض مکروه است؛ آیا این به این معناست که ترك تلاوت قرآن بهتر است؟ ۱۲۶
- پرسش ۱۶۳ . آیا برای زن حائض تنها خواندن آیه سجده‌دار حرام است؛ یا علاوه بر آن خواندن بقیه سوره نیز حرام است؟ ۱۲۶
- پرسش ۱۶۴ . آیا خانم‌های حافظ قرآن، می‌توانند در ایام عادت، با استفاده از نوار و سی‌دی‌های قرآنی، به سوره‌های سجده‌دار گوش فرادهند؟ ۱۲۷
- پرسش ۱۶۵ . آیا زن حائض می‌تواند در مجالس ختم قرآن شرکت کند و تنها به قرآن گوش فرا دهد، بی‌آنکه خودش تلاوت کند؟ ۱۲۷
- پرسش ۱۶۶ . خواندن دعا و زیارت عاشورا در ایام عادت چه حکمی دارد؟ ۱۲۸
- پرسش ۱۶۷ . در دعای کمیل آیه «أَقَمَنَّ كَانَّ مُؤْمِنًا كَمَنَّ كَانَّ فَاسِيفًا لَا يَسْتَوُونَ» وجود دارد؛ آیا زن حائض می‌تواند دعای کمیل بخواند؟ ۱۲۸
- فصل دهم - استحاضه
- پرسش ۱۶۸ . خون استحاضه چیست؟ ۱۳۱
- پرسش ۱۶۹ . نشانه خون استحاضه چیست؟ ۱۳۱
- پرسش ۱۷۰ . تفاوت خون حیض و استحاضه چیست؟ ۱۳۲
- پرسش ۱۷۱ . آیا خروج خون استحاضه زمان خاصی دارد؟ آیا قبل از حیض است یا بعد از تمام شدن آن؟ ۱۳۲
- پرسش ۱۷۲ . ابتدای استحاضه چه زمانی است؟ آیا زمانی است که خون داخل رحم است یا زمانی که خون از محل خارج می‌شود؟ ۱۳۳
- پرسش ۱۷۳ . آیا خون استحاضه مدت خاصی دارد؟ ۱۳۳
- پرسش ۱۷۴ . آیا استمرار در خون استحاضه شرط است؟ ۱۳۴
- پرسش ۱۷۵ . اگر بین خوناستحاضه و خون‌بکارت یا زخم، شك پیدا شود، تکلیف چیست؟ ۱۳۴
- پرسش ۱۷۶ . آیا استحاضه اختصاص به زنان متأهل دارد؟ یا اینکه ممکن است دختر مجرد نیز مستحاضه شود؟ ۱۳۴
- پرسش ۱۷۷ . چه کارهایی بر زن مستحاضه حرام است؟ ۱۳۵
- پرسش ۱۷۸ . آیا کارهایی که برای حائض حرام است، برای زن مستحاضه نیز حرام است؟ ۱۳۵
- پرسش ۱۷۹ . آیا زن مستحاضه، اگر به وظایف استحاضه عمل کرده باشد، می‌تواند داخل مسجد - به خصوص مسجدالحرام - شود؟ ۱۳۵
- پرسش ۱۸۰ . اقسام استحاضه چیست؟ ۱۳۵
- پرسش ۱۸۱ . استحاضه قلیله چیست؟ ۱۳۶
- پرسش ۱۸۲ . وظیفه مستحاضه قلیله چیست؟ ۱۳۶
- پرسش ۱۸۳ . آیا مستحاضه قلیله پس از آنکه از خون پاك شد، باید غسل کند؟ ۱۳۷
- پرسش ۱۸۴ . اگر استحاضه قلیله زن بعد از نماز صبح یا بعد از نماز ظهر و عصر به متوسطه تبدیل شود، تکلیف چیست؟ ۱۳۷
- پرسش ۱۸۵ . اگر استحاضه قلیله زن در وسط روز به متوسطه تبدیل شود، تکلیف چیست؟ آیا باید غسل هم به جا آورد؟ ۱۳۸
- پرسش ۱۸۶ . استحاضه متوسطه چیست؟ ۱۳۸
- پرسش ۱۸۷ . وظیفه مستحاضه متوسطه چیست؟ ۱۳۸
- پرسش ۱۸۸ . اگر مستحاضه متوسطه و کثیره از خون پاك شود، آیا باید غسل هم کند؟ ۱۳۹
- پرسش ۱۸۹ . استحاضه کثیره چیست؟ ۱۴۰
- پرسش ۱۹۰ . وظیفه مستحاضه کثیره چیست؟ ۱۴۰
- پرسش ۱۹۱ . در استحاضه کثیره، باید بین نماز ظهر و عصر و نماز مغرب و عشا فاصله نیندازد؛ آیا اگر چنین کنیم گناه کرده‌ایم؟ ۱۴۲
- پرسش ۱۹۲ . مستحاضه کثیره یا متوسطه آیا می‌تواند قبل از وقت غسل کند و با آن نمازش را بخواند؟ ۱۴۲
- پرسش ۱۹۳ . خانمی که استحاضه کثیره دارد و خونش بند نمی‌آید اگر بعد از غسل خونش قطع نشود و ادامه داشته باشد، آیا غسلش باطل می‌شود؟ ۱۴۳
- پرسش ۱۹۴ . اگر زن مستحاضه تشخیص ندهد که استحضاش از چه قسمی است و در جایی باشد که نتواند خود را واریسی کند، تکلیفش چیست؟ آیا باید احتیاط کند؟ ۱۴۵
- پرسش ۱۹۵ . خانمی که مرتب استحضاش تغییر می‌کند و نمی‌داند از چه قسمی است، تکلیفش چیست؟ ۱۴۶
- پرسش ۱۹۶ . اگر زن به خیال اینکه استحاضه اش قلیله است، وضو گرفت و نماز خواند؛ ولی بعد از نماز متوجه شد که استحاضه اش متوسطه یا کثیره بوده چه تکلیفی دارد؟ ۱۴۷
- پرسش ۱۹۷ . آیا زن مستحاضه می‌تواند با همان طهارتی که برای نماز داشته، به خط قرآن دست بزند؟ ۱۴۷
- پرسش ۱۹۸ . آیا زن اگر به دستور استحاضه رفتار کرده باشد، می‌تواند در ایام استحاضه، قرآن (حتی سوره‌های سجده‌دار) بخواند؟ ۱۴۸
- پرسش ۱۹۹ . اگر استحاضه قلیله یا متوسطه زن بعد از نماز صبح یا بعد از نماز ظهر و عصر به کثیره تبدیل شود، تکلیفش چیست؟ ۱۴۸
- پرسش ۲۰۰ . اگر استحاضه کثیره به قلیله یا متوسطه تبدیل شود، وظیفه زن چیست؟ ۱۴۹

فصل یازدهم - وضو و غسل استحاضه

پرسش ۲۰۱ . آیا هنگام غسل استحاضه علاوه بر نیت، باید نوع استحاضه (متوسطه و کثیره) را نیز در نیت مشخص کرد؟ ۱۵۱

پرسش ۲۰۲ . آیا غسل استحاضه نیاز به وضو دارد؟ ۱۵۱

پرسش ۲۰۳ . اگر هنگام غسل خون قطع نشود، آیا غسل باطل است؟ ۱۵۲

پرسش ۲۰۴ . اگر تکرار غسل برای مستحاضه - به خصوص در استحاضه کثیره - باعث مشقت زیاد شود، تکلیف چیست؟ ۱۵۲

پرسش ۲۰۵ . آیا در استحاضه متوسطه یا کثیره، وضو مقدم است یا غسل؟ ۱۵۲

پرسش ۲۰۶ . در استحاضه قلیله اگر نماز ظهر و عصر و نیز مغرب و عشا با هم خوانده شود، آیا برای نماز عصر یا عشا باید وضو گرفته شود؟ ۱۵۳

پرسش ۲۰۷ . اگر مستحاضه قلیله نماز عصر خود را بخواند و تا نماز مغرب خون نبیند، آیا می‌تواند با همان وضوی نماز عصر، نماز مغربش را

بخواند؟ ۱۵۳

فصل دوازدهم - نماز و روزه مستحاضه

پرسش ۲۰۸ . آیا در استحاضه واریسی کردن لازم است. اگر بدون واریسی نماز بخواند؛ آیا نمازش باطل است؟ ۱۵۵

پرسش ۲۰۹ . آیا زن مستحاضه حتما باید هنگام نماز خود را واریسی کند یا اینکه پیش از وقت نماز هم جایز است؟ ۱۵۵

پرسش ۲۱۰ . آیا زن مستحاضه می‌تواند نماز قضا بخواند؟ آیا برای انجام آن باید کارهایی را که برای نماز ادا لازم شده، انجام دهد؟ ۱۵۶

پرسش ۲۱۱ . اگر بر زن مستحاضه نماز آیات واجب شود، آیا می‌تواند به همان کارهایی که برای نماز یومیه انجام داده، اکتفا کند؟ ۱۵۷

پرسش ۲۱۲ . اگر زن مستحاضه (استحاضه کثیره یا متوسطه)، برای نماز غسل نکند و تنها وضو بگیرد؛ آیا نمازش باطل است؟ ۱۵۷

پرسش ۲۱۳ . اگر زن مستحاضه اول وقت وضو بگیرد یا غسل کند؛ ولی با تأخیر نماز بخواند، آیا باید دوباره وضو بگیرد یا غسل کند؟ ۱۵۸

پرسش ۲۱۴ . اگر زن مستحاضه بعد از نماز ظهر یا مغرب، خونش قطع شود آیا باید برای نماز بعد (نماز عصر یا عشا)، دوباره کارهای استحاضه را

انجام دهد؟ ۱۵۸

پرسش ۲۱۵ . آیا روزه ماه رمضان، بر زن مستحاضه واجب است؟ ۱۵۹

پرسش ۲۱۶ . اگر در ماه رمضان خانمی که استحاضه‌اش متوسطه است، غسل را به جا نیاورد، حکم روزه‌اش چیست؟ ۱۵۹

پرسش ۲۱۷ . اگر مستحاضه کثیره در ماه رمضان غسل‌های خود را به جا نیاورد، حکم روزه‌اش چیست؟ ۱۵۹

فصل سیزدهم - احکام نفاس و بارداری

پرسش ۲۱۸ . خون نفاس چیست؟ ۱۶۱

پرسش ۲۱۹ . چه کارهایی بر زن نفاس حرام است؟ ۱۶۲

پرسش ۲۲۰ . چه کارهایی بر زن نفاس مکروه است؟ ۱۶۲

پرسش ۲۲۱ . حداقل و حداکثر خون نفاس چقدر است؟ ۱۶۲

پرسش ۲۲۲ . اگر زن بعد از زایمان يك يا دو روز خون ببیند و پاک شود، آیا باید تا ده روز صبر کند و نمازش را ترك کند؟ ۱۶۳

پرسش ۲۲۳ . آیا خون نفاس نیز مانند خون حیض، باید استمرار داشته باشد؟ ۱۶۳

پرسش ۲۲۴ . اگر زن باردار نزدیک زایمان چند روز خون ببیند، تکلیفش چیست؟ آیا خون نفاس محسوب می‌شود؟ ۱۶۴

پرسش ۲۲۵ . خانم‌هایی که دو قلو می‌زایند، حکم خون نفاسشان چیست؟ به عنوان مثال يك هفته بعد از تولد بچه اول، بچه دوم به دنیا می‌آید؟ ۱۶۴

پرسش ۲۲۶ . اگر زن بعد از زایمان خون نبیند، تکلیف چیست؟ ۱۶۵

پرسش ۲۲۷ . خانمی که بچه‌اش را کورتاژ کرده خونی که مشاهده می‌کند، چه خونی است؟ آیا خون نفاس است؟ ۱۶۵

پرسش ۲۲۸ . اگر زن بعد از زایمان سر چهار روز پاک شود و غسل کند، سپس دوباره خون ببیند، تکلیفش چیست؟ ۱۶۶

پرسش ۲۲۹ . خانمی که عادت ماهانه دارد، اکنون به علت زایمان تا يك ماه یا بیشتر خون می‌بیند، تکلیف عباداتش چه می‌شود؟ ۱۶۸

پرسش ۲۳۰ . اگر زن زائو بیش از روزهای عادتش و کمتر از ده روز خون ببیند، تکلیفش چیست؟ ۱۶۹

پرسش ۲۳۱ . خانمی است که عادت ماهانه ثابتی ندارد بعد از زایمان به طور پی در پی تا يك ماه یا بیشتر خون می‌بیند، تکلیفش چیست؟ ۱۷۰

پرسش ۲۳۲ . آیا آبی که در اثر پاره شدن کیسه جنین قبل از زایمان خارج می‌شود، نجس است؟ ۱۷۰

پرسش ۲۳۳ . این جانب بعد از زایمان و گذشت ایام نفاس، غسل نفاس به جا آوردم و بعد از آن تا يك ماه خون استحاضه دیدم، آیا لازم بوده که من

روز هیجدهم غسل می‌کردم؟ ۱۷۰

پرسش ۲۳۴ . آیا زنی که تازه زایمان کرده، باید روز چهلم، غسل (چله) انجام دهد؟ ۱۷۱

پرسش ۲۳۵ . اگر زن در ایام عادت زایمان کند، خونی که از او بیرون می‌آید حکم نفاس را دارد یا حیض؟ ۱۷۱

پرسش ۲۳۶ . زنی که عادت ماهانه دارد، اگر خون نفاس او از ده روز بگذرد، تکلیفش چیست؟ ۱۷۱

پرسش ۲۳۷ . خانم‌هایی که زایمانشان به صورت عمل سزارین است، خونی که از مجرای طبیعی خارج می‌شود خون نفاس است؟ ۱۷۲

پرسش ۲۳۸ . اگر زن بعد از زایمان تا بیش از ده روز خون ببیند، تکلیفش چیست؟ ۱۷۲

پرسش ۲۳۹ . آیا برای دست زدن به جنین سقط شده، غسل واجب می‌شود؟ ۱۷۳

- پرسش ۲۴۰ . مادرانی که بچه‌شان مرده به دنیا می‌آید، آیا باید غسل مس میت به جا آورند؟ ۱۷۳
- پرسش ۲۴۱ . آیا زن می‌تواند با استفاده از دارو یا آمپول، از باردار شدن جلوگیری کند؟ اگر شوهر اجازه ندهد، چه حکمی دارد؟ ۱۷۳
- پرسش ۲۴۲ . آیا به جهت کنترل جمعیت، زن و مرد می‌توانند با استفاده از عمل جراحی کاری کنند که دیگر نتوانند فرزندی بیاورند؟ ۱۷۴
- پرسش ۲۴۳ . جایی که بارداری ضرر و خطر جانی زن را به همراه داشته باشد، آیا جایز است با استفاده از دستگاه او را عقیم کرد؟ ۱۷۵
- پرسش ۲۴۴ . آیا جایز است به جهت کنترل جمعیت، با استفاده از دستگاه به طور موقت از بارداری جلوگیری کرد؟ ۱۷۵
- پرسش ۲۴۵ . در مواردی که حاصل حاملگی، به وجود آمدن جنین دارای نقص یا بیماری ژنتیکی است، آیا می‌توان زن یا مرد را عقیم کرد؟ ۱۷۵
- پرسش ۲۴۶ . آیا سقط جنین در ماه‌های اول حاملگی، اشکال شرعی دارد؟ ۱۷۶
- پرسش ۲۴۷ . اگر سقط جنین با رضایت کامل پدر و مادر توسط پزشک انجام گیرد، دیه آن به عهده کیست؟ ۱۷۶
- پرسش ۲۴۸ . سقط جنین نامشروع، چه حکمی دارد؟ ۱۷۷
- پرسش ۲۴۹ . سقط کردن جنینی که ناقص الخلقه به دنیا می‌آید، چه حکمی دارد؟ ۱۷۷
- پرسش ۲۵۰ . اگر با آزمایش‌های تخصصی یقین پیدا شود؛ که جنین بعد از تولد و یا در ماه‌های آخر از دنیا می‌رود؛ آیا سقط آن جایز است؟ ۱۷۸
- پرسش ۲۵۱ . سقط جنین برای مادری که در معرض مرگ است و شاید با این کار بهبود یابد، چه حکمی دارد؟ ۱۷۸
- پرسش ۲۵۲ . دیه سقط جنین چه مقدار است؟ ۱۷۹
- پرسش ۲۵۳ . دیه جنینی که به وسیله پزشک سقط می‌شود، بر عهده کیست؟ وظیفه پدر و مادری که اقدام به جنین کاری کرده‌اند، چیست؟ ۱۷۹

فصل چهاردهم - دانستنی‌ها

- مبتدئه ۱۸۱
- مضطربه ۱۸۱
- ناسیه ۱۸۱
- یائسه ۱۸۲
- نفاس ۱۸۲
- ایام عادت ۱۸۳
- استظهار ۱۸۳
- کلیدواژه‌ها ۱۸۵
- کتابنامه ۱۹۱

مقدمه

«پرسش‌گری» از آغاز آفرینش انسان، رخ‌نمایی کرده؛ بر بال سبزه خود، فرشتگان را نشانده؛ بر برگ زرد خود شیطان را افشانده و در این میان، مقام آدمیت را نشان داده است. آفتاب کوفه چه زیبا فرموده است:

«مَنْ أَحْسَنَ السُّؤَالَ عِلْمٌ» و «مَنْ عِلِمَ أَحْسَنَ السُّؤَالَ».

هم سؤال از علم خیزد هم جواب
همچنان که خار و گل از خاک و آب

آری! هر که سؤال‌هایش آسمانی است، دانش و بینش پاسخش خواهد بود. پویایی و پایایی «جامعه» و «فرهنگ»، در گرو پرسش‌های حقیقت‌طلبانه و پاسخ‌های خردورانه است.

از افتخارات ایران اسلامی، آن است که از سوپیی، سرشار از جوانانی پاك دل، کمال خواه و پرسش‌گر است و از دیگر سوی، از مکتبی غنی برخوردار است که معارف بلند آن، گوارا نوش دل‌های عطشناک پرسش‌گر و دانش‌جو است.

اداره مشاوره و پاسخ معاونت مطالعات راهبردی نهاد، محفل انسی فراهم آورده است، تا «ابر رحمت» پرسش‌ها را به «زمین اجابت» پذیرا باشد و نهال سبزه دانش را بارور سازد. ما اگر بتوانیم سنگ صبور جوانان اندیشمند و بالنده ایران پرگهرمان باشیم، به خود خواهیم بالید.

شایان ذکر است در راستای ترویج فرهنگ دینی، اداره مشاوره و پاسخ نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها با همکاری گروه‌های علمی، بیش از ۸۰ هزار پرسش دانشجویی را در موضوعات مختلف اندیشه دینی، مشاوره، احکام و... پاسخ داده است.

این اداره دارای هشت گروه علمی و تخصصی، به شرح زیر است:

۱. گروه قرآن و حدیث؛
۲. گروه احکام؛
۳. گروه فلسفه، کلام و دین پژوهی؛

۴. گروه اخلاق و عرفان ؛

۵. گروه تربیتی و روان شناسی ؛

۶. گروه اندیشه سیاسی ؛

۷. گروه فرهنگی و اجتماعی ؛

۸. گروه تاریخ و سیره.

آنچه پیش رو دارید، بخشی از پرسش‌های احکام ویژه بانوان دارای فراوانی در میان قشر جوان و دانشگاهیان است که از سوی محقق ارجمند حجه الاسلام سیدمجتبی حسینی (زیدعزه) پاسخ داده شده است. ویژگی‌های این مجموعه و شیوه تنظیم آن در چند نکته ذیل بیان می‌شود:

الف. پاسخ پرسش‌ها همراه با مآخذ و مستندات آن آورده شده است.

ب. پاسخ‌های هم‌مضمون، با عبارت یکسان و روان تحریر شده است؛ از این رو بیشتر پاسخ‌ها اقتباسی است.

ج. جهت اتقان و اطمینان بیشتر علاوه بر مستندسازی پاسخ‌ها، از دفاتر مراجع بزرگوار نیز استفتا شده است.

د. جهت دستیابی آسان به پاسخ‌ها، در انتهای کتاب فهرست کلیدواژه‌ها و اصطلاحات براساس «حروف الفبا» تنظیم شده است.

ه. در تنظیم کتاب، نظر حضرت امام خمینی قدس سره به عنوان اولین فتوا آمده و فتاوی دیگر مراجع بزرگوار - که نامشان به ترتیب حروف الفبایی در ذیل می‌آید - پس از آن ذکر گردیده است:

۱. حضرت آیه الله حاج شیخ محمدتقی بهجت (قدس سرّه الشریف)

۲. حضرت آیه الله حاج شیخ میرزا جواد تبریزی (قدس سرّه الشریف)

۳. حضرت آیه الله حاج سید علی حسینی خامنه‌ای (دام‌ظله العالی)

۴. حضرت آیه الله حاج سید علی حسینی سیستانی (دام‌ظله العالی)

۵. حضرت آیه الله حاج شیخ لطف الله صافی گلپایگانی (دام‌ظله العالی)

۶. حضرت آیه الله حاج شیخ محمد فاضل لنکرانی (قدس سرّه الشریف)

۷. حضرت آیه الله حاج شیخ حسین نوری همدانی (دام‌ظله العالی)

۸. حضرت آیه الله حاج شیخ ناصر مکارم شیرازی (دام‌ظله العالی)

۹. حضرت آیه الله حاج شیخ حسین وحید خراسانی (دام‌ظله العالی)

گفتنی است که در متن کتاب تنها به ذکر اسامی مراجع بزرگوار به اختصار اکتفا شده است، لذا از ساحت آن بزرگواران پوزش می‌طلبیم و از درگاه خداوند متعال برای ایشان، دوام عزت و سلامتی مسألت داریم.

برآنیم با توفیق خداوند، به تدریج ادامه این مجموعه را تقدیم شما خوبان کنیم. پیشنهادها و انتقادهای سازنده شما، راهنمای ما در ارائه شایسته و پربار مجموعه‌هایی از این دست خواهد بود.

در پایان از تلاش‌های مخلصانه مؤلف محترم و مجموعه همکاران اداره مشاوره و پاسخ، به خصوص حجه الاسلام صالح قنادی (زیدعزه) که در بازخوانی و آماده‌سازی این اثر تلاش کرده‌اند، تشکر و قدردانی می‌شود و دوام توفیقات این عزیزان را در جهت خدمت بیشتر به مکتب اهل بیت (علیهم‌السلام) و ارتقای فرهنگ دینی جامعه - به ویژه دانشگاهیان - از خداوند متعال مسألت داریم.

فصل اول :

بلوغ دختران و نشانه‌های آن

سن تکلیف

پرسش ۱. سن تکلیف دختر، بر مبنای سال شمسی چقدر است؟

همه مراجع: سن بلوغ در دختر نه سال شمسی، منهای ۹۷ روز و ۲۲ ساعت و ۴۸ دقیقه می‌باشد.

تبصره. سال قمری از اول محرم شروع و به آخر ذی حجه ختم می‌شود و هر ماه قمری ۲۹ روز و دوازده ساعت و ۴۴ دقیقه است و يك سال قمری ۳۵۴ یا ۳۵۵ روز است. سال شمسی از اول فروردین شروع و به آخر اسفند ختم می‌شود و شش ماه اول سال، هر ماه ۳۱ روز و پنج ماه بعد هر ماه سی روز و ماه اسفند در سال‌های عادی ۲۹ روز و در سال کبیسه سی روز است. براساس این محاسبه، هر سال شمسی، یازده روز بیشتر از سال قمری است و چون ملاک عبادت و تکالیف شرعی از نظر قرآن و روایات، ماه‌های قمری است؛ از این روز بلوغ شرعی (اول تکلیف)، به حساب قمری تعیین می‌شود.

بلوغ دختر

پرسش ۲. نشانه بلوغ دختر را بیان کنید؟

همه مراجع (به جز سیستانی): نشانه بالغ شدن دختر یکی از سه چیز است:

۱. روییدن موی درشت و خشن زیر شکم (اطراف آلت تناسلی)،

۲. بیرون آمدن منی،

۳. تمام شدن نه سال قمری.

هر يك از این سه نشانه به تنهایی، علامت بلوغ و رسیدن به حد تکلیف شرعی محسوب می‌شود. [۱]

آیه‌الله سیستانی: نشانه بلوغ در دختر، تنها به تمام شدن نه سال قمری است. [۲]

حیض و بلوغ

پرسش ۳. اگر دختر پیش از بلوغ، خونی با نشانه‌های حیض ببیند، آیا حیض محسوب می‌شود؟

همه مراجع: خیر، خون حیض محسوب نمی‌شود؛ هر چند نشانه‌های حیض را نیز داشته باشد. [۳]

تبصره ۱. حکم این خون که آیا می‌تواند استحاضه باشد، در بخش «استحاضه» بیان شده است.

تبصره ۲. اگر هیچ يك از نشانه‌های بلوغ در دختر پیدا نشود، خونی که پیش از بلوغ می‌بیند، حیض نیست؛ ولی اگر یکی از نشانه‌های بلوغ در او

پدیدار گردد، خون یاد شده چنانچه صفات حیض را داشته باشد، حیض محسوب می‌شود.

خون پیش از بلوغ

پرسش ۴. اگر دختر پیش از بلوغ خون ببیند، حکم آن چیست؟

همه مراجع: اگر مربوط به زخم، جراحت و مانند آن نباشد، خون استحاضه محسوب می‌شود و حیض نیست. [۴]

پرسش ۵. آیا دیدن خون حیض در دختری که نمی‌داند نه سال او تمام شده یا نه (مثلاً تاریخ ولادتش را فراموش کرده است)، می‌تواند نشانه بلوغ باشد؟

همه مراجع (به جز صافی و فاضل): اگر نشانه‌های حیض را داشته باشد (و اطمینان به حیض بودن پیدا کند)، نشانه بلوغ او محسوب می‌شود. [۵]

آیات عظام صافی و فاضل: بنابر احتیاط واجب، نمی‌تواند نشانه بلوغ او محسوب شود. [۶]

حیض دختران

پرسش ۶. دختری که برای اولین بار خون می‌بیند، وظیفه‌اش چیست؟

همه مراجع: اگر دختر به حد بلوغ رسیده و به مقدار ده روز یا کمتر خون دیده، همه‌اش حیض است. اگر بیشتر از ده روز باشد و همه‌اش يك جور

نباشد، خون‌هایی که به نشانه‌های حیض باشد و از سه روز کمتر و از ده روز بیشتر نباشد، حیض محسوب می‌شود و باقی استحاضه است؛ ولی

اگر همه يك جور باشد؛ یعنی، همه دارای نشانه‌های حیض باشد، مطابق عادت خویشان و بستگان خود (مانند خواهر، مادر، خاله و عمه) عمل کند؛

یعنی، روزهای عادت آنها را معیار قرار داده و حیض بداند و باقی را استحاضه محسوب کند. [۷]

خون حیض

پرسش ۷. درباره خون حیض توضیح دهید.

«حیض» خونی است که به طور معمول، هر ماه به مدت چند روز از رحم زنان، به علت تأثیر هورمون‌های تخمدان، خارج می‌شود. این خونریزی از سن بلوغ تا سن یائسگی زن صورت می‌گیرد. از حیض به قاعدگی، رگل، عادت ماهانه، پرپود و بی‌نماز شدن هم تعبیر می‌کنند و زن را در این حالت حائض می‌گویند. در این دوران از سوی شرع مقدس، احکام و دستوراتی خاص برای زنان قرار داده شده است.

خداوند می‌فرماید: **«وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَدْنَىٰ فَعَزَّزُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَغْرَبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهَرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ**

مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ النَّوَافِلَ وَ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ» [۸]: «و از تو درباره خون حیض سؤال می‌کنند، بگو: چیز زیان‌بار و آلوده‌ای است،

از این رو در حالت قاعدگی، از زنان کناره‌گیری کنید و با آنها نزدیکی ننمایید، تا پاک شوند، از طریقی که خدا به شما فرمان داده، با آنها آمیزش کنید.

خداوند توبه‌کنندگان را دوست دارد و پاکان را [نیز] دوست دارد».

اقوام پیشین در مورد زنان در ایام عادت ماهانه عقاید مختلف و افراط و تفریط‌هایی داشتند. یهود در این زمینه بسیار سخت‌گیری می‌کردند. در چنین حالتی در همه چیز (خوردن، آشامیدن، مجلس و آمیزش) از زنان جدا می‌شدند که در تورات کنونی احکام شدیدی در این زمینه به چشم می‌خورد.

در مقابل مسیحیان، محدودیت و ممنوعیتی برای خود در این ایام قائل نبودند! نزد بت‌پرستان عرب دستور خاصی در این زمینه یافت نمی‌شود. اسلام

به عنوان دین برتر، روش عادلانه‌ای را در این زمینه پیش گرفته و در این ایام تنها «آمیزش جنسی» را حرام کرده است؛ زیرا آمیزش در چنین حالتی،

علاوه بر اینکه تنفرآور است، زیان‌های بسیاری به بار می‌آورد که علم پزشکی نیز آن را اثبات کرده است. احتمال عقیم شدن مرد و زن، ایجاد يك

محیط مساعد برای پرورش میکروب بیماری‌های آمیزشی (مانند سفلیس و سوزاک) و نیز التهاب اعضای تناسلی زن و وارد شدن خون آلوده به داخل

عضو تناسلی مرد، از جمله این زیان‌ها و آسیب‌ها است. از این رو پزشکان آمیزش جنسی در چنین زمانی را ممنوع می‌کنند. [۹]

شرایط حیض

پرسش ۸ . شرایط خون حیض چیست؟
شرایط تحقق خون حیض عبارت است از:

۱. بلوغ،
۲. کمتر از سه روز نبودن،
۳. بیشتر از ده روز نبودن،
۴. پی در پی بودن سه روز اول، [۱۰]
۵. استمرار خون در تمام سه شبانه روز،
۶. مشاهده حیض پیش از سن یائسگی،
۷. بین دو حیض دست کم ده روز فاصله باشد. [۱۱]

تبصره . صفات خون حیض با شرایط آن تفاوت دارد. اگر خونی تمامی شرایط حیض را دارا باشد، به طور حتم خون حیض است و اگر یکی از شرایط را نداشته باشد، آن خون، حیض محسوب نمی‌شود؛ در حالی که در صفات خون، مسئله این چنین نیست. اگر خونی تمامی صفات و نشانه‌های حیض را داشته باشد، به طور حتم ملازم با حیض بودن آن نیست؛ همان‌گونه که اگر خونی یکی از صفات و نشانه‌های حیض را نداشته باشد، ملازم با نبود حیض نیست.

نشانه‌های حیض

پرسش ۹ . صفات و نشانه‌های خون حیض چیست؟
همه مراجع: نشانه‌های خون حیض به طور غالب عبارت است از:

۱. غلیظ،
۲. گرم،
۳. به رنگ تیره (سیاهی مایل به سرخ) یا سرخ،
۴. همراه فشار و کمی سوزش باشد. [۱۲]

پرسش ۱۰ . آیا ممکن است خونی، بعضی از نشانه‌های حیض را نداشته باشد؛ ولی با وجود آن خون حیض محسوب شود؟ عکس آن چگونه؟
همه مراجع: آری، این امر ممکن است؛ مانند زنی که عادت و قتیبه دارد. اگر در وقت عادت خود سه روز یا بیشتر خون ببیند، حیض محسوب می‌شود؛ هر چند نشانه‌های حیض را نداشته باشد. همچنین زنی که بعد از یائسگی خون می‌بیند، این خون هر چند نشانه‌های حیض را داشته باشد، حیض محسوب نمی‌شود. [۱۳]

تبصره . آیه‌الله مکارم می‌فرمایند: اگر زن بعد از یائسگی، آنچه می‌بیند تمام شرایط حیض را داشته باشد، باید مطابق آن عمل کند. [۱۴]
تبصره . توجه و در نظر گرفتن نشانه‌های حیض، برای کسی است که در خون حیض شك دارد؛ ولی کسی که یقین به حیض یا عدم آن دارد (مانند موارد یاد شده در پاسخ) بر اساس علم و یقین خود عمل می‌کند. از این رو نشانه‌های حیض اموری غالبی هستند.

حداقل حیض

پرسش ۱۱ . ملاک حداقل سه روز در حیض چیست؟ آیا شب هم جزء محاسبه قرار می‌گیرد؟
همه مراجع: خیر، شب جزء محاسبه قرار نمی‌گیرد و برای تحقق حیض، دیدن خون در شب چهارم لازم نیست؛ ولی باید در شب دوم و سوم خون به هیچ وجه قطع نشود. بنابراین زن یاد شده حائض محسوب می‌شود. [۱۵]
تبصره . منظور از سه روز، سه شبانه روز نیست و اگر مراجع تقلید شب دوم و سوم را جزء محاسبه قرار می‌دهند، به جهت آن است که به شرط (پی در پی بودن خون حیض) لطمه نخورد. [۱۶]

سه روز کامل

پرسش ۱۲ . خانمی ساعت یک بعد از ظهر روز يك شنبه خون مشاهده می‌کند، با توجه به اینکه حداقل خون حیض سه روز است؛ چه روزی سه روزش کامل می‌شود؟
همه مراجع: روز چهار شنبه، ساعت یک بعد از ظهر سه روز او کامل می‌شود. [۱۷]

پی در پی بودن حیض

پرسش ۱۳ . اگر زن چند روز با فاصله خون ببیند، آیا حیض محسوب می‌شود؟

همه مراجع (به جز صافی): در خون حیض شرط است که سه روز اول آن پشت سر هم باشد. بنابراین اگر زن دو روز خون ببیند و یک روز پاک شود و دوباره یک روز خون ببیند، حیض محسوب نمی‌شود. [۱۸]

آیه‌الله صافی: اگر سه روز اول حیض پشت سر هم نباشد به عنوان مثال دو روز خون ببیند و یک روز پاک شود و دوباره یک روز خون ببیند، بنابر احتیاط واجب در روزهایی که خون می‌بیند، باید بین کارهای مستحاضه و احکام حائض جمع کند و در روزهایی که خون نمی‌بیند، کارهایی که بر حائض حرام است، ترک کند و عبادت‌های خود را به جا آورد. [۱۹]

تبصره . با توجه به اینکه آیه‌الله صافی در مسئله احتیاط دارند، مقلدان ایشان می‌توانند در این مسئله، به فتوای سایر مراجع تقلید عمل کنند.

پرسش ۱۴ . آیا پی در پی بودن سه روز خون برای خانمی که عادت ماهانه دارد، شرط است؟
همه مراجع: حداقل حیض سه روز است و باید پی در پی باشد و در این امر تفاوتی بین اقسام حیض نیست. [۲۰]

استمرار حیض

پرسش ۱۵ . در خون حیض شرط است که زن سه روز اول را خون ببیند، حال اگر خانمی روز اول را به مدت مثلاً یک ساعت خون ببیند، سپس قطع شود و روزهای دیگر هم به این شکل مشاهده کند؛ آیا حیض محسوب می‌شود؟
همه مراجع: اگر به طور کامل قطع شود، حیض نیست؛ ولی اگر خون در مجرا و باطن فرج باشد؛ حیض محسوب می‌شود و مسئله پی در پی بودن سه روز، به معنای بیرون آمدن خون در تمام سه روز نیست؛ بلکه همین اندازه که در باطن فرج خون باشد، کافی است. [۲۱]

خون کمتر از سه روز

پرسش ۱۶ . اگر خون اندکی از سه روز کمتر باشد، تکلیف چیست؟
همه مراجع: خون حیض محسوب نمی‌شود، هر چند به اندازه یک ساعت باشد. [۲۲]

تبصره . اگر مقدار آن بسیار کم باشد (۵ تا ۱۰ دقیقه) فتوای مراجع تقلید در این زمینه متفاوت است.

پرسش ۱۷ . اگر یک یا دو روز خون ببینیم و پاک شویم و دوباره خون مشاهده کنیم، تکلیفمان چیست؟
همه مراجع (به جز صافی): خون اول حیض نیست؛ هر چند در ایام عادتش باشد؛ ولی خون دوم اگر سه روز یا بیشتر و با نشانه‌های حیض و یا در عادت باشد، حیض محسوب می‌شود؛ مانند آنکه از سه روز بیشتر و از ده روز کمتر باشد. [۲۳]

آیه‌الله صافی: اگر بعد از پاک شدن سه روز خون ببیند، چنانچه مجموع خون اول و دوم و پاکی در بین، از ده روز بیشتر نباشد، خون دوم حیض محسوب می‌شود و در خون اول احتیاط آن است که بین کارهای مستحاضه و ترک آنچه بر حائض حرام است، جمع کند و در پاکی وسط کارهایی را که بر حائض حرام است، ترک کند و عبادت‌های خود را به جا آورد. [۲۴]

شروع حیض

پرسش ۱۸ . ابتدای خون حیض چه زمانی است؟ آیا زمانی که خون داخل رحم است یا زمانی که خون از محل خارج شود؟
آیات عظام امام، بهجت و خامنه‌ای: همین اندازه که خون در فضای فرج باشد (هرچند خارج نشود)، بنابر احتیاط واجب حیض شروع می‌شود (یعنی آنچه بر حائض حرام است، ترک کند و عبادت‌های خود را بجا آورد) [۲۵].

آیات عظام تبریزی، سیستانی، صافی، فاضل و وحید: زمانی که خون از رحم خارج شود حیض شروع می‌شود و بودن خون در فضای رحم کفایت نمی‌کند [۲۶]

آیات عظام مکارم و نوری: همین اندازه که خون در فضای رحم باشد (هر چند خارج نشود)، حیض شروع می‌شود. [۲۷]

تبصره . حکم استحاضه و حیض در این مسئله یکی است.

قرص و خون حیض

پرسش ۱۹ . اگر زن در ایام عادت با خوردن قرص، تنها یک یا دو روز از ایام عادت خود را خون دید، آیا حیض محسوب می‌شود؟
همه مراجع: حیض محسوب نمی‌شود؛ چون خون حیض حداقل سه روز است. [۲۸]

شک بین حیض و استحاضه

پرسش ۲۰ . اگر بین خون حیض و استحاضه شک پیدا شود، وظیفه چیست؟
همه مراجع: اگر شرایط خون حیض را ندارد، خون استحاضه محسوب می‌شود. [۲۹]

پرسش ۲۱ . اگر خانمی چه قبل از ازدواج و چه بعد از آن، هیچ وقت خون حیض نبیند تکلیفش چیست؟

همه مراجع: اگر خون نمی بیند، حکم حیض را پیدا نمی کند و باید نماز و روزه های خود را به جا آورد. [۳۰]

تبصره . اگر خون می بیند و شرایط حیض را ندارد؛ ولی نشانه های استحاضه در او نمایان است، باید به دستور و احکام استحاضه عمل کند.

شك بين حيض و زخم

پرسش ۲۳ . اگر زنی بیش از سه روز خون ببیند و در کمتر از ده روز پاك شود؛ چنانچه بين خون زخم و حیض شك داشته باشد، تکلیفش چیست؟ آیات عظام امام، تبریزی، خامنه ای، سیستانی، فاضل و نوری: اگر پیش از آن خون حیض می دیده است، آن را حیض قرار دهد و اگر پاك بوده، آن را پاك قرار دهد و عبادت های خود را به جا آورد. [۳۱]

آیه الله بهجت: این زن با فرو بردن پنبه به داخل رحم واریسی کند. اگر خون از طرف چپ بیرون آید، خون حیض است و اگر از طرف راست، بیرون آید خون زخم است، اگر واریسی ممکن نیست، در این صورت چنانچه پیش از آن خون حیض می دیده است، آن را حیض قرار دهد و اگر پاك بوده، پاك قرار دهد و عبادت های خود را به جا آورد. [۳۲]

آیه الله صافی: اگر در ایام عادت (عادت وقتیه) باشد، باید خون حیض قرار دهد. [۳۳]

آیه الله مکارم: اگر نشانه های حیض را داشته باشد و یا پیش از آن خون حیض می دیده، باید احتیاط کند؛ یعنی، تمام کارهایی که بر زن حائض حرام است ترك کند و تمام عبادت هایی که زن غیر حائض انجام می دهد به جا آورد و اگر پیش از آن پاك بوده، پاك قرار دهد و عبادت های خود را به جا آورد. [۳۴]

آیه الله وحید: اگر در ایام عادت باشد و یا نشانه های حیض را داشته باشد، باید آن را خون حیض قرار دهد. در غیر این صورت اگر پیش از آن خون حیض می دیده است، آن را حیض قرار دهد و اگر پاك بوده، پاك قرار دهد و عبادت های خود را به جا آورد. [۳۵]

پرسش ۲۳ . اگر زن کمی خون در لباس خود مشاهده کند و نداند از رحمش ترشح کرده (که مثلاً خون حیض باشد) و یا از غیر رحم است، تکلیفش چیست؟

همه مراجع: در فرض یاد شده، احکام خون حیض بر آن مترتب نمی شود. [۳۶]

تبصره . در حکم یاد شده اگر خون، کمتر از درهم (تقریباً به اندازه دو ریالی) باشد، خواندن نماز با آن لباس اشکال ندارد؛ ولی اگر در مسئله فوق به خون حیض حکم شود، خواندن نماز با آن لباس صحیح نیست.

فصل دوم :

دوره عادت و قاعدگی (بربود)

عادت ماهانه

پرسش ۲۴ . معیار تحقق عادت ماهانه چیست؟

همه مراجع: اگر زن دوبار به يك صورت خون ببیند، عادت او محقق می شود. عادت ماهانه سه قسم است:

۱. عادت وقتیه و عددیه،

۲. عادت عددیه،

۳. عادت وقتیه. [۳۷]

تبصره . در تحقق عادت در برخی اقسام بين مراجع تقلید اختلاف نظر است که در پرسش های بعدی بیان می شود.

تغییر عادت

پرسش ۲۵ . در چه صورت عادت ماهانه زن به هم می خورد؟

همه مراجع: اگر دو ماه پشت سر هم بر خلاف عادت ماهانه خود خونی ببیند که در عدد یا وقت یا هر دو یکی باشد، عادت قبلی به هم می خورد و به عادت جدید تغییر پیدا می کند. [۳۸]

تبصره . اگر يك ماه بر خلاف عادت پیشین خود خون ببیند، عادت او تغییر نمی کند.

عادت ماهانه متغیر

پرسش ۲۶ . زنی به هیچ وجه عادت معینی ندارد، گاهی هفت روز و گاهی پنج روز و مانند آن خون می بیند، تکلیفش چیست؟

همه مراجع: این زن، مضطربه محسوب می شود و باید مطابق احکام و دستورات او عمل کند. [۳۹]

عادت وقتیه و عددیه

پرسش ۲۷ . عادت وقتیه و عددیه چیست؟

همه مراجع: زنی که دو ماه پشت سر هم در وقت معین خون ببیند و شماره روزهایی که در هر دو ماه خون دیده به يك اندازه باشد، چنین زنی دارای عادت وقتیه و عددیه است؛ مانند اینکه دو ماه پی در پی از اول ماه تا روز هفتم خون ببیند (عادت او در این مثال هفت روز است). [۴۰]

پرسش ۲۸ . زنی که از خون پاك نمی‌شود؛ اگر دو ماه پشت سر هم در وقت معین خونی با نشانه‌های حیض ببیند آیا عادت وقتیه پیدا می‌کند؟ آیات عظام امام، خامنه‌ای، صافی، فاضل، مکارم و نوری: زنی که از خون پاك نمی‌شود، ولی دو ماه پشت سر هم در وقت معین (مثلاً از اول تا هفتم ماه) خونی با نشانه‌های حیض می‌بیند و باقی آن نشانه‌های استحاضه را دارد، چنین زنی نیز عادت وقتیه و عددیه دارد. عادت او در این مثال از اول تا هفتم ماه می‌باشد.

آیات عظام بهجت، تبریزی، سیستانی و وحید: زنی که از خون پاك نمی‌شود، ولی دو ماه پشت سر هم در وقت معین (مثلاً از اول تا هفتم ماه) خونی با نشانه‌های حیض می‌بیند و باقی آن نشانه‌های استحاضه را دارد، چنین زنی عادت ندارد چه اینکه عادت با نشانه‌های حیض محقق نمی‌شود. [۴۱]

خون بیش از ده روز

پرسش ۲۹ . اگر خون از ده روز بیشتر شود، وظیفه چیست؟

همه مراجع: اگر زن عادت وقتیه و عددیه دارد، باید به اندازه عادت خود حیض و بقیه را استحاضه قرار دهد، خواه همراه با نشانه‌های حیض باشد یا نه. در غیر این صورت حکم تفاوت می‌یابد. [۴۲]

تعدد حیض در ماه

پرسش ۳۰ . خانمی که ماهی یک مرتبه خون می‌دیده، اگر در ماه دو مرتبه خون ببیند، آیا هر دو حیض محسوب می‌شود؟

همه مراجع (به جز سیستانی): اگر هر دو خون نشانه‌های حیض را دارد و حداقل ده روز بین آن دو پاك بوده است، هر دو حیض محسوب می‌شود. [۴۳]

آیه‌الله سیستانی: اگر روزهایی که در وسط پاك بوده، از ده روز کمتر نباشد، هر دو حیض محسوب می‌شود؛ هر چند یکی از آن دو خون نشانه‌های حیض را نداشته باشد. [۴۴]

لکه بینی

پرسش ۳۱ . زنی که عادت عددیه دارد؛ با تمام شدن عادت خود تا قبل از پایان روز دهم، يك یا چند روز دیگر نیز لك ببیند و بعد پاك شود، آیا آن چند روز حیض محسوب می‌شود؟

همه مراجع (به جز تبریزی، صافی و وحید): آری، حیض محسوب می‌شود (هر چند نشانه‌های حیض را نداشته باشد). [۴۵]

آیات عظام تبریزی، صافی و وحید: اگر نشانه‌های خون حیض را داشته باشد، حیض محسوب می‌شود. [۴۶]

پرسش ۳۲ . خانمی که عادتش شش روز است، پس از پاك شدن غسل کرده است روز هشتم لکه‌ای خون (با نشانه‌های حیض) مشاهده کرده و پاك شده است؛ آیا باید دوباره غسل کند؟

همه مراجع: آری، باید دوباره غسل کند. [۴۷]

پرسش ۳۳ . زنی که عادتش در ماه هفت روز است؛ ولی همیشه پس از پاك شدن روز هشتم یا روز نهم، فقط لکه‌ای خون (با نشانه‌های حیض) مشاهده می‌کند، چه تکلیفی دارد؟

همه مراجع (به جز سیستانی، صافی و مکارم): باید همه (حتی پاکی وسط) را حیض قرار دهد. [بنابراین لازم نیست بعد از پاك شدن اول غسل کند؛ بلکه باید تا روز هشتم یا نهم عبادات خود را ترك کند و سپس غسل کند]. [۴۸]

آیه‌الله مکارم: تنها باید روزهایی را که خون دیده حیض قرار دهد و روزهای پاکی (وسط) حیض نیست و حکم زنان پاك را دارد. [بنابراین بعد از پاك شدن اول، باید غسل کند و عبادات خود را تا روز هشتم یا نهم به جا آورد؛ آن گاه اگر لکه‌ای از خون مشاهده کرد و پاك شد، دوباره باید غسل کند]. [۴۹]

آیات عظام سیستانی و صافی: باید روزهایی را که خون دیده، حیض قرار دهد و بنابر احتیاط واجب در روزهای پاکی عبادت‌های خود را به جا آورد و آنچه را که بر حائض حرام است، ترك کند. [بنابراین بعد از پاك شدن اول، بنابر احتیاط واجب باید غسل کند و عبادات خود را تا روز هشتم یا نهم به جا آورد؛ آن گاه اگر لکه‌ای از خون مشاهده کرد و پاك شد، دوباره باید غسل کند]. [۵۰]

ترشحات زرد رنگ

پرسش ۳۴ . گفته می‌شود: ترشحات زرد رنگ بعد از ایام عادت خون نیست؛ بلکه سلول‌های مرده جدار داخلی رحم است که خارج می‌شود. حکم این ترشحات چیست؟

همه مراجع: اگر زن اطمینان به خون بودن پیدا نکند، حکم خون را ندارد و حیض و یا استحاضه محسوب نمی‌شود. [۵۱]
تبصره . اگر ترشح یاد شده مرتبه ضعیفی از خون و یا يك نقطه از خون باشد و یا معلوم شود در باطن به صورت خون است، (براساس پرسش ۳۱) حکم به حیض می‌شود؛ مگر آنکه از ده روز تجاوز کند، در این صورت استحاضه است.

جلو افتادن عادت

پرسش ۳۵ . اگر زن چند روز پیش از عادت خود خون ببیند، آیا علاوه بر روزهای عادت، این چند روز نیز حیض محسوب می‌شود؟
آیات عظام امام، بهجت، خامنه‌ای، فاضل، مکارم و نوری: اگر مقدار خونی که پیش از عادت دیده، کم باشد (دو یا سه روز) به طوری که بگویند عادتش جلو افتاده، و روی هم از ده روز بیشتر نشود، تمامی آن حیض محسوب می‌شود. [۵۲]
آیات عظام تبریزی و صافی: اگر مقدار خونی که پیش از عادت دیده، کم باشد (يك یا دو روز)، به طوری که بگویند عادتش جلو افتاده و یا نشانه‌های خون حیض را داشته باشد و روی هم از ده روز بیشتر نشود، تمامی آن حیض محسوب می‌شود. [۵۳]
آیات عظام سیستانی و وحید: اگر مقدار خونی که پیش از عادت دیده، کم باشد (دو یا سه روز) به طوری که بگویند عادتش جلو افتاده و یا نشانه‌های خون حیض را داشته باشد و روی هم از ده روز بیشتر نشود، تمامی آن حیض محسوب می‌شود. [۵۴]

پرسش ۳۶ . اگر زن چند روز پشت سر هم با نشانه‌های حیض خون ببیند و پاك شود و سپس با همان نشانه‌ها خون ببیند، کدام حیض محسوب می‌شود؟
همه مراجع (به جز سیستانی، صافی و مکارم): اگر مجموع روزهایی که خون دیده با روزهای پاکی (وسط) از ده روز بیشتر نشود، باید همه (حتی پاکی وسط) را حیض قرار دهد. [۵۵]

آیات عظام سیستانی و صافی: اگر مجموع روزهایی که خون دیده، با روزهای پاکی (وسط) از ده روز بیشتر نشود، باید روزهایی را که خون دیده حیض قرار دهد و بنابر احتیاط واجب در روزهای پاکی عبادت‌های خود را به جا آورد و آنچه را که بر حائض حرام است، ترك کند. [۵۶]
آیه‌الله مکارم: اگر مجموع روزهایی که خون دیده با روزهای پاکی (وسط) از ده روز بیشتر نشود، تنها باید روزهایی را که خون دیده حیض قرار دهد و روزهای پاکی (وسط) حیض نیست و حکم زنان پاك را دارد. [۵۷]

پرسش ۳۷ . زنی که عادت (وقتی عددیه) دارد، اگر حداقل سه روز یا بیشتر خون ببیند، آن‌گاه چند روز پاك شود و دوباره تا بیش از ده روز خون ببیند، تکلیف او چیست؟ (خون‌ها در روزهای عادت نیست)
آیات عظام امام، خامنه‌ای و فاضل: اگر مجموع دو خون با پاکی بین آن، از ده روز بیشتر شود و نیز پاکی وسط از ده روز بیشتر نشود (مانند فرض یاد شده)، هر دو خون نمی‌تواند حیض محسوب شود؛ بلکه هر کدام که دارای صفات و نشانه‌های حیض باشد، خون حیض محسوب می‌شود. اگر هر دو از نشانه‌های حیض برخوردارند، خون اول حیض محسوب می‌شود و در بقیه تا ده روز باید احتیاط کند؛ یعنی، در ایام پاکی بین دو خون، محرمات حائض را ترك کند و کارهای زنان پاك را انجام دهد و در خون دوم تا ده روز محرمات حائض را ترك کند و کارهای استحاضه را به جا آورد. [۵۸]
آیات عظام بهجت، تبریزی و سیستانی: اگر مجموع دو خون با پاکی بین آن از ده روز بیشتر شود و نیز پاکی وسط از ده روز بیشتر نشود (مانند فرض یاد شده)، هر دو خون نمی‌تواند حیض محسوب شود؛ بلکه هر کدام که دارای صفات و نشانه‌های حیض باشد، خون حیض و دیگری استحاضه محسوب می‌شود و اگر هر دو از نشانه‌های حیض برخوردارند، خون اول حیض و خون دوم استحاضه محسوب می‌شود. [۵۹]
آیه‌الله صافی: اگر مجموع دو خون با پاکی بین آن از ده روز بیشتر شود و نیز پاکی وسط از ده روز بیشتر نشود (مانند فرض یاد شده)، هر دو خون نمی‌تواند حیض محسوب شود؛ بلکه هر کدام که دارای صفات و نشانه‌های حیض باشد، خون حیض و دیگری استحاضه محسوب می‌شود و اگر هر دو از نشانه‌های حیض برخوردارند، خون اول حیض و خون دوم استحاضه محسوب می‌شود. [۶۰]

آیه‌الله مکارم: اگر مجموع دو خون با پاکی بین آن، از ده روز بیشتر شود و نیز پاکی وسط از ده روز بیشتر نشود (مانند فرض یاد شده)، هر کدام دارای صفات و نشانه‌های حیض باشد، خون حیض محسوب می‌شود و اگر هر دو از نشانه‌های حیض برخوردارند، خون اول با خون دوم تا ده روز حیض محسوب می‌شود و در هر دو صورت اگر مقدار شماره‌های خون اول از مقدار شماره‌های خونی که در ایام عادت مشاهده می‌کرده، کمتر باشد، از خون دوم کامل نماید. [۶۱]

آیه‌الله وحید: اگر مجموع دو خون با پاکی بین آن از ده روز بیشتر شود و نیز پاکی وسط از ده روز بیشتر نشود (مانند فرض یاد شده)، هر دو خون نمی‌تواند حیض محسوب شود؛ بلکه هر کدام که دارای صفات و نشانه‌های حیض باشد، خون حیض محسوب می‌شود و اگر هر دو از نشانه‌های حیض برخوردارند، باید در هر دو خون احتیاط کند؛ یعنی، محرمات حائض را ترك کند و کارهای استحاضه را به جا آورد. [۶۲]

آیه‌الله نوری: اگر مجموع دو خون با پاکی بین آن از ده روز بیشتر شود و نیز پاکی وسط از ده روز بیشتر نشود (مانند فرض یاد شده)، هر دو خون نمی‌تواند حیض محسوب شود؛ بلکه هر کدام که دارای صفات و نشانه‌های حیض باشد، بنا بر احتیاط خون اول حیض و دیگری استحاضه محسوب می‌شود. [۶۳]

تبصره ۱ . فرض مسئله جایی است که هر يك از دو خون و پاکی وسط از ده روز بیشتر نباشد.
تبصره ۲ . فرض پاسخ در جایی است که هر يك از خون اول و دوم به تنهایی از ده روز بیشتر نشود.

پرسش ۲۸ . زنی که عادت (وقتیہ عددیہ) دارد، اگر حداقل سه روز یا بیشتر خون ببیند، آن گاه چند روز پاك شود و دوباره تا بیش از ده روز خون ببیند، تکلیف او چیست؟ (خون اول در ایام عادت است)

همه مراجع (به جز سیستانی): اگر تمام خون اول یا مقداری از آن در روزهای عادت باشد و خون دوم در روزهای عادت نباشد، باید خون اول را حیض و خون دوم را استحاضه قرار دهد. [۶۴]

آیة الله سیستانی: اگر تمام خون اول یا مقداری از آن در روزهای عادت باشد و خون دوم در روزهای عادت نباشد، باید خون اول را حیض و خون دوم را استحاضه قرار دهد مگر این که خون دوم نشانه‌های حیض را داشته باشد. در این صورت به اندازه خون اول و پاکی وسط و خون دوم که در مجموع از ده روز نگذرد حیض و بقیه استحاضه می‌باشد [به عنوان مثال اگر سه روز خون ببیند و سه روز پاك شود و سپس پنج روز خون با نشانه‌های حیض مشاهده کند، سه روز اول و چهار روز از خون دوم حیض است]. [۶۵]

تبصره ۱ . حکم پاکی وسط در عنوان «لکه بینی» بیان شده است.

تبصره ۲ . فرض پاسخ در جایی است که هر يك از خون اول و دوم به تنهایی از ده روز بیشتر نشود.

پرسش ۲۹ . زنی که عادت (وقتیہ عددیہ) دارد، اگر حداقل سه روز یا بیشتر خون ببیند، آن گاه چند روز پاك شود و دوباره تا بیش از ده روز خون ببیند، تکلیف او چیست؟ (خون دوم در ایام عادت است)

همه مراجع: اگر خون اول در روزهای عادت نباشد و تمام خون دوم یا مقداری از آن در روزها عادت باشد، باید خون دوم را حیض و خون اول را استحاضه قرار دهد. [۶۶]

تبصره ۱ . حکم پاکی وسط در عنوان «لکه بینی» بیان شده است.

تبصره ۲ . فرض پاسخ در جایی است که هر يك از خون اول و دوم به تنهایی از ده روز بیشتر نشود.

پرسش ۴۰ . خانمی که عادتش (وقتیہ و عددیہ) مثلاً شش روز است، اگر در يك ماه به این مقدار خون ببیند آن گاه دو روز پاك شود و دوباره خون ببیند، تکلیفش چیست؟

همه مراجع (به جز سیستانی): اگر مجموع دو خون با پاکی بین آن، از ده روز بیشتر شود و نیز پاکی وسط از ده روز بیشتر نشود، هر دو خون نمی‌تواند حیض محسوب شود؛ بلکه آن خونی که در عادت زن قرار گرفته است، حیض و خون دوم استحاضه محسوب می‌شود. [۶۷]

آیة الله سیستانی: اگر مجموع دو خون با پاکی بین آن، از ده روز بیشتر شود و نیز پاکی وسط از ده روز بیشتر نشود، خونی که در عادت زن قرار گرفته است، حیض و خون دوم اگر نشانه‌های حیض را نداشته باشد استحاضه محسوب می‌شود ولی اگر نشانه‌های حیض را داشته باشد، خون روز نهم و دوم نیز حیض است. [۶۸]

پرسش ۴۱ . خانمی که عادت وقتیہ و عددیہ دارد، اگر در خارج از وقت خونی با نشانه‌های حیض ببیند، تکلیفش چیست؟

همه مراجع: اگر در وقت عادت نباشد و به اندازه شماره روزهای حیضش خون ببیند، باید همان را حیض قرار دهد؛ خواه پیش از وقت عادت دیده باشد یا پس از آن. [۶۹]

عادت عددیہ

پرسش ۴۲ . عادت عددیہ چیست؟

همه مراجع: زنی که شماره روزهای حیض او در دو ماه پشت سر هم به يك اندازه باشد، ولی وقت خون دیدن او یکی نباشد؛ چنین زنی دارای «عادت عددیہ» است؛ مانند اینکه در ماه نخست از روز اول تا هفتم و ماه دوم از روز دهم تا هفدهم خون ببیند. عادت او در این مثال هفت روز

است. [۷۰]

پرسش ۴۳ . زنی که از خون پاك نمی‌شود، اگر دو ماه پشت سر هم و به يك اندازه خون با نشانه‌های حیض ببیند، آیا عادت عددیہ پیدا می‌کند؟

آیات عظام امام، خامنه‌ای، صافی، فاضل، مکارم و نورى: زنی که از خون پاك نمی‌شود، ولی دو ماه پشت سر هم خونی با نشانه‌های حیض می‌بیند و شماره روزهایی که در هر دو ماه خون دیده به يك اندازه باشد، اما وقت آن یکی نیست و باقی آن نشانه‌های استحاضه را داشته باشد، چنین زنی نیز عادت عددیہ دارد. به عنوان مثال در ماه نخست از اول ماه تا هفتم و در ماه دوم از دهم تا هفدهم خونی با نشانه‌های حیض و باقی را با نشانه‌های استحاضه ببیند، عادت او در این مثال هفت روز است. [۷۱]

آیات عظام بهجت، تبریزی، سیستانی و وحید: زنی که از خون پاك نمی‌شود، ولی دو ماه پشت سر هم خونی با نشانه‌های حیض می‌بیند و شماره روزهایی که در هر دو ماه خون دیده به يك اندازه باشد، اما وقت آن یکی نیست و باقی آن نشانه‌های استحاضه را داشته باشد، چنین زنی عادت

عدديه ندارد، چه اينکه عادت با نشانه‌های حيض محقق نمی‌شود. [۷۲]

عدديه با کمتر از ده روز

پرسش ۴۴ . اگر زنی که تنها عادت عدديه دارد و در کمتر از ده روز خون ببیند، تکلیفش چیست؟
همه مراجع: همه‌اش حيض محسوب می‌شود. [۷۳]

عدديه با بیشتر از ده روز

پرسش ۴۵ . زنی که عادت عدديه دارد، اگر بیش از ده روز خون ببیند، تکلیفش چیست؟
همه مراجع (به جز تبریزی، صافی، فاضل و وحید): اگر خون‌ها يك جور است، باید از روزی که خون دیده، به شماره روزهای عادتش حيض و باقی را استحاضه قرار دهد و اگر يك جور نباشد، باید آنچه که نشانه حيض دارد - چنانچه با شماره عادتش یکی است - همان را حيض و باقی را استحاضه قرار دهد. اگر بیشتر شد، به اندازه عادتش حيض قرار دهد و اگر کمتر شد، باید آن روزها را با چند روز دیگر - که در مجموع به اندازه عادتش شود - حيض و باقی را استحاضه قرار دهد. [۷۴]

آیه‌الله تبریزی: اگر خون‌ها يك جور است و نشانه‌های حيض را دارد، باید از روزی که خون دیده، به شماره روزهای عادتش حيض و باقی را استحاضه قرار دهد. [۷۵]

آیه‌الله صافی: اگر خون‌ها يك جور است، می‌تواند به شماره روزهای عادتش، از اول یا وسط حيض و باقی را استحاضه قرار دهد و اگر يك جور نباشد، باید آنچه که نشانه حيض دارد - چنانچه با شماره عادتش یکی است - همان را حيض و باقی را استحاضه قرار دهد. اگر بیشتر شد به اندازه عادتش حيض قرار دهد و اگر کمتر شد، باید آن روزها را با چند روز دیگر - که در مجموع به اندازه عادتش شود - حیض و باقی را استحاضه قرار دهد. [۷۶]

آیه‌الله وحید: اگر از ده روز نگذرد همه آنها حیض محسوب می‌شود و اگر بیش از ده روز باشد، به مقدار عادتش حیض و باقی استحاضه است؛ مگر آنکه همه خون‌هایی که دیده يك جور نباشد؛ یعنی، برخی به نشانه حیض و بعضی به نشانه استحاضه باشد. در این صورت چنانچه شماره روزهایی که خون به نشانه حیض است، با شماره روزهای عادتش يك اندازه است، همان حکم فوق را دارد؛ ولی اگر از روزهای عادتش بیشتر باشد، تنها به اندازه روزهای عادتش حیض است و در بیشتر از آن (که نشانه حیض را دارد) چنانچه از ده روز بیشتر نباشد، باید احتیاط کند؛ یعنی، محرمات حائض را ترك کند و کارهای استحاضه را به جا آورد. اگر از روزهای عادتش کمتر باشد (البته از سه روز کمتر نباشد)، آنها را حیض قرار دهد و در بیشتر از آن تا مقدار عادت خود احتیاط کند. [۷۷]

تبصره . فتوای آیه‌الله فاضل موافق همه مراجع است جز آنکه ایشان احتیاط واجب دارند.

خون کمتر از عادت

پرسش ۴۶ . زنی که عادت ماهانه او مثلاً هفت روز است، اگر در يك ماه کمتر از هفت روز (مثلاً ۴ روز) خون ببیند و سپس پاك شود و نداند پیش از تمام شدن روز دهم خون خواهد دید یا نه، آیا باید غسل کند، یا باید صبر نماید؟
همه مراجع: اگر مطمئن باشد که در باطن خون نیست، باید برای عبادت‌های خود غسل کند و اگر مطمئن نیست، باید خود را واریسی کرده و در صورت آلوده بودن باطن، غسل کرده و عبادات خود را به جای آورد. [۷۸]

تبصره . آیه‌الله تبریزی در قسمت دوم پاسخ احتیاط واجب کرده‌اند.

عادت وقتیه

پرسش ۴۷ . عادت وقتیه چیست؟
همه مراجع: زنی که دو ماه پشت سر هم در وقت معین خون ببیند؛ ولی شماره روزهایی که در هر دو ماه خون دیده به يك اندازه نباشد، چنین زنی دارای «عادت وقتیه» است؛ به عنوان مثال در ماه نخست از روز اول تا هفتم و در ماه دوم از اول تا روز هشتم، خون ببیند. او باید عادت خود را در این مثال، روز اول ماه قرار دهد. [۷۹]

پرسش ۴۸ . زنی که از خون پاك نمی‌شود، اگر دو ماه پشت سر هم در وقت معین خون با نشانه‌های حیض ببیند ولی شماره‌های آن به يك اندازه نباشد، آیا عادت وقتیه برای او محقق می‌شود؟

آیات عظام امام، خامنه‌ای، صافی، فاضل، مکارم و نوری: زنی که از خون پاك نمی‌شود؛ ولی دو ماه پشت سر هم در وقت معین خونی با نشانه‌های حیض می‌بیند و شماره روزهایی که در هر دو ماه خون دیده، به يك اندازه نباشد و باقی آن نشانه‌های استحاضه را داشته باشد، چنین زنی نیز عادت وقتیه دارد. به عنوان مثال در ماه نخست از اول ماه تا هفتم و در ماه دوم از اول تا هشتم، خونی با نشانه‌های حیض و باقی را با نشانه‌های استحاضه ببیند. [۸۰]

آیات عظام بهجت، تبریزی، سیستانی و وحید: زنی که از خون پاك نمی‌شود؛ ولی دو ماه پشت سر هم در وقت معین خونی با نشانه‌های حیض

می‌بیند و شماره روزهایی که در هر دو ماه خون دیده، به یک اندازه نباشد و باقی آن نشانه‌های استحاضه را داشته باشد، چنین زنی عادت وقتیه ندارد؛ چه اینکه عادت با نشانه‌های حیض محقق نمی‌شود. [۸۱]

وقتیه با کمتر از ده روز

پرسش ۴۹. اگر زنی که عادت وقتیه دارد در کمتر از ده روز خون ببیند، تکلیفش چیست؟
همه مراجع: باید همه آن را حیض قرار دهد. [۸۲]

وقتیه با بیشتر از ده روز

پرسش ۵۰. زنی که عادت وقتیه دارد، اگر بیش از ده روز خون یک جور ببیند، تکلیفش چیست؟
آیات عظام امام، خامنه‌ای و نوری: اگر خون‌ها یک جور باشد و نتواند با نشانه‌ها، حیض را تشخیص دهد، باید شماره عادت خویشانش خود را حیض قرار دهد. البته این در صورتی است که عادت همه یا اکثر قریب به اتفاق آنان یکسان باشد؛ ولی اگر میان آنان اختلاف هست - به عنوان مثال برخی پنج روز و برخی هشت روز عادت می‌بینند - نمی‌تواند عادت آنان را ملاک در حیض قرار دهد؛ بلکه باید در هر ماه هفت روز را ایام عادت و بقیه را استحاضه خود قرار دهد. [۸۳]

آیه‌الله بهجت: اگر خون‌ها یک جور باشد و نتواند با نشانه‌ها، حیض را تشخیص دهد، باید هفت روز ایام عادت را حیض قرار دهد. [۸۴]
آیه‌الله سیستانی: اگر خون‌ها یک جور باشد و نتواند با نشانه‌ها، حیض را تشخیص دهد، باید با دو شرط شماره عادت برخی از خویشانش خود را حیض قرار دهد.

۱. نداند اندازه عادت آن زن (که از نظر سن و مزاج مماثل اوست) مخالف با اندازه عادت خودش است.
۲. نداند اندازه عادت آن زن با اندازه عادت دیگر خویشانش، تفاوت دارد. اما اگر این دو شرط حاصل نباشد، می‌تواند به اختیار خود از سه تا ده روز هر شماره‌ای را که مناسب با سن و مزاج او باشد، ایام عادت و بقیه را استحاضه خود قرار دهد و بهتر آن است که هفت روز قرار دهد. [۸۵]
آیه‌الله صافی: اگر خون‌ها یک جور باشد و نتواند با نشانه‌ها، حیض را تشخیص دهد باید شماره عادت خویشانش خود را حیض قرار دهد و احتیاط واجب آن است که اگر عادت آنان از هفت روز کمتر است، پس از پایان مدت عادت خویشانش تا هفت روز را احتیاط کند؛ یعنی، محرمانه حائض را ترک کند و کارهای مستحاضه را به جا آورد و نیز اگر عادت خویشانش از هفت روز بیشتر است، در فاصله بین هفت روز تا پایان عادت آنها، احتیاط یاد شده را مراعات کند. البته این در صورتی است که عادت همه یا اکثر قریب به اتفاق آنان یکسان باشد؛ ولی اگر میان آنان اختلاف هست - به عنوان مثال برخی پنج روز و برخی هشت روز عادت می‌بینند - نمی‌تواند عادت آنان را ملاک در حیض قرار دهد؛ بلکه باید در هر ماه شش یا هفت روز را از اول وقت حیض عادت و بقیه را استحاضه قرار دهد و احتیاط آن است که آنچه را در ماه اول حیض قرار داده، در ماه‌های بعد هم همان مقدار را حیض قرار دهد. البته اگر عادت او در روزهای وسط یا آخر باشد، باید شش یا هفت روز وسط یا آخر را که در عادت است، حیض قرار دهد. [۸۶]
آیه‌الله فاضل: اگر خون‌ها یک جور باشد و نتواند با نشانه‌ها، حیض را تشخیص دهد، باید شماره عادت خویشانش خود را حیض قرار دهد. البته این در صورتی است که عادت همه یا اکثر قریب به اتفاق آنان یکسان باشد؛ ولی اگر میان آنان اختلاف هست - به عنوان مثال برخی پنج روز و برخی هشت روز عادت می‌بینند - نمی‌تواند عادت آنان را ملاک در حیض قرار دهد؛ بلکه باید بنا بر احتیاط واجب در هر ماه هفت روز را حیض و بقیه را استحاضه قرار دهد. [۸۷]

آیه‌الله مکارم: اگر خون‌ها یک جور باشد و نتواند با نشانه‌ها، حیض را تشخیص دهد، باید شماره عادت خویشانش خود را حیض قرار دهد. البته این در صورتی است که عادت همه یا اکثر قریب به اتفاق آنان یکسان باشد؛ ولی اگر میان آنان اختلاف هست - به عنوان مثال برخی پنج روز و برخی هشت روز عادت می‌بینند - نمی‌تواند عادت آنان را ملاک در حیض قرار دهد؛ بلکه احتیاط واجب آن است که در هر ماه هفت روز را ایام عادت خود قرار دهند. [۸۸]

آیه‌الله وحید: اگر خون‌ها یک جور باشد و نتواند با نشانه‌ها، حیض را تشخیص دهد، باید شماره عادت خویشانش خود را حیض قرار دهد. البته این در صورتی است که عادت همه آنان یکسان باشد، ولی اگر میان آنان اختلاف هست - به عنوان مثال برخی پنج روز و برخی هشت روز عادت می‌بینند - نمی‌تواند عادت آنان را ملاک در حیض قرار دهد، بلکه احتیاط واجب آن است که در هر ماه تا شش یا هفت روز را به اختیار خود، ایام عادت و بقیه را استحاضه قرار دهد. [۸۹]

تبصره ۱. اگر خون‌ها یک جور نباشد، آنچه که نشانه حیض را داشته باشد (البته از سه روز کمتر و از ده روز بیشتر نباشد)، حیض و آنچه که نشانه حیض را ندارد، استحاضه است.

تبصره ۲. در رجوع به عادت خویشانش، تفاوتی بین خویشانش پدری یا مادری و یا زنده و مرده نیست.

فصل سوم :

مبتدئه، مضطره و ناسیه

زن مبتدئه

پرسش ۵۱ . مبتدئه به چه زنی گفته می‌شود؟

همه مراجع: «مبتدئه» به زنی گفته می‌شود که برای نخستین بار خون حیض می‌بیند؛ خواه دختر باشد یا زن. [۹۰]

زن مضطربه

پرسش ۵۲ . مضطربه به چه زنی گفته می‌شود؟

همه مراجع: «مضطربه» زنی است که چند ماه خون دیده و از نظر وقت یا عدد، عادت معینی پیدا نکرده است و یا اگر عادت هم داشته، عادتش از بین رفته و عادت دیگری پیدا نکرده است. [۹۱]

مضطربه و نشانه‌های حیض

پرسش ۵۳ . اگر زن مضطربه بیشتر از ده روز با رنگ‌های مختلف (سرخ، سیاه و زرد) خون ببیند، تکلیف چیست؟

همه مراجع: آنچه که نشانه‌های حیض را دارد و از سه روز کمتر و از ده روز بیشتر نباشد، حیض و آنچه با نشانه‌های استحاضه است، استحاضه قرار دهد. [۹۲]

مضطربه با کمتر از ده روز

پرسش ۵۴ . اگر زن مضطربه کمتر از ده روز خون ببیند، تکلیف چیست؟

همه مراجع: همه‌اش حیض محسوب می‌شود. [۹۳]

مضطربه با بیشتر از ده روز

پرسش ۵۵ . اگر زن مضطربه بیشتر از ده روز خون ببیند و همه‌اش يك جور باشد، تکلیف چیست؟

آیات عظام امام، خامنه‌ای و نوری: باید به عادت خویشان (مانند خواهر، مادر، خاله و عمه) مراجعه کند. اگر عادت آنان هفت روز است، باید هفت روز حیض و باقی را استحاضه قرار دهد و اگر کمتر از هفت روز است (مثلاً پنج روز)، باید آن را حیض قرار دهد و بنابر احتیاط واجب در تفاوت بین شماره عادت آنان و هفت روز (در این مثال دو روز)، کارهایی را که بر حائض حرام است، ترك کند و کارهای استحاضه (عبادت) را به جا آورد. اگر عادت خویشانش از هفت روز بیشتر باشد (مثلاً نه روز) باید هفت روز را حیض قرار دهد و بنابر احتیاط واجب در تفاوت بین شماره عادت آنان و هفت روز (در این مثال دو روز)، کارهایی را که بر حائض حرام است، ترك کند و کارهای استحاضه (که انجام عبادت است) را به جا آورد و اگر خویشانش عادت ندارند و یا عادتشان یکسان نیست، بنابر احتیاط واجب باید هفت روز حیض و باقی را استحاضه قرار دهد. [۹۴]

آیات عظام بهجت و مکارم: باید مطابق عادت خویشان و بستگان خود (مانند خواهر، مادر، خاله و عمه) عمل کند؛ یعنی، روزهای عادت آنها را معیار قرار داده و باقی را استحاضه بداند و اگر خویشانش عادت ندارند و یا عادتشان یکسان نیست، بنا بر احتیاط باید هفت روز حیض و باقی را استحاضه قرار دهد. [۹۵]

آیه‌الله تبریزی: در هر صورت باید شش‌شش یا هفت روز را حیض و باقی را استحاضه قرار دهد. [۹۶]

آیه‌الله سیستانی: بنابر احتیاط واجب باید با دو شرط به عادت برخی از خویشان (مانند خواهر، مادر، خاله و عمه) مراجعه کند و اگر خویشانش عادت ندارند و یا عادتشان یکسان نیست، باید عددی را بین سه تا ده روز حیض و باقی را استحاضه قرار دهد. [۹۷]

دو شرط عبارت است از:

۱. نداند اندازه عادت آن زن (که از نظر سن و مزاج مماثل اوست) مخالف با اندازه عادت خودش است.

۲. نداند اندازه عادت آن زن با اندازه عادت دیگر خویشانش، تفاوت دارد. اما اگر این دو شرط حاصل نباشد، می‌تواند به اختیار خود از سه تا ده روز هر شماره‌ای را که مناسب با سن و مزاج او باشد، ایام عادت و بقیه را استحاضه خود قرار دهد و بهتر آن است که هفت روز قرار دهد. [۹۸]

آیه‌الله وحید: باید به عادت خویشان (مانند خواهر، مادر، خاله و عمه) مراجعه کند. اگر عادت آنان شش یا هفت روز است، باید همان حیض و باقی را استحاضه قرار دهد و اگر کمتر از هفت روز است (مثلاً پنج روز) باید همان را حیض قرار دهد. بنابر احتیاط واجب در تفاوت بین شماره عادت آنان و شش یا هفت روز (در این مثال يك یا دو روز) کارهایی را که بر حائض حرام است، ترك کند و کارهای استحاضه (عبادت) را به جا آورد و اگر عادت خویشانش از هفت روز بیشتر باشد (مثلاً نه روز)، باید شش یا هفت روز را حیض قرار دهد و بنا بر احتیاط واجب در تفاوت بین شماره عادت آنان و شش یا هفت روز (در این مثال دو یا سه روز) کارهایی را که بر حائض حرام است، ترك کند و کارهای استحاضه (عبادت) را به جا آورد و اگر خویشانش عادت ندارند و یا عادتشان یکسان نیست، بنابر احتیاط واجب باید هفت روز حیض و باقی را استحاضه قرار دهد. [۹۹]

تبصره ۱ . اگر خویشان او عادت ندارند و یا عادتشان یکسان نیست، آیه‌الله فاضل می‌فرماید: باید سه یا شش یا هفت روز و آیه‌الله صافی می‌فرماید: باید شش یا هفت روز حیض و باقی را استحاضه قرار دهد.

تبصره ۲ . اگر عادت همه یا اکثر خویشان زن مضطربه هفت روز باشد، اکثر مراجع تقلید می‌گویند: همان هفت روز را حیض و باقی را استحاضه قرار دهد و با توجه به اینکه آیه‌الله سیستانی در مسئله احتیاط واجب دارند، مقلدانشان می‌توانند به فتوای اکثر عمل کنند و اگر عادت خویشان

مختلف بود یا عادت نداشتند، چنانچه عدد شش یا هفت را حیض خود قرار دهد، به فتوای همه مراجع تقلید عمل کرده است.

فصل چهارم : غسل حیض

غسل های واجب زن

پرسش ۵۶ . تعداد غسل های واجب زن چند تا است؟

همه مراجع: غسل های واجب بر زنان عبارت است از: غسل حیض، نفاس، استحاضه و نیز همه غسل هایی که بر مردان واجب است. [۱۰۰] تبصره . غسل های واجب بر مردان عبارت است از: غسل جنابت، غسل مسّ میت و غسلی که با نذر و مانند آن واجب شده است.

غسل حیض

پرسش ۵۷ . کیفیت غسل حیض را بیان کنید.

غسل حیض همانند سایر غسل ها است که به دو صورت می توان انجام داد: ترتیبی و ارتماسی. در غسل ترتیبی، ابتدا سر و گردن، سپس نیمه راست و بعد از آن نیمه چپ بدن شسته می شود. اما در غسل ارتماسی، بدن یکباره در آب قرار می گیرد. [۱۰۱]

پرسش ۵۸ . آیا در غسل ترتیبی، مراجع بزرگوار تقلید ترتیب بین اعضا را واجب می دانند؟

آیات عظام امام، بهجت، خامنه ای و فاضل: ترتیب بین سر و گردن، طرف راست و طرف چپ بدن واجب است.

آیه الله تبریزی: ترتیب بین سر و گردن و بدن واجب است و ترتیب بین طرف راست و طرف چپ بدن بهتر است.

آیه الله سیستانی: ترتیب بین سر و گردن و بدن احتیاط واجب است و ترتیب بین طرف راست و طرف چپ بدن بهتر است.

آیات عظام صافی، مکارم و وحید: ترتیب بین سر و گردن و بدن واجب است و ترتیب بین طرف راست و طرف چپ بدن بنا بر احتیاط واجب است.

غسل هنگام پاکی

پرسش ۵۹ . وظیفه زنی که از خون حیض پاک شده، چیست؟

همه مراجع: اگر پیش از ده روز پاک شود و مطمئن باشد که در باطن خون نیست، باید برای عبادت های خود غسل کند. [۱۰۲]

استظهار

پرسش ۶۰ . اگر زن از خون حیض پاک شود؛ ولی احتمال می دهد که در باطن خون وجود داشته باشد؛ آیا می تواند غسل کند و عبادت اش را به جا آورد؟

همه مراجع: خیر، باید استظهار و واریسی کند به این ترتیب که مقداری پنبه و مانند آن داخل فرج کند و کمی صبر نماید و بیرون آورد. در این صورت حالات ذیل پیش می آید:

الف. اگر پاک بود، غسل کند و عبادت اش را به جا آورد.

ب. اگر پاک نبود (هر چند به رنگ زرد باشد) دو صورت دارد:

۱. در حیض عادت ندارد و یا عادتش ده روز است؛ در این صورت باید صبر کند که اگر پیش از ده روز پاک شد، غسل کند و اگر سر ده روز پاک شد و یا خون او از ده روز گذشت، سر ده روز غسل کند.

۲. عادتش کمتر از ده روز است و می داند پیش از ده روز یا سر ده روز پاک می شود؛ در این صورت نباید غسل کند. [۱۰۳]

تبصره . آیات عظام بهجت و تبریزی؛ استظهار و واریسی را احتیاط واجب می دانند.

پرسش ۶۱ . زنی که عادتش کمتر از ده روز است؛ ولی می داند که خون از ده روز می گذرد، تکلیفش چیست؟

همه مراجع: اگر می داند خون بیش از ده روز ادامه خواهد داشت، باید مقدار عادت خود را حیض و بقیه را استحاضه قرار دهد. [۱۰۴]

پرسش ۶۲ . زنی که عادتش (عددی) کمتر از ده روز است؛ ولی احتمال می دهد خون از ده روز بگذرد، تکلیفش چیست؟

آیات عظام امام، خامنه ای، فاضل و نوری: احتیاط واجب آن است که (بعد از ایام عادت) حداقل تا یک روز عبادت را ترک کند و بعد از آن می تواند تا ده روز عبادت را ترک کند. ولی بهتر است تا ده روز احتیاط کند. پس اگر پیش از تمام شدن ده روز یا سر ده روز از خون پاک شده همه اش حیض است و اگر از ده روز گذشت، باید عادت خود را حیض و بقیه را استحاضه قرار دهد و عبادت هایی را که بعد از روزهای عادت به جا نیاورده، قضا کند. [۱۰۵]

آیه الله بهجت: اگر خون نشانه های حیض را داشته باشد، باید عبادت را تا ده روز ترک کند و اگر نشانه ها را نداشت، باید (بعد از ایام عادت) تا یک روز

اول عبادت را ترك كند؛ و پس از آن تا روز دهم ترك عبادت مستحب است؛ هر چند احتیاط (جمع بین ترك آنچه بر حائض حرام است و انجام کارهای مستحاضه) بهتر است. پس اگر پیش از تمام شدن ده روز یا سر ده روز از خون پاک شده همه اش حیض است و اگر از ده روز گذشت، باید عادت خود را حیض و بقیه را استحاضه قرار دهد و عبادت‌هایی را که بعد از روزهای عادت به جا نیاورده، قضا کند. [۱۰۶]

آیات عظام تبریزی و وحید: باید (بعد از ایام عادت) يك روز عبادت را ترك كند و بعد می‌تواند اعمال مستحاضه را انجام دهد و بهتر آن است تا روز دهم احتیاط کند. پس اگر پیش از تمام شدن ده روز یا سر ده روز از خون پاک شده همه اش حیض است و اگر از ده روز گذشت، باید عادت خود را حیض و بقیه را استحاضه قرار دهد و عبادت‌هایی را که بعد از روزهای عادت به جا نیاورده، قضا کند. [۱۰۷]

آیه‌الله سیستانی: بهتر آن است که (بعد از ایام عادت) يك یا دو روز و یا تا روز دهم عبادت را ترك كند. پس اگر پیش از تمام شدن ده روز یا سر ده روز از خون پاک شده همه اش حیض است و اگر از ده روز گذشت، باید عادت خود را حیض و بقیه را استحاضه قرار دهد و عبادت‌هایی را که بعد از روزهای عادت به جا نیاورده، قضا کند. [۱۰۸]

آیه‌الله صافی: احتیاط واجب آن است که (بعد از ایام عادت) يك یا دو روز عبادت را ترك كند و یا احتیاط کند [یعنی کارهایی که بر حائض حرام است، ترك کند و کارهای مستحاضه را نیز بجا آورد] و بعد از دو روز تا روز دهم و این احتیاط بعد از روز دوم تا روز دهم لازم است. پس اگر پیش از تمام شدن ده روز یا آخر ده روز از خون پاک شده، همه اش حیض است و اگر از ده روز گذشت، باید عادت خود را حیض و بقیه را استحاضه قرار دهد و عبادت‌هایی را که بعد از روزهای عادت به جا نیاورده، قضا کند. [۱۰۹]

آیه‌الله مکارم: باید تا يك روز عبادت را ترك كند و اگر خون قطع نشده يك روز دیگر عبادت را ترك كند و نیز تا روز دهم. پس اگر پیش از تمام شدن ده روز یا سر ده روز از خون پاک شده همه اش حیض است و اگر از ده روز گذشت، باید عادت خود را حیض و بقیه را استحاضه قرار دهد و عبادت‌هایی را که بعد از روزهای عادت به جا نیاورده، قضا کند. [۱۱۰]

تکرار غسل

پرسش ۶۳ . اگر زن حائض از خون پاک شود؛ ولی مطمئن باشد که دوباره پیش از ده روز خون می‌بیند، تکلیفش چیست؟ همه مراجع (به جز سیستانی، صافی و مکارم): اگر یقین دارد که دوباره خون می‌بیند، نباید غسل کند و نماز بخواند؛ بلکه باید به احکام حائض رفتار کند. اما اگر به این امر یقین ندارد، باید غسل کند و نماز بخواند. [۱۱۱]

آیات عظام سیستانی و صافی: اگر یقین دارد که دوباره خون می‌بیند، بنا بر احتیاط غسل کند و نماز خود را به جا آورد و آنچه را که بر حائض حرام است ترك كند. اما اگر به این امر یقین ندارد، باید غسل کند و نماز بخواند. [۱۱۲]

آیه‌الله مکارم: در هر صورت باید غسل کند و نماز خود را به جا آورد. [۱۱۳]

غسل بدون وضو

پرسش ۶۴ . با چه غسل‌هایی می‌توان نماز خواند؟ آیات عظام امام، بهجت، خامنه‌ای، صافی و فاضل: تنها با غسل جنابت می‌توان نماز خواند؛ ولی با غسل‌های دیگر باید وضو هم گرفت. [۱۱۴]

آیات عظام تبریزی، سیستانی، نوری و وحید: با همه غسل‌های واجب و مستحب معتبر - غیر از غسل استحاضه متوسطه - می‌توان نماز خواند؛ اگر چه احتیاط مستحب آن است که [در غیر غسل جنابت] وضو هم بگیرد. [۱۱۵]

آیه‌الله مکارم: با همه غسل‌های واجب و مستحب معتبر می‌توان نماز خواند و گرفتن وضو واجب نیست. اما احتیاط مستحب آن است که در غیر غسل جنابت، وضو هم بگیرد. [۱۱۶]

موهای بلند

پرسش ۶۵ . آیا در غسل، شستن موهای بلند بدن (مانند موهای سر خانم‌ها) واجب است؟ همه مراجع (به جز امام، مکارم، فاضل و نوری): خیر، شستن موهای بلند واجب نیست. [۱۱۷]

آیات عظام امام، مکارم، فاضل و نوری: بنا بر احتیاط واجب، شستن موهای بلند هم واجب است. [۱۱۸]

تبصره . اگر رساندن آب به پوست، بدون شستن آنها ممکن نباشد، باید موهای بلند را بشوید که آب به بدن برسد.

زمان غسل حیض

پرسش ۶۶ . آیا می‌شود غسل حیض را قبل از وقت نماز انجام داد؟ همه مراجع: آری، غسل حیض پیش از وقت نماز جایز و صحیح است ولی به قصد خواندن نماز واجب نباشد؛ بلکه هدف پاک شدن از حیض و انجام کارهای مستحبی مانند خواندن قرآن و مانند آن باشد. [۱۱۹]

دسترسى حائض به آب

پرسش ۶۷ . اگر زن حائض پاک شود ولی آب گرم در دسترس نباشد تکلیف چیست؟

همه مراجع: اگر نتواند آب گرم کند و آب سرد نیز برای او ضرر داشته باشد و یا آنکه به طور کلی انجام دادن غسل برای او حرجی و دشوار است، می تواند تیمم کند. [۱۲۰]

غسل نادرست

پرسش ۶۸ . اگر زن پس از غسل حیض، بفهمد جایی از بدن را نشسته یا مانعی مانند لاک، ریمل و مانند آن در بدنش بوده، تکلیفش چیست؟ آیات عظام امام، بهجت، صافی، فاضل و نوری: اگر از طرف چپ بدن باشد، شستن همان مقدار کافی است و اگر از سمت راست باشد، باید بعد از شستن آن مقدار، دوباره طرف چپ را بشوید و اگر از سر و گردن باشد، باید بعد از شستن آن مقدار، دوباره سمت راست و سپس سمت چپ بدن را بشوید. [۱۲۱]

آیه الله تبریزی: اگر از طرف چپ بدن باشد، شستن همان مقدار کافی است و اگر از سمت راست باشد، احتیاط مستحب آن است که بعد از شستن آن مقدار، دوباره طرف چپ را بشوید و اگر سر و گردن باشد، باید بعد از شستن آن مقدار، دوباره طرف راست و چپ را بشوید. [۱۲۲]
آیه الله سیستانی: اگر از طرف چپ بدن باشد، شستن همان مقدار کافی است و اگر از سمت راست باشد، احتیاط مستحب آن است که بعد از شستن آن مقدار، دوباره طرف چپ را بشوید و اگر از سر و گردن باشد، بنابر احتیاط واجب باید بعد از شستن آن مقدار، دوباره بدن را بشوید. [۱۲۳]
آیات عظام خامنه ای و وحید: اگر از طرف چپ بدن باشد، شستن همان مقدار کافی است و اگر از سمت راست باشد، احتیاط [واجب] آن است که باید بعد از شستن آن مقدار، دوباره طرف چپ را بشوید و اگر از سر و گردن باشد، باید بعد از شستن آن، دوباره طرف راست و چپ را بشوید. [۱۲۴]
آیه الله مکارم: همان جایی که نشسته و یا مانع وجود داشته، بشوید کافی است. [۱۲۵]

شك در غسل

پرسش ۶۹ . به قصد غسل حیض به حمام رفتم؛ ولی وقتی که بیرون آمدم شك کردم غسل را انجام داده ام یا نه، تکلیفم چیست؟ همه مراجع: باید بنا را بر انجام ندادن بگذارید و غسلتان را به جا آورید. [۱۲۶]

شك در صحت غسل

پرسش ۷۰ . اگر زن بعد از غسل حیض یا جنابت، شك کند که غسل را درست به جا آورده یا نه، تکلیفش چیست؟ همه مراجع (به جز تبریزی و وحید): به شك خود اعتنا نکند و لازم نیست دوباره غسل به جا آورد. [۱۲۷]
آیات عظام تبریزی و وحید: اگر احتمال بدهد هنگام غسل، توجه (به شرایط صحت آن) داشته و صحیح به جا آورده است، لازم نیست دوباره غسل کند. [۱۲۸]

غسل چند منظوره

پرسش ۷۱ . آیا کسی که غسل حیض و جنابت بر ذمه او هست، می تواند به نیت هر دو يك غسل انجام دهد؟ همه مراجع: آری، می تواند. [۱۲۹]

غسل حیض و جنابت

پرسش ۷۲ . اگر زن برای انجام غسل خاصی (مانند جنابت، حیض و یا غسل جمعه) نیت کند و آن را به جا آورد، آیا از سایر غسل ها کفایت می کند؟ آیات عظام امام و صافی: اگر غسل جنابت باشد و به قصد آن غسل کند، از سایر غسل ها کفایت می کند؛ ولی اگر غسل غیر جنابت باشد (مانند حیض یا جمعه) و به قصد آن غسل کند، بنابر احتیاط واجب، از سایر غسل ها کفایت نمی کند. [۱۳۰]
آیه الله بهجت: اگر غسل واجب باشد و به قصد آن غسل کند، از سایر غسل ها کفایت می کند؛ ولی اگر غسل مستحبی را قصد کند، تنها از غسل های مستحبی کفایت می کند. [۱۳۱]
آیات عظام تبریزی، سیستانی، فاضل، مکارم و وحید: آری کفایت می کند. [۱۳۲]
آیات عظام خامنه ای و نوری: اگر غسل جنابت باشد و به قصد آن غسل کند، از سایر غسل ها کفایت می کند؛ ولی اگر غسل غیر جنابت باشد (مانند حیض یا جمعه) و به قصد آن غسل کند، از سایر غسل ها کفایت نمی کند. [۱۳۳]
تبصره . اگر زنی غسل حیض را فراموش کند و در این بین غسل واجب دیگری را انجام دهد، لازم نیست تمام نمازهای گذشته را قضا کند؛ بلکه می تواند از فتوای فوق استفاده نماید.

غسل مشکوک

پرسش ۷۳ . اگر در اثنای غسل حیض، حدث اصغر (بول، باد معده و...) خارج شود، آیا غسل صحیح است؟ آیات عظام امام، خامنه ای، صافی، فاضل و نوری: غسل باطل نمی شود و آن را تمام کند؛ ولی بهتر (احتیاط مستحب) است آن را به قصد آنچه بر ذمه او است (از اتمام یا اعاده) از سر گیرد، در هر صورت باید برای نماز و هر کاری که در آن طهارت لازم است، وضو نیز بگیرد. [۱۳۴]

آیه الله بهجت: لازم نیست غسل را تمام کند و بنابر احتیاط واجب باید آن را به قصد آنچه بر ذمه او است (از اتمام یا اعاده)، از سر گیرد و برای نماز و هر کاری که در آن طهارت لازم است، وضو نیز بگیرد. [۱۳۵]

آیه الله تبریزی: باید غسل را از سر گیرد و بنابر احتیاط واجب، باید برای نماز و هر کاری که در آن طهارت لازم است، وضو نیز بگیرد. [۱۳۶]

آیه الله سیستانی: غسل باطل نمی شود؛ ولی بنابر احتیاط واجب باید برای نماز و هر کاری که در آن طهارت لازم است، وضو بگیرد. [۱۳۷]

آیه الله مکارم: غسل او صحیح است؛ ولی برای نماز و هر کاری که در آن طهارت لازم است، وضو بگیرد. [۱۳۸]

آیه الله وحید: بنابر احتیاط واجب باید غسل را تمام کند و دوباره از سر گیرد و برای نماز و هر کاری که در آن طهارت لازم است، وضو نیز بگیرد. [۱۳۹]

غسل احتیاطی

پرسش ۷۴ . آیا با غسل حیض احتیاطی، می شود نماز خواند؟

همه مراجع: خیر، با غسل احتیاطی، نمی شود نماز خواند. [۱۴۰]

غسل در سفر

پرسش ۷۵ . اگر زن در مسافرت (مثلاً قطار و اتوبوس از حیض پاک شود و دسترسی به آب نداشته باشد)، تکلیف نمازش چیست؟ همه مراجع: اگر وقت نماز تا رسیدن به مقصد تمام نمی شود، باید صبر کند و در غیر این صورت اگر در بین راه دسترسی به آب نداشته باشد باید به جای غسل حیض تیمم کند و بعد از تطهیر بدن و عوض کردن لباس های نجس نماز بخواند. [۱۴۱]

حائض و غسل جنابت

پرسش ۷۶ . آیا می توان غسل جنابت را در حال حیض انجام داد؟

همه مراجع (به جز امام و خامنه ای): آری، غسل جنابت در حال حیض، صحیح است و از جنابت پاک می شود. [۱۴۲]

آیات عظام امام و خامنه ای: بنابر احتیاط واجب غسل جنابت در حال حیض صحیح نیست. [۱۴۳]

پرسش ۷۷ . اگر زن در حال حیض جنب شود، آیا باید غسل جنابت کند یا اینکه می تواند تا زمان پاک شدن به تأخیر بیندازد؟ همه مراجع: خیر، لازم نیست؛ چه اینکه غسل جنابت به خودی خود واجب نیست و تنها برای نماز و آنچه طهارت در آن شرط است، واجب می شود و در زمان حیض خواندن نماز و آنچه که طهارت در آن شرط است، بر حائض حرام است. بنابر این پس از پاک شدن از حیض يك غسل به نیت حیض و جنابت به جا آورد، کفایت می کند. [۱۴۴]

تبصره . عده ای از مراجع تقلید، غسل جنابت در حال حیض را صحیح نمی دانند. به عنوان «حائض و غسل جنابت» مراجعه شود.

وضوی حائض

پرسش ۷۸ . آیا با غسل حیض می توان نماز خواند، یا باید وضو هم گرفت؟

آیات عظام امام، بهجت، خامنه ای، صافی و فاضل: خیر، باید برای نماز نیز وضو گرفت. [۱۴۵]

آیات عظام تبریزی، سیستانی، مکارم، نوری و وحید: آری، با غسل حیض می توان نماز خواند. اما احتیاط مستحب آن است که وضو هم بگیرد. [۱۴۶]

پرسش ۷۹ . زن هنگام پاک شدن، پیش از غسل وضو بگیرد یا بعد از آن؟

همه مراجع: فرقی ندارد؛ ولی اگر پیش از غسل وضو بگیرد، بهتر است. [۱۴۷]

پرسش ۸۰ . زن اگر غسل حیض انجام دهد ولی وضو نگیرد، آیا می تواند به مسجد برود و یا سوره سجده دار تلاوت کند؟

همه مراجع: آری، می تواند این امور را انجام دهد؛ چه اینکه وضو شرط صحت غسل حیض نیست. [۱۴۸]

تبصره . اگر بخواهد نماز بخواند و یا دست به آیات قرآن بزند، بین مراجع تقلید اختلاف نظر هست. برخی می گویند برای این امور باید وضو بگیرد؛ ولی عده ای می گویند همان غسل برای آنها کافی است.

وضو در ایام عادت

پرسش ۸۱ . آیا وضو گرفتن در ایام عادت صحیح است و همان ارزش وضوی در زمان عادی را دارد؟

همه مراجع: آری، وضوی زن حائض صحیح است؛ ولی طاهر نمی شود و نمی تواند با آن نماز بخواند و یا دست به خط قرآن بزند. [۱۴۹]

غسل جمعه حائض

پرسش ۸۲ . آیا کسی که حائض است، می تواند غسل جمعه به جا آورد؟

همه مراجع (به جز سیستانی): آری، غسل جمعه از زن حائض صحیح است. [۱۵۰]
آیه الله سیستانی: بنا بر احتیاط واجب، غسل جمعه از زن حائض صحیح نیست. [۱۵۱]

فراموشی غسل حیض

پرسش ۸۳. تکلیف زنی که غسل حیض را فراموش کرده و مدتی با این حالت نماز خوانده، چیست؟
همه مراجع: باید غسل کند و تمام نمازهایی که بدون غسل خوانده، قضا کند. [۱۵۲]
تبصره. اگر در این بین، غسل واجب دیگری و حتی مستحب معتبری انجام داده، براساس فتوای برخی از مراجع تقلید، نمازهای بعد از این غسل قضا ندارد. [۱۵۳]

تیمم بدل از غسل

پرسش ۸۴. اگر زن حائض از غسل حیض و وضو عاجز شود، تکلیفش چیست؟
همه مراجع (به جز سیستانی، مکارم و نوری): باید دو تیمم به جا آورد؛ یکی بدل از غسل حیض و دیگری بدل از وضو. [۱۵۴]
آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری: تیمم بدل از غسل کفایت می کند و لازم نیست تیمم بدل از وضو نیز به جا آورد؛ هر چند انجام آن احتیاط مستحب است. [۱۵۵]

فصل پنجم: بارداری و بانسگی

حیض و زن شیرده

پرسش ۸۵. آیا زنی که بچه شیر می دهد مانند سایرین خون حیض می بیند؟
همه مراجع: آری، زن شیرده نیز مانند دیگر زنان، خون حیض می بیند و همه در حکم یکسان هستند. [۱۵۶]

حیض و زن باردار

پرسش ۸۶. آیا زن باردار نیز ممکن است خون حیض ببیند؟
همه مراجع: آری، زن باردار نیز خون حیض می بیند؛ ولی اگر از اول عادتش بیست روز به تأخیر بیفتد و خونی با صفات حیض ببیند، بنا بر احتیاط واجب بین کارهایی که حائض باید ترك کند و کارهای مستحاضه، جمع کند. [۱۵۷]

خونریزی زن باردار

پرسش ۸۷. برخی خانمها در ایام بارداری دچار خونریزی می شوند و نمی دانند، حیض است یا خون دیگر، تکلیف چیست؟
همه مراجع: اگر دارای شرایط خون حیض باشد، خون حیض محسوب می شود؛ وگرنه استحاضه است. [۱۵۸]
تبصره. اگر بداند خون یاد شده مربوط به زخم در بدن و رحم است، حیض و استحاضه محسوب نمی شود؛ بلکه باید مانند سایر خونها موضع را برای نماز تطهیر کند.

پیشگیری از بارداری

پرسش ۸۸. برخی خانمها داروی جلوگیری از بارداری استفاده می کنند و لکه هایی از خون می بینند، حکم این لکه ها چیست؟
همه مراجع: اگر دارای شرایط خون حیض باشد، خون حیض محسوب می شود؛ وگرنه استحاضه است. [۱۵۹]
تبصره. یکی از شرایط خون حیض آن است که سه روز پی در پی ببیند؛ بنابراین اگر کمتر از آن خون ببیند، حیض نیست و استحاضه است.
پرسش ۸۹. زنی عادت ماهانه او مثلاً هفت روز بوده؛ ولی به علت گذاشتن دستگاه جلوگیری از بارداری این ماه از ده روز بیشتر خون مشاهده می کند، چه مقدار از آن خون حیض محسوب می شود؟
همه مراجع: اگر از ده روز بیشتر خون ببیند، به اندازه عادتش حیض و باقی استحاضه محسوب می شود. [۱۶۰]

پرسش ۹۰. زنی عادت ماهانه او مثلاً هفت روز بوده؛ ولی به علت گذاشتن دستگاه جلوگیری از بارداری هر بار از ده روز بیشتر خون مشاهده می کند، چه مقدار از آن خون حیض محسوب می شود؟
همه مراجع: اگر دو ماه پی در پی، ده روز یا بیشتر خون ببیند، عادت او به ده روز تبدیل می شود. بنابراین ده روز حیض و باقی استحاضه محسوب

می شود. [۱۶۱]

یائسگی

پرسش ۹۱ . حکم زن یائسه برای قرار دادن حیض چیست؟

آیات عظام امام، بهجت، خامنه‌ای، صافی و فاضل: زن غیر سیده با تمام شدن پنجاه سال و زن سیده با تمام شدن شصت سال قمری، یائسه می‌گردد و اگر بعد از آن خونی ببیند، خون حیض محسوب نمی‌شود. [۱۶۲]

آیات عظام تبریزی و وحید: زن (خواه سیده باشد یا غیرسیده) با تمام شدن شصت سال قمری یائسه می‌شود و اگر بعد از آن خونی ببیند، خون حیض محسوب نمی‌شود و بعد از تمام شدن پنجاه تا شصت سال احتیاط واجب کند؛ یعنی، اگر در روزهای عادت و یا با نشانه‌های حیض خون ببیند، بین کارهایی که حائض باید ترك کند و کارهای مستحاضه جمع کند. [۱۶۳]

آیه الله سیستانی: زن با تمام شدن شصت سال قمری یائسه می‌شود و اگر بعد از آن خونی ببیند، خون حیض محسوب نمی‌شود و زن غیر سیده بنا بر احتیاط مستحب، بعد از تمام شدن پنجاه سال تا شصت سال، اگر در روزهای عادت و یا با نشانه‌های حیض خون ببیند، بین کارهایی که حائض باید ترك نماید و کارهای مستحاضه، جمع کند. [۱۶۴]

آیه الله مکارم: زن (خواه سیده باشد یا غیر سیده) با تمام شدن پنجاه سال قمری، یائسه می‌گردد و اگر بعد از آن خونی ببیند، خون حیض محسوب نمی‌شود؛ مگر زنی که از قبيله قریش باشد. در این صورت با تمام شدن شصت سال قمری، یائسه می‌گردد. البته اگر زن بعد از یائسگی، آنچه می‌بیند تمام شرایط حیض را داشته باشد، باید مطابق آن عمل کند. [۱۶۵]

آیات عظام نوری: زن غیر سیده با تمام شدن پنجاه سال قمری یائسه می‌شود و اگر بعد از آن خونی ببیند، خون حیض محسوب نمی‌شود و زن سیده بعد از تمام شدن پنجاه تا شصت سال احتیاط واجب کند؛ یعنی، اگر در روزهای عادت و یا با نشانه‌های حیض خون ببیند، بین کارهایی که حائض باید ترك کند و کارهای مستحاضه، جمع کند. [۱۶۶]

تبصره ۱ . یائسه از ماده یأس به معنای ناامیدی است و در اصطلاح، یائسه به زنی گفته می‌شود که پایان تولید مثل او فرا رسیده و دیگر عادت ماهانه نمی‌بیند و از خون دیدن و آوردن فرزند، ناامید است و اگر خونی هم ببیند، خون حیض محسوب نمی‌شود.

تبصره ۲ . با توجه به اینکه آیات عظام (تبریزی، نوری و وحید) بعد از تمام شدن پنجاه سال تا شصت سال احتیاط واجب دارند، مقلدان ایشان می‌توانند به فتوای سایر مراجع تقلید عمل کنند (البته با رعایت الاعلم فالاعلم).

سن یائسگی

پرسش ۹۲ . پنجاه و شصت سال قمری معادل چند سال شمسی است؟

همه مراجع: پنجاه سال قمری معادل ۴۸ سال و ۱۷۹ روز شمسی و شصت سال قمری معادل ۵۸ سال و ۷۷ روز و ۱۲ ساعت شمسی می‌باشد. [۱۶۷]

حیض در سن یائسگی

پرسش ۹۳ . اگر زن بعد از سن یائسگی خونی با نشانه‌های حیض ببیند، آیا حیض محسوب می‌شود؟

همه مراجع (به جز مکارم): خیر، خون حیض محسوب نمی‌شود؛ هر چند نشانه‌های حیض را داشته باشد. [۱۶۸]

آیه الله مکارم: خیر، خون حیض محسوب نمی‌شود؛ مگر اینکه آنچه می‌بیند تمام شرایط حیض را داشته باشد که در این صورت باید مطابق آن عمل کند. [۱۶۹]

تبصره . حکم این خون که آیا می‌تواند استحاضه باشد، در بخش استحاضه بیان شده است.

شك در یائسگی

پرسش ۹۴ . اگر زن در سن یائسگی خود شك کند، حکم خون‌هایی که می‌بیند، چیست؟

همه مراجع: اگر شرایط و نشانه‌های خون حیض را داشته باشد، باید آن را حیض قرار دهد. [۱۷۰]

شك در سیادت

پرسش ۹۵ . خانمی در سیده بودن خود شك دارد، تکلیفش چیست؟

همه مراجع: باید به احکام زنان غیرسیده، عمل کند. [۱۷۱]

سیادت مادر

پرسش ۹۶ . کسی که تنها از مادر سید است، در چه سنی یائسه می‌شود؟

همه مراجع: این دسته از زنان، حکم زنان غیر سیده را دارند. [۱۷۲]

فصل ششم : نماز حائض

حرمت عبادات حائض

پرسش ۹۷ . انجام چه عباداتی برای زن حائض حرام است؟
همه مراجع: هر عبادتی که که نیاز به وضو یا غسل یا تیمم دارد، انجام آن جایز نیست؛ مانند نماز، روزه، طواف، اعتکاف و نماز احتیاط. [۱۷۳]
تبصره . بنابر این خواندن نماز میت برای زن حائض اشکال ندارد؛ چون نیاز به وضو ندارد.

نمازها و روزه‌ها

پرسش ۹۸ . چرا قضا نمازهایی که در زمان حیض از زن فوت شده، واجب نیست؛ ولی قضا روزه‌ها واجب است؟
۱. روزه سالی یک بار واجب شده است؛ بنابراین قضا آن برای زن بسیار سبک و آسان است؛ ولی نماز، صبح و شب واجب شده و قضا آنها دشوار و مشقت آور است.
۲. تمکین و ادا حقوق شوهر، از اموری است که اسلام آن را برای زن لازم شمرده است. قضا نمازهایی که در حال حیض از زن فوت شده، در کنار انجام نمازها در حال پاک‌ی برای وی بسیار سخت و دشوار است و چه بسا اشتغال به آنها، مانع تأمین حقوق شوهر گردد. از این رو شارع به جهت تخفیف و آسان‌گیری و رعایت حق شوهر، زن را از قضا نمازهای فوت شده، معاف کرده است، در حالی که قضا روزه با این مشکلات همراه نیست. [۱۷۴]

زمان ترك عبادات

پرسش ۹۹ . آیا زن به محض دیدن خون باید عبادات را ترك کند، یا باید تا مدت سه روز صبر کند؟
آیات عظام امام، بهجت، خامنه‌ای، سیستانی، فاضل و نوری: حکم بین اقسام حائض فرق می‌کند. اگر از زنانی است که عادت «وقتی» یا «وقتی» و عدویه» دارد، باید به محض مشاهده خون در ایام عادت یا کمی جلو یا عقب‌تر، عبادت را ترك کند و اگر زن مضطربه، مبتدئه، ناسیه و یا زنی است که تنها عادت عدویه دارد، چنانچه خون، نشانه‌های حیض را داشته باشد، باید عبادت را ترك کند؛ ولی اگر نشانه‌های حیض را نداشته باشد، بنابر احتیاط واجب باید تا سه روز محرمات حائض را ترك کند و کارهای استحاضه را به جا آورد و اگر پیش از سه روز پاک نشد، باید آن را حیض قرار دهد. [۱۷۵]
آیه‌الله تبریزی: حکم بین اقسام حائض فرق می‌کند. اگر از زنانی است که عادت «وقتی» یا «وقتی» و عدویه» دارد، باید به محض مشاهده خون در ایام عادت یا کمی جلو یا عقب‌تر، عبادت را ترك کند. اگر زن مضطربه، مبتدئه، ناسیه و یا زنی است که تنها عادت عدویه دارد، چنانچه خون، نشانه‌های حیض را داشته باشد، باید عبادت را ترك کند؛ ولی اگر نشانه‌های حیض را نداشته باشد (بنابر احتیاط واجب باید در غیر زن مبتدئه و مضطربه تا سه روز محرمات حائض را ترك کند و کارهای استحاضه را به جا آورد و اگر پیش از سه روز پاک نشد، باید آن را حیض قرار دهد) و در مورد زن مبتدئه و مضطربه اگر تا سه روز ادامه پیدا کند و پیش از ده روز خون قطع شود، باید محرمات حائض را ترك کند و کارهای استحاضه را به جا آورد. [۱۷۶]
آیه‌الله صافی: حکم بین اقسام حائض فرق می‌کند. اگر از زنانی است که عادت «وقتی» یا «وقتی» و عدویه» دارد، باید به محض مشاهده خون در ایام عادت یا کمی جلوتر، عبادت را ترك کند؛ ولی اگر يك یا چند روز از عادت عقب‌تر شود و نشانه‌های حیض را نیز نداشته باشد، بنابر احتیاط واجب، باید محرمات حائض را ترك کند و کارهای استحاضه را به جا آورد. اگر زن مضطربه، مبتدئه، ناسیه و یا زنی است که عادت عدویه دارد، چنانچه خون، نشانه‌های حیض را داشته باشد، باید عبادت را ترك کند، ولی اگر نشانه‌های حیض را نداشته باشد، بنابر احتیاط واجب، محرمات حائض را ترك کند و کارهای استحاضه را به جا آورد؛ هر چند خون تا ده روز هم ادامه یابد. [۱۷۷]
آیات عظام مکارم و وحید: حکم بین اقسام حائض فرق می‌کند. اگر از زنانی است که عادت «وقتی» یا «وقتی» و عدویه» دارد، باید به محض مشاهده خون در ایام عادت یا کمی جلو یا عقب‌تر، عبادت را ترك کند. اگر زن مضطربه، مبتدئه، ناسیه و یا زنی است که عادت عدویه دارد، چنانچه خون، نشانه‌های حیض را داشته باشد، باید عبادت را ترك کند؛ ولی اگر نشانه‌های حیض را نداشته باشد، باید کارهای استحاضه را به جا آورد؛ هر چند خون تا ده روز هم ادامه یابد. [۱۷۸]
تبصره ۱ . بر اساس حکم یاد شده، اگر زن به محض مشاهده خون، عبادت را ترك کند. چنانچه بعد بفهمد حیض نبوده است (مثلاً پیش از سه روز پاک شود)، باید عبادت‌هایی را که به جا نیاورده، قضا کند.
تبصره ۲ . منظور از جلو و عقب افتادن عادت، این است که شروع خون يك یا دو یا چند روز جلو یا عقب‌تر از ایام عادت تحقق پیدا کرده است؛ به طوری که عرفاً در بین زنان گفته می‌شود عادتش کمی جلو یا عقب افتاده است و منظور این نیست که تمامی روزهایی که خون مشاهده می‌کند، قبل از ایام عادت یا بعد از آن است.

پرسش ۱۰۰ . اگر زن با مشاهده خون یقین پیدا کند که تا سه روز و یا بیشتر ادامه پیدا می کند، آیا باید عبادتش را ترك کند؟

آیات عظام امام، بهجت، خامنه ای، سیستانی، فاضل و نوری: آری، باید عبادتش را ترك کند.

آیه الله تبریزی: حکم بین اقسام حائض فرق می کند. اگر از زنانی است که عادت وقتیه یا وقتیه و عددیه دارد، باید به محض مشاهده خون در ایام عادت یا کمی جلو یا عقب تر، عبادت را ترك کند و اگر زن مضطربه، مبتدئه، ناسیه و یا زنی است که تنها عادت عددیه دارد، چنانچه خون، نشانه های حیض را داشته باشد، باید عبادت را ترك کند ولی اگر نشانه های حیض را نداشته باشد، (بنابر احتیاط واجب باید در غیر زن مبتدئه و مضطربه تا سه روز محرمات حائض را ترك کند و کارهای استحاضه را به جا آورد و اگر پیش از سه روز پاك نشد، باید آن را حیض قرار دهد) و در مورد زن مبتدئه و

مضطربه اگر تا سه روز ادامه پیدا کند و پیش از ده روز خون قطع شود، باید محرمات حائض را ترك کند و کارهای استحاضه را به جا آورد. [۱۷۹]

آیه الله صافی: حکم بین اقسام حائض فرق می کند. اگر از زنانی است که عادت «وقتیه» یا «وقتیه و عددیه» دارد، باید به محض مشاهده خون در ایام عادت یا کمی جلوتر، عبادت را ترك کند؛ ولی اگر يك یا چند روز از عادت عقب تر شود و نشانه های حیض را نیز نداشته باشد، بنابر احتیاط واجب، باید محرمات حائض را ترك کند و کارهای استحاضه را به جا آورد. اگر زن مضطربه، مبتدئه، ناسیه و یا زنی است که عادت عددیه دارد، چنانچه خون، نشانه های حیض را داشته باشد، باید عبادت را ترك کند، ولی اگر نشانه های حیض را نداشته باشد، بنابر احتیاط واجب، محرمات حائض را ترك کند و کارهای استحاضه را به جا آورد؛ هر چند خون تا ده روز هم ادامه یابد. [۱۸۰]

آیات عظام مکارم و وحید: حکم بین اقسام حائض فرق می کند. اگر از زنانی است که عادت «وقتیه» یا «وقتیه و عددیه» دارد، باید به محض مشاهده خون در ایام عادت یا کمی جلو یا عقب تر، عبادت را ترك کند. اگر زن مضطربه، مبتدئه، ناسیه و یا زنی است که عادت عددیه دارد، چنانچه خون، نشانه های حیض را داشته باشد، باید عبادت را ترك کند؛ ولی اگر نشانه های حیض را نداشته باشد، باید کارهای استحاضه را به جا آورد؛ هر چند خون تا ده روز هم ادامه یابد. [۱۸۱]

پاکی پایان وقت

پرسش ۱۰۱ . اگر زن در آخر وقت از حیض پاك شود و وقت برای غسل نداشته باشد، آیا خواندن نماز واجب است؟

آیات عظام امام، خامنه ای، صافی، فاضل و نوری: خیر، در فرض یاد شده، نماز بر زن واجب نیست [و قضا هم ندارد]. [۱۸۲]

آیات عظام بهجت، تبریزی و وحید: اگر می تواند با تیمم نماز بخواند، بنابر احتیاط واجب باید نماز بخواند و اگر نخواند، قضا ندارد. [۱۸۳]

آیه الله سیستانی: بنابر احتیاط واجب باید نماز را با تیمم بخواند و اگر نخواند، باید قضا کند. [۱۸۴]

آیه الله مکارم: اگر به حدی است که فقط می تواند تیمم کند و يك رکعت نماز را در وقت و بقیه را در خارج وقت به جا آورد، نماز بر او واجب نیست [و قضا هم ندارد]. [۱۸۵]

قضای نماز و روزه

پرسش ۱۰۲ . اگر زن به اعتقاد اینکه حیض است، نماز و روزه های خود را نخواند و بعد بفهمد که حیض نبوده، تکلیف عبادات او چیست؟

همه مراجع: باید نماز و روزه هایی را که در آن روزها به جا نیاورده است، قضا کند. [۱۸۶]

پرسش ۱۰۳ . اگر وقت نماز داخل شود آنگاه زن قبل از خواندن نماز حائض شود، تکلیفش چیست؟

همه مراجع: اگر از اول وقت به اندازه انجام واجبات يك نماز گذشته باشد و سپس خون حیض ببیند، باید آن نماز را قضا کند و هر فردی در اندازه «وقت برای انجام واجبات» باید ملاحظه حال خود را نماید، به عنوان مثال برای مسافر به اندازه دو رکعت و برای حاضر، به اندازه چهار رکعت و کسی که وضو ندارد وقت وضو را نیز در نظر بگیرد و همچنین تطهیر لباس و بدن. [۱۸۷]

تبصره . اگر بعد از داخل شدن وقت نماز به اندازه انجام واجبات يك نماز نگذشته باشد، به نظر اکثر مراجع احتیاط مستحب (بهتر) آن است که آن نماز را قضا کند و برخی نیز احتیاط واجب دارند.

حیض در نماز

پرسش ۱۰۴ . اگر زن در اثنای نماز شك کند که حیض شده یا نه، تکلیفش چیست؟

همه مراجع: اگر شك داشته باشد، نمازش صحیح است. [۱۸۸]

حیض در وقت نماز

پرسش ۱۰۵ . اگر زن احتمال بدهد که وسط یا پایان وقت حائض می شود، آیا باید نماز را اول وقت بخواند؟

آیات عظام امام، بهجت، خامنه ای، صافی، فاضل و نوری: اگر بداند که نماز را به تأخیر اندازد حائض می شود، باید فوری نماز را بخواند و اگر نخواند و از اول وقت به اندازه انجام واجبات يك نماز بگذرد و سپس حائض شود، باید آن نماز را قضا کند. [۱۸۹]

آیه الله تبریزی: اگر بداند یا احتمال دهد که نماز را به تأخیر اندازد حائض می شود، باید فوری نماز را بخواند و اگر نخواند و از اول وقت به اندازه انجام

واجبات يك نماز بگذرد و سپس حائض شود، باید آن نماز را قضا کند. [۱۹۰]

آیات عظام سیستانی و وحید: اگر بدانند که نماز را به تأخیر اندازد حائض می‌شود، باید فوری نماز را بخواند و اگر در حد احتمال باشد، بنابر احتیاط واجب باید نماز را فوری بخواند و اگر نخواند و از اول وقت به اندازه انجام واجبات يك نماز بگذرد و سپس حائض شود، باید آن نماز را قضا کند. [۱۹۱]

آیه‌الله مکارم: اگر بدانند یا گمان داشته باشد که نماز را به تأخیر اندازد حائض می‌شود، باید فوری نماز را بخواند و اگر نخواند و از اول وقت به اندازه انجام واجبات يك نماز بگذرد و سپس حائض شود، باید آن نماز را قضا کند. [۱۹۲]

نماز آموزشی حائض

پرسش ۱۰۶ . آیا زن حائض می‌تواند به انگیزه یاد دادن نماز به فرزند خود، نماز صوری بخواند؟
همه مراجع: آنچه برای زن حائض حرام است، خواندن نماز واقعی است؛ هرچند قصد آموزش نیز در بین باشد؛ ولی خواندن نماز صوری اشکال ندارد. [۱۹۳]

حائض و نماز آیات

پرسش ۱۰۷ . اگر زن در گرفتگی خورشید و ماه، حائض باشد، آیا پس از يك شدن، باید نماز آیات را قضا کند؟
همه مراجع (به جز فاضل و وحید): قضا آن واجب نیست. [۱۹۴]

آیه‌الله فاضل: بنابر احتیاط واجب، باید قضا کند. [۱۹۵]

آیه‌الله وحید: اگر در هنگام گرفتگی خورشید و ماه حائض بوده، قضا آن واجب نیست؛ ولی اگر در هنگام زلزله بوده، باید پس از يك شدن آن را بدون نیت ادا و قضا به جا آورد. [۱۹۶]

نماز جمعه

پرسش ۱۰۸ . آیا زنان می‌توانند در ایام عادت ماهانه به منظور باشکوه کردن آیین نماز جمعه، به مصلأ بروند؟
همه مراجع: صرف حضور در نماز جمعه اشکال ندارد؛ ولی خواندن نماز برای زن حائض حرام است.
تبصره . اگر نماز جمعه در مسجد یا حرم معصوم (علیه‌السلام) اقامه شود، زن حائض نمی‌تواند در آنجا حضور پیدا کند، البته توقف در بیرون مسجد و خارج از محدوده ضریح معصوم (علیه‌السلام) اشکال ندارد.

حیض پیش از وقت

پرسش ۱۰۹ . اگر خانمی نداند پیش از وقت نماز حیض شده یا بعد از آن، تکلیف نماز آن روز چه می‌شود؟
همه مراجع: در فرض یاد شده، قضا آن نماز واجب نیست. [۱۹۷]

حیض در سفر

پرسش ۱۱۰ . زن حائض در شهری که وطنش نیست قصد ماندن ده روز می‌کند؛ در بین این ده روز از خون پاک می‌شود؛ آیا باید نماز خود را شکسته بخواند یا تمام؟
همه مراجع: اگر قصد ماندن ده روز را داشته، نمازش تمام است؛ هر چند تعدادی از روزها را نماز نخوانده باشد. [۱۹۸]

سجده حائض

پرسش ۱۱۱ . آیا زن حائض می‌تواند سجده کند (مثلاً سجده شکر)؟
همه مراجع: سجده کردن برای زن حائض جایز است. [۱۹۹]

لباس‌های حائض

پرسش ۱۱۲ . آیا زن حائض پس از يك شدن، باید تمام لباس‌های زمان قاعدگی را بشوید یا اینکه می‌تواند با همان لباس‌ها نماز بخواند؟
همه مراجع: اگر لباس‌هایش با خون حیض یا نجاست دیگر نجس نشده، می‌تواند با آنها نماز بخواند. [۲۰۰]

بخشودگی خون حیض

پرسش ۱۱۳ . اگر خون حیض و نفاس و استحاضه به مقدار کمتر از درهم (تقریباً کمتر از سکه پنج ریالی) در بدن یا لباس زن باشد؛ حکم آن چیست؟
آیات عظام امام و خامنه‌ای: اگر خون حیض و نفاس باشد، نماز باطل است و بنابر احتیاط واجب باید خون استحاضه نیز در بدن یا لباس نماز گزار نباشد. [۲۰۱]

آیات عظام بهجت و تبریزی: بنابر احتیاط واجب باید خون حیض، نفاس و استحاضه در بدن یا لباس نماز گزار نباشد. [۲۰۲]

آیات عظام سیستانی، صافی، فاضل، نوری و وحید: اگر خون حیض باشد، نماز باطل است و بنا بر احتیاط واجب، باید خون استحاضه و نفاس نیز در بدن یا لباس نمازگزار نباشد. [۲۰۲]

آیه الله مکارم: اگر در بدن یا لباس نمازگزار خون حیض، نفاس و استحاضه باشد، نماز باطل است. [۲۰۴]

قرص پیشگیری و عبادت

پرسش ۱۱۴ . اگر خانمی در ایام عادت، از قرص یا آمپول جلوگیری استفاده کند؛ آیا نماز و روزه او صحیح است؟ همه مراجع: تا هنگامی که از رحم خون بیرون نیاید، پاک است و باید عبادت خود را به جا آورد. [۲۰۵]

مطالب مرتبط :

احکام بانوان - قسمت دوم

پی نوشت ها :

- [۱]. توضیح المسائل مراجع، م ۲۲۲۵؛ خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۸۸۹ و ۱۸۹۰؛ نوری، توضیح المسائل، م ۲۲۴۶ و وحید، توضیح المسائل، م ۳۳۰۴.
- [۲]. سیستانی، توضیح المسائل مراجع، م ۲۲۵۲.
- [۳]. العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الحیض.
- [۴]. وحید، سیستانی و تبریزی، منهاج الصالحین، الاستحاضه، ۲۳۶ امام، تحریر الوسیله، ج ۱، غسل الحیض، مکارم، توضیح المسائل مراجع، م ۴۲۶ و صافی، هدایة العباد، ج ۱، م ۲۱۵ و بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۲۲۷ و دفتر: خامنه ای، فاضل و نوری.
- [۵]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۲۸؛ وحید، توضیح المسائل، م ۴۴۴؛ بهجت، استفتاءات، ج ۱، س ۱۰۰۱.
- [۶]. صافی، هدایة العباد، ج ۱، م ۲۱۷؛ فاضل، تعلیقات علی العروة، ج ۱، م ۷۰۱.
- [۷]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۹۶ و وحید، توضیح المسائل، م ۵۰۲ و دفتر: خامنه ای.
- [۸]. بقره ۲، آیه ۲۲۲.
- [۹]. تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۱۲۸.
- [۱۰]. آیه الله صافی: پی در پی بودن سه روز اول حیض را لازم نمی دانند. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۱.
- [۱۱]. العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الحیض و م ۶ و توضیح المسائل مراجع، م ۴۳۶، ۴۴۰، ۴۴۱ و ۴۴۳ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۴۰، ۴۴۰ و ۴۴۷.
- [۱۲]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۳۴ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۴۰.
- [۱۳]. العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الحیض؛ توضیح المسائل مراجع، م ۴۸۸ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۸۶.
- [۱۴]. توضیح المسائل، م ۴۲۸.
- [۱۵]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۳۳ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۴۹.
- [۱۶]. العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الحیض، م ۶؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۱، فصل فی غسل الحیض، م ۱۰؛ بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۲۴۸.
- [۱۷]. العروة الوثقی، ج ۱، باب الحیض، م ۶.
- [۱۸]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۱ و دفتر: خامنه ای.
- [۱۹]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۱.
- [۲۰]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۱ و ۴۴۰.
- [۲۱]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۲ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۴۸.
- [۲۲]. العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الحیض م ۶؛ توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۰ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۴۶.
- [۲۳]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۹؛ وحید، توضیح المسائل، م ۴۵۵.
- [۲۴]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۹.
- [۲۵]. امام، تعلیقات علی العروة، ج ۱، فصل فی الحیض م ۴؛ بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۲۴۱ و دفتر: خامنه ای.
- [۲۶]. تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، المقصد الثانی غسل الحیض؛ فاضل، تعلیقات علی العروة، ج ۱، فصل فی الحیض م ۴ و صافی، هدایة العباد، ج ۱، م ۲۱۹.
- [۲۷]. مکارم و نوری، تعلیقات علی العروة، ج ۱، فصل فی الحیض م ۴.
- [۲۸]. دفتر: همه مراجع.
- [۲۹]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۳۳ و ۴۴۷ و العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الحیض، م ۵.
- [۳۰]. دفتر: همه مراجع.
- [۳۱]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۶ و دفتر: خامنه ای.
- [۳۲]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۶.

- [۳۳]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۶
- [۳۴]. مکارم، تعلیقات علی العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الحيض، م ۵.
- [۳۵]. بهجت، توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۵ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۵۱.
- [۳۶]. امام، سیستانی، فاضل، مکارم و نوری، تعلیقات علی العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الحيض، م ۵ و دفتر: بهجت، تبریزی، خامنه‌ای، صافی و وحید.
- [۳۷]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۷۸ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۳۸]. توضیح المسائل مراجع، م ۵۰۱ و بهجت، استفتاءات، ج ۱، س ۹۳۲ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۳۹]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۹۴.
- [۴۰]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۷۹؛ وحید، توضیح المسائل، م ۴۸۵؛ بهجت، استفتاءات، ج ۱، س ۹۳۱ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۴۱]. تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۲۱۸ و دفتر: بهجت.
- [۴۲]. العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الحيض؛ توضیح المسائل مراجع، م ۴۹۹-۴۸۱ و وحید، توضیح المسائل، م ۵۰۵-۴۸۴.
- [۴۳]. توضیح المسائل مراجع، م ۵۰۲ و بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۲۵۵ و وحید، توضیح المسائل، م ۵۰۹ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۴۴]. توضیح المسائل مراجع، م ۵۰۲.
- [۴۵]. تعلیقات علی العروة، ج ۱، فصل فی الحيض م ۱۷ و توضیح المسائل مراجع، م ۴۸۱ و ۴۹۳.
- [۴۶]. تبریزی و صافی، توضیح المسائل مراجع، م ۴۸۱ و ۴۹۳ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۸۷ و ۴۹۹.
- [۴۷]. امام، استفتاءات، ج ۱، احکام حیض، س ۱۵۹ بهجت، استفتاءات، ج ۱، س ۹۹۶ و فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۶۱ و دفتر: همه مراجع.
- [۴۸]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۴ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۵۰.
- [۴۹]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۴.
- [۵۰]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۴.
- [۵۱]. امام، استفتاءات، ج ۱، احکام حیض، س ۱۵۷ و ۱۶۳ و ۱۶۷ و خامنه‌ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۲۱۸ و بهجت، استفتاءات، ج ۱، س ۹۹۷ و فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۶۲ و دفتر: همه مراجع.
- [۵۲]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۸۰ و ۴۸۱ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۵۳]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۸۰ و ۴۸۱.
- [۵۴]. وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۲۱۵ و توضیح المسائل، م ۴۸۶ و ۴۸۷.
- [۵۵]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۴ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۵۰.
- [۵۶]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۴.
- [۵۷]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۴۴.
- [۵۸]. امام، تحریر الوسیله، ج ۱، فصل فی غسل الحيض، م ۱۵ و فاضل، تعلیقات علی العروة، ج ۱، فصل فی الحيض، م ۱۸ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۵۹]. بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۲۵۲ و تبریزی و سیستانی، منهاج الصالحین، غسل الحيض، فصل الخامس و نوری، تعلیقات علی العروة، ج ۱، فصل فی الحيض، م ۱۸.
- [۶۰]. صافی، هداية العباد، ج ۱، م ۲۲۵.
- [۶۱]. مکارم، تعلیقات علی العروة، ج ۱، فصل فی الحيض، م ۱۸.
- [۶۲]. وحید، منهاج الصالحین، غسل الحيض، فصل الخامس.
- [۶۳]. بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۲۵۳.
- [۶۴]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۸۲؛ بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۲۵۳؛ وحید، توضیح المسائل، م ۴۸۹ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۶۵]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۸۲.
- [۶۶]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۸۲؛ بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۲۵۳؛ وحید، توضیح المسائل، م ۴۸۹ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۶۷]. امام، تحریر الوسیله، ج ۱، فصل فی غسل الحيض، م ۱۵ و فاضل، مکارم و نوری، تعلیقات علی العروة، ج ۱، فصل فی الحيض، م ۱۸ و بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۲۵۲ و تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، غسل الحيض، فصل الخامس و صافی، هداية العباد، ج ۱، م ۲۲۵ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۶۸]. سیستانی، منهاج الصالحین، غسل الحيض.
- [۶۹]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۸۴؛ العروة الوثقی، ج ۱، الحيض، م ۱۶؛ وحید، توضیح المسائل، م ۴۹۰ و دفتر: بهجت و خامنه‌ای.
- [۷۰]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۹۲ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۹۸.
- [۷۱]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۹۲.
- [۷۲]. تبریزی، سیستانی، وحید، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۲۱۸ و دفتر: بهجت.
- [۷۳]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۹۲ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۷۴]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۹۲.
- [۷۵]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۹۲.
- [۷۶]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۹۲.
- [۷۷]. وحید، توضیح المسائل، م ۴۹۹.
- [۷۸]. توضیح المسائل مراجع، م ۵۰۵ و ۵۰۶؛ وحید، توضیح المسائل، م ۵۱۱ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۷۹]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۸۷ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۹۳.
- [۸۰]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۸۷ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۹۳.
- [۸۱]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۸۷ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۹۳.
- [۸۲]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۸۷؛ وحید، توضیح المسائل، م ۴۹۲ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۸۳]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۸۹ و ۴۹۱ و دفتر: خامنه‌ای.

- [٨٤]. بهجت، وسيلة النجاة، ج ١، م ٢٤٤
- [٨٨]. توضيح المسائل مراجع، م ٤٨٩ و ٤٩١
- [٨٩]. وحيد، توضيح المسائل، م ٤٩٥ و ٤٩٧.
- [٩٠]. توضيح المسائل مراجع، م ٤٩٦.
- [٩١]. توضيح المسائل مراجع، م ٤٩٤ و وحيد، توضيح المسائل، م ٥٠٠.
- [٩٢]. توضيح المسائل مراجع، م ٤٩٤ و ٤٩٥ و وحيد، توضيح المسائل، م ٥٠١.
- [٩٣]. نوري و فاضل، تعليقات على العروة، ج ١، احكام الحيض، م ٢٣؛ وحيد، سيستانى و تبريزى، منهاج الصالحين، م ٢٢٠. امام، تحرير الوسيلة، ج ١، غسل الحيض، م ١٨؛ صافى، هداية العباد، ج ١، غسل الحيض، م ٢٣٨ مكارم، توضيح المسائل مراجع، م ٤٩٤ و دفتر: خامنه‌اى.
- [٩٤]. امام، تحرير الوسيلة، ج ١، غسل الحيض، م ١٩ و توضيح المسائل مراجع، م ٤٩٤ و نوري، توضيح المسائل مراجع، م ٤٩٤ و تعليقات على العروة، ج ١ حكم تجاوز الدم عن العشره، م ١ و دفتر: خامنه‌اى.
- [٩٥]. مكارم، توضيح المسائل مراجع، م ٤٩٤ و بهجت، وسيلة النجاة، ج ١، م ٢٤١.
- [٩٦]. تبريزى، توضيح المسائل مراجع، م ٤٩٤ و منهاج الصالحين، ج ١، م ٢٢٢.
- [٩٧]. سيستانى، توضيح المسائل مراجع، م ٤٩٤ و تعليقات على العروة، ج ١ حكم تجاوز الدم عن العشره، م ١.
- [٩٨]. توضيح المسائل مراجع، م ٤٨٩ و ٤٩١
- [٩٩]. وحيد، توضيح المسائل، م ٥٠٠
- [١٠٠]. العروة الوثقى، ج ١، فصل فى الاغسال.
- [١٠١]. توضيح المسائل مراجع، م ٤٤٤.
- [١٠٢]. توضيح المسائل مراجع، م ٥٠٥؛ وحيد، توضيح المسائل، م ٥١١ و دفتر: خامنه‌اى.
- [١٠٣]. توضيح المسائل مراجع، م ٥٠٦ و دفتر: خامنه‌اى.
- [١٠٤]. العروة الوثقى، ج ١، الحيض، م ٢٤.
- [١٠٥]. توضيح المسائل مراجع، م ٥٠٦.
- [١٠٦]. بهجت، وسيله النجاة، ج ١، م ٢٥٨.
- [١٠٧]. تبريزى، توضيح المسائل مراجع، م ٥٠٦ و وحيد، توضيح المسائل، م ٥١٢.
- [١٠٨]. سيستانى، تعليقات على العروة، ج ١، الحيض، م ٢٣.
- [١٠٩]. توضيح المسائل مراجع، م ٥٠٦.
- [١١٠]. مكارم، تعليقات على العروة، ج ١، الحيض، م ٢٣.
- [١١١]. توضيح المسائل مراجع، م ٥٠٥؛ وحيد، توضيح المسائل، م ٥١١.
- [١١٢]. توضيح المسائل مراجع، م ٥٠٥.
- [١١٣]. توضيح المسائل، م ٤٨٢.
- [١١٤]. همان، م ٣٩١ و ٤٤٤.
- [١١٥]. همان، م ٣٩١ و ٤٤٤؛ وحيد، توضيح المسائل، م ٣٩٧ و نوري، توضيح المسائل، م ٣٩٢ و ٤٤٧.
- [١١٦]. توضيح المسائل مراجع، م ٣٩١ و ٤٤٤.
- [١١٧]. توضيح المسائل مراجع، م ٣٧٩ و وحيد، توضيح المسائل، م ٣٨٥.
- [١١٨]. توضيح المسائل مراجع، م ٣٧٩ و نوري، توضيح المسائل، م ٣٨٠.
- [١١٩]. العروة الوثقى، ج ١، غسل الجنابة.
- [١٢٠]. العروة الوثقى، فصل فى التيمم، الثالث والرابع.
- [١٢١]. توضيح المسائل مراجع، م ٣٤٥ و نوري، توضيح المسائل، م ٣٤٤.
- [١٢٢]. توضيح المسائل مراجع، م ٣٤٥.
- [١٢٣]. سيستانى، توضيح المسائل مراجع، م ٣٤٥.
- [١٢٤]. خامنه‌اى، اجوبة، س ١٩١ و وحيد، توضيح المسائل، م ٣٧٠.
- [١٢٥]. دفتر: آية الله مكارم.
- [١٢٦]. بهجت، وسيله النجاة، ج ١، م ٤٧٥؛ صافى، هداية العباد، ج ١، م ١٧٨؛ وحيد، منهاج الصالحين، ج ٢، م ١٩٣؛ تبريزى، منهاج الصالحين، ج ١، م ١٩٣؛ امام، فاضل، نوري و مكارم، تعليقات على العروة، احكام الغسل، م ١٤ و دفتر: خامنه‌اى.
- [١٢٧]. توضيح المسائل مراجع، م ٣٨٥؛ بهجت، وسيله النجاة، ج ١، م ١٩٩؛ %$10px$ align="justify" margin-top: 0; margin-bottom: 0" dir="rtl"> امام، تحرير الوسيلة، ج ١، واجبات الغسل، م ٢٢ و صافى، توضيح المسائل مراجع، م ٣٨٩.
- [١٢٨]. بهجت، وسيله النجاة، ج ١، م ٢٢١.
- [١٢٩]. توضيح المسائل مراجع، م ٣٨٩؛ وحيد، توضيح المسائل، م ٣٩٥؛ فاضل و مكارم، تعليقات على العروة، ج ١، مستحبات غسل الجنابة، م ١٥.
- [١٣٠]. خامنه‌اى، اجوبة، س ١٨٧؛ نوري، توضيح المسائل، م ٣٩٠ و تعليقات على العروة، الجنابة، م ١٥، مستحبات غسل.
- [١٣١]. امام، تحرير الوسيلة، ج ١، واجبات الغسل، م ١٩؛ توضيح المسائل مراجع، م ٣٨٤؛ خامنه‌اى، اجوبة، س ١٨٥ و نوري، توضيح المسائل، م ٣٨٧ و تعليقات على العروة، فصل فى مستحبات الغسل، م ٨.
- [١٣٢]. وسيله النجاة، ج ١، م ٢١٨.
- [١٣٣]. منهاج الصالحين، ج ١، م ٢٠٤.
- [١٣٤]. توضيح المسائل مراجع، م ٣٨٤.

- [۱۳۸]. توضیح المسائل، م ۳۹۸.
- [۱۳۹]. توضیح المسائل، م ۳۹۲.
- [۱۴۰]. دفتر: همه مراجع.
- [۱۴۱]. دفتر: همه مراجع.
- [۱۴۲]. مکارم، استفتاءات، ج ۱، ص ۸۷؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، ص ۱۶۳ و تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۲۳۲، احکام الحائض.
- [۱۴۳]. خامنه‌ای، اجوبه، ص ۱۷۵ و امام، تعلیقات علی العروة، ج ۱، م ۴۳، احکام الحائض.
- [۱۴۴]. توضیح المسائل مراجع، م ۳۵۷ و وحید، توضیح المسائل، م ۳۶۳.
- [۱۴۵]. توضیح المسائل مراجع، م ۳۹۱ و ۶۴۶؛ خامنه‌ای، اجوبه الاستفتاءات، ص ۱۸۸ و فاضل، توضیح المسائل چاپ جدید.
- [۱۴۶]. توضیح المسائل مراجع، م ۳۹۱ و ۶۴۶؛ وحید، توضیح المسائل، م ۳۹۷ و م ۴۷۲.
- [۱۴۷]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۶۶؛ وحید، توضیح المسائل، م ۴۷۲ و العروة الوثقی، ج ۱، احکام الحائض، م ۲۵.
- [۱۴۸]. العروة الوثقی، ج ۱، احکام الحائض، م ۲۶.
- [۱۴۹]. العروة الوثقی، ج ۱، باب الوضوءات المستحبه، م ۲.
- [۱۵۰]. امام، نوری، مکارم، فاضل، تعلیقات علی العروة الوثقی، ج ۱، احکام الحائض، م ۴۳؛ وحید، تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۲۳۲ و دفتر: بهجت و صافی.
- [۱۵۱]. سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۲۳۲.
- [۱۵۲]. دفتر: همه مراجع.
- [۱۵۳]. در عنوان «غسل حیض و جنابت» آورده شده است.
- [۱۵۴]. توضیح المسائل مراجع، م ۷۲۳ و وحید، توضیح المسائل، م ۷۳۱.
- [۱۵۵]. توضیح المسائل مراجع، م ۷۲۳.
- [۱۵۶]. العروة الوثقی، ج ۱، باب الحیض، م ۳؛ توضیح المسائل مراجع، م ۴۳۷ و تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۲۱۴؛ وحید، توضیح المسائل، م ۴۴۳ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۱۵۷]. امام، فاضل، مکارم و نوری، تعلیقات علی العروة الوثقی، ج ۱، باب الحیض، م ۲؛ بهجت، سیستانی و صافی، توضیح المسائل مراجع، م ۴۳۷ و تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۲۱۴؛ وحید، توضیح المسائل، م ۴۴۳ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۱۵۸]. توضیح المسائل مراجع، م ۳۳۳ و ۴۴۷ و العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الحیض، م ۵؛ خامنه‌ای، اجوبه الاستفتاءات، ص ۲۲۰؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۱، ص ۱۳۳ و بهجت، احکام دختران و بانوان، ص ۸۲، م ۲۱.
- [۱۵۹]. امام، استفتاءات، ج ۱، احکام حیض، ص ۱۶۵ و ۱۶۶؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۱، ص ۱۳۵ خامنه‌ای، اجوبه الاستفتاءات، ص ۲۲۵؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، ص ۱۸۲؛ بهجت، احکام دختران و بانوان، ص ۸۲، م ۲۳؛ نوری، استفتاءات، ج ۲، ص ۸۱ و دفتر: مکارم، وحید، تبریزی و سیستانی.
- [۱۶۰]. امام، استفتاءات، ج ۱، احکام حیض، ص ۱۶۴؛ خامنه‌ای، اجوبه الاستفتاءات، م ۲۳۱؛ تبریزی، استفتاءات، ص ۲۶۱؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، ص ۱۷۷؛ بهجت، احکام دختران و بانوان، ص ۸۸، م ۲۹ و دفتر: مکارم، وحید، نوری، سیستانی و صافی.
- [۱۶۱]. العروة الوثقی، ج ۱، احکام الحیض، م ۱۰.
- [۱۶۲]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۳۵ و خامنه‌ای، اجوبه الاستفتاءات، ص ۲۱۶.
- [۱۶۳]. وحید، توضیح المسائل، م ۴۴۱؛ تبریزی، توضیح المسائل مراجع، م ۴۳۵.
- [۱۶۴]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۳۵.
- [۱۶۵]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۲۸.
- [۱۶۶]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۳۵.
- [۱۶۷]. دفتر: همه مراجع.
- [۱۶۸]. العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الحیض.
- [۱۶۹]. توضیح المسائل، م ۴۲۸.
- [۱۷۰]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۳۹ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۴۵.
- [۱۷۱]. دفتر: همه مراجع.
- [۱۷۲]. العروة الوثقی، ج ۱، فصل فی الحیض؛ خامنه‌ای، اجوبه الاستفتاءات، ص ۲۱۶.
- [۱۷۳]. العروة الوثقی، ج ۲، صلاة الاحتیاط، م ۱؛ توضیح المسائل مراجع، م ۴۵۰ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۵۶ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۱۷۴]. رك: وسائل الشیعه، باب ۴۱، باب قضاء الحائض و النفساء الصلاة دون الصوم.
- [۱۷۵]. امام، سیستانی، فاضل، التعلیقه علی العروة الوثقی، ج ۱، احکام الحیض، م ۱۵؛ نوری، التعلیقه علی العروة الوثقی، ج ۱، احکام الحیض، م ۱۵ و توضیح المسائل مراجع، م ۵۰۰؛ بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۲۵۱ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۱۷۶]. منهاج الصالحین، ج ۱، م ۲۱۵ و ۲۱۶.
- [۱۷۷]. هدایة العباد، ج ۱، اقسام الحائض، م ۲۳۲ و توضیح المسائل مراجع، م ۵۰۰.
- [۱۷۸]. مکارم، التعلیقه علی العروة الوثقی، ج ۱، احکام الحیض، م ۱۵ و توضیح المسائل مراجع، م ۵۰۰ و وحید، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۲۱۵ و ۲۱۶.
- [۱۷۹]. منهاج الصالحین، ج ۱، م ۲۱۵ و ۲۱۶.
- [۱۸۰]. هدایة العباد، ج ۱، اقسام الحائض، م ۲۳۲ و توضیح المسائل مراجع، م ۵۰۰.
- [۱۸۱]. مکارم، التعلیقه علی العروة الوثقی، ج ۱، احکام الحیض، م ۱۵ و توضیح المسائل مراجع، م ۵۰۰ و وحید، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۲۱۵ و ۲۱۶.
- [۱۸۲]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۷۲ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۱۸۳]. تبریزی، توضیح المسائل مراجع، م ۴۷۲ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۷۹ و دفتر: بهجت.
- [۱۸۴]. سیستانی، توضیح المسائل مراجع، م ۴۷۲.
- [۱۸۵]. توضیح المسائل، م ۴۵۴.
- [۱۸۶]. توضیح المسائل مراجع، م ۵۰۷؛ وحید، توضیح المسائل، م ۵۱۲.

- [۱۸۷]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۷۱؛ امام، سیستانی، فاضل، مکارم، نوری، العروه الوثقی، ج ۱، احکام الحیض، م ۳۱؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۲۶۵؛ بهجت، وسیله النجاة، ج ۱، م ۲۸۳.
- [۱۸۸]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۶۴ و ۴۶۵ و وحید، توضیح المسائل، ۴۷۰ و ۴۷۱ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۱۸۹]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۷۰ و ۴۷۱ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۷۶ و ۴۷۷ و دفتر: بهجت و خامنه‌ای.
- [۱۹۰]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۷۰ و ۴۷۱.
- [۱۹۱]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۷۰ و ۴۷۱ و وحید، توضیح المسائل، م ۴۷۶ و ۴۷۷.
- [۱۹۲]. توضیح المسائل مراجع، م ۴۷۰ و ۴۷۱.
- [۱۹۳]. دفتر: همه مراجع.
- [۱۹۴]. امام، صافی، مکارم و نوری، توضیح المسائل مراجع، م ۱۵۰۶ و تبریزی و سیستانی، منهاج الصالحین، احکام الحائض، م ۳۳۲ و بهجت، وسیله النجاة، ج ۱، م ۲۸۳ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۱۹۵]. تعلیقات علی العروه، ج ۱، احکام الحائض، الحادی عشر.
- [۱۹۶]. وحید، منهاج الصالحین، احکام الحائض، م ۳۳۲ و صلاة الآیات المبحث الثانی.
- [۱۹۷]. تبریزی، استفتاءات، س ۲۶۳ و دفتر: همه مراجع.
- [۱۹۸]. دفتر: همه مراجع.
- [۱۹۹]. العروه الوثقی، ج ۱، احکام الحائض، م ۲.
- [۲۰۰]. دفتر: همه مراجع.
- [۲۰۱]. امام، توضیح المسائل مراجع، م ۸۵۵ و دفتر: خامنه‌ای.
- [۲۰۲]. توضیح المسائل مراجع، م ۸۵۵.
- [۲۰۳]. توضیح المسائل مراجع، م ۸۵۵؛ وحید، توضیح المسائل، م ۸۶۱.
- [۲۰۴]. همان.
- [۲۰۵]. امام، استفتاءات، ج ۱، س ۲۹؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۵۶۳؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۱، س ۵۱۲؛ دفتر: همه مراجع.

فصل هفتم : روزه حائض

روزه حائض

پرسش ۱۱۵ . اگر زن حائض در ماه رمضان، پیش از اذان صبح از حیض پاك شود، تکلیف او چیست؟
همه مراجع: اگر برای غسل وقت دارد، باید غسل کند و اگر وقت تنگ است، باید تیمم کند و روزه‌اش صحیح است. اگر از روی عمد، غسل یا تیمم نکند، روزه‌اش باطل است و باید کفاره بدهد.[۱]
تبصره . آیه الله مکارم بنا بر احتیاط واجب روزه را باطل می‌داند.

حیض هنگام روزه

پرسش ۱۱۶ . اگر زن روزه دار در روز، خون حیض مشاهده کند، تکلیف روزه‌اش چگونه است؟
همه مراجع: روزه باطل می‌شود و باید بعد از ماه رمضان، قضا کند.[۲]

غسل برای روزه

پرسش ۱۱۷ . آیا بقای عمدی بر حدث حیض و نفاس، مانند بقای عمدی بر جنابت، روزه را باطل می‌کند؟
همه مراجع (به جز مکارم): آری، همان حکم را دارد و روزه را باطل می‌کند.[۳]
آیه الله مکارم: بنا بر احتیاط واجب همان حکم را دارد و روزه را باطل می‌کند.[۴]

غسل بعد از اذان

پرسش ۱۱۸ . خانمی که شب ماه رمضان از حیض پاك می‌شود و می‌داند اگر بخوابد بعد از اذان صبح بیدار می‌شود، تکلیفش چیست؟
همه مراجع (به جز مکارم): این شخص باید پیش از خواب غسل کند و اگر بدون غسل بخوابد و بعد از اذان صبح بیدار شود، روزه‌اش باطل است و باید علاوه بر قضای آن، کفاره هم بدهد.[۵]
آیه الله مکارم: اگر بدون غسل بخوابد و بعد از اذان صبح بیدار شود، روزه‌اش اشکال دارد و بنا بر احتیاط واجب، بعد از ماه رمضان، آن را قضا کند و کفاره هم بدهد.[۶]

تبصره . حکم بقای عمدی بر حدث حیض تا پیش از اذان صبح در ماه رمضان، مانند حکم بقای عمدی بر جنابت است.

پرسش ۱۱۹ . شب از خون حیض پاک شدم؛ تصمیم گرفتم بخواهم و پیش از اذان صبح غسل کنم؛ ولی بعد از اذان صبح از خواب بیدار شدم، تکلیف روزه‌ام چیست؟

آیات عظام امام، خامنه‌ای، فاضل، مکارم و نوری: اگر احتمال می‌داده‌اید که پیش از اذان صبح بیدار می‌شوید، روزه‌تان صحیح است. [۷]
آیات عظام بهجت، سیستانی، صافی و وحید: اگر اطمینان داشته‌اید که پیش از اذان صبح بیدار می‌شوید، روزه‌تان صحیح است. [۸]
آیه‌الله تبریزی: اگر عادت داشته‌اید که قبل از اذان صبح بیدار می‌شوید و احتمال بیداری را می‌داده‌اید، روزه‌تان صحیح است.
تبصره . حکم بقای عمدی بر حدث حیض تا پیش از اذان صبح در ماه رمضان، مانند حکم بقای عمدی بر جنابت است.

تأخیر غسل حیض

پرسش ۱۲۰ . اگر زن در شب ماه رمضان از حیض پاک شود و تا نزدیک اذان صبح غسل را به تأخیر اندازد و سپس تیمم کند، آیا روزه‌اش صحیح است؟ همه مراجع: اگر غسل را به تأخیر اندازد تا جایی که وقت تنگ شود، گناه کرده است. در این صورت باید پیش از اذان صبح، تیمم کند و روزه او صحیح است. [۹]

پاکی در سحر

پرسش ۱۲۱ . اگر زن در ماه رمضان پیش از اذان صبح، از حیض پاک شود و از روی عمد غسل نکند؛ آیا روزه‌اش باطل است؟ کفاره هم دارد؟ همه مراجع (به جز مکارم): روزه‌هایی که بدون غسل حیض گرفته، باطل است و باید علاوه بر قضا، کفاره هم بدهد. [۱۰]
آیه‌الله مکارم: روزه‌هایی که بدون غسل حیض گرفته، بنا بر احتیاط واجب باطل است و علاوه بر قضا، بنا بر احتیاط باید کفاره هم بدهد. [۱۱]

پرسش ۱۲۲ . خانمی در ماه رمضان قبل از اذان صبح از خون حیض پاک شده است؛ ولی به آب دسترسی ندارد، وظیفه‌اش چیست؟ همه مراجع: اگر تا پیش از اذان صبح به آب دسترسی ندارد، تیمم بدل از غسل کند و وضو بگیرد و روزه او صحیح است. بعد از اذان در صورت دسترسی به آب، برای نماز صبح غسل کند و وضو بگیرد. در غیر این صورت، با همان تیمم و وضو نماز صبح خود را بخواند. [۱۲]

پاکی بعد از سحر

پرسش ۱۲۳ . در ماه رمضان بعد از اذان صبح از حیض پاک شدم؛ آیا روزه آن روز بر من واجب است؟ همه مراجع: خیر، روزه آن روز بر شما واجب نیست. [۱۳]

فراموشی غسل روزه

پرسش ۱۲۴ . خانمی در ماه رمضان غسل حیض را فراموش کرده است، بعد از چند روز به یادش می‌آید، تکلیف روزه‌هایش چه می‌شود؟ همه مراجع (به جز بهجت و مکارم): روزه‌هایی که گرفته صحیح است و باید برای روزه‌های بعد غسل کند. [۱۴]
آیات عظام بهجت و مکارم: بنا بر احتیاط واجب روزه‌هایی که گرفته باطل است و باید قضا کند و برای روزه‌های بعد غسل کند. [۱۵]

غسل هنگام اذان

پرسش ۱۲۵ . پیش از اذان صبح بیدار شدم، فکر می‌کردم برای غسل حیض وقت دارم، وسط غسل فهمیدم مقداری از غسل با اذان صبح همراه شده، حکم روزه‌ام چیست؟ همه مراجع: روزه شما صحیح است. [۱۶]

تیمم در تنگی وقت

پرسش ۱۲۶ . در ماه رمضان پیش از اذان صبح از خون حیض پاک شدم. اگر بخواهم غسل کنم، وقت برای خوردن سحری باقی نمی‌ماند؛ تکلیفم چیست؟ همه مراجع: اگر می‌توانید بدون خوردن سحری روزه بگیرید، باید غسل کنید و اگر بدون آن نمی‌توانید روزه بگیرید و خوف ضرر دارید، سحری بخورید و پیش از اذان تیمم کنید. [۱۷]

روزه بدون غسل

پرسش ۱۲۷ . چندین سال بدون غسل حیض روزه گرفتم، در حالی که نمی‌دانستم زن حائض باید هنگام پاک شدن غسل کند، تکلیفم چیست؟ آیات عظام امام، بهجت، تبریزی، خامنه‌ای و وحید: نماز و روزه‌هایی را که بدون غسل انجام داده‌اید، باید قضا کنید. [۱۸]
آیات عظام سیستانی، صافی و فاضل: اگر در یاد گرفتن مسائل کوتاهی نکرده‌اید، روزه‌ها صحیح است و قضا ندارد؛ ولی نمازهایی را که بدون غسل

خوانده‌اید، در هر حال باید قضا کنید. [۱۹]

آیه‌الله مکارم: روزه‌هایی را که بدون غسل انجام داده‌اید، بنا بر احتیاط باید قضا کنید و نمازهایی را که در این حالت خوانده‌اید، باید قضا کنید. [۲۰]
آیه‌الله نوری: روزه‌ها صحیح است و قضا ندارد؛ ولی نمازهایی را که بدون غسل خوانده‌اید، باید قضا کنید. [۲۱]
تبصره ۱. طهارت نسبت به نماز شرط واقعی است؛ از این رو اگر از روی ناآگاهی بدون طهارت نماز بخواند، نمازش باطل است.
تبصره ۲. حکم یاد شده در منابع، هر چند در مورد غسل جنابت بیان شده، ولی بین غسل جنابت و غسل حیض از این جهت تفاوتی نیست.

نذر روزه حائض

پرسش ۱۲۸. خانمی نذر کرده بود که چند روز اول ماه شعبان را روزه بگیرد؛ ولی در این چند روز عادت شد؛ تکلیف او چیست؟
همه مراجع (به جز فاضل، مکارم و وحید): اگر صیغه شرعی خوانده، باید در ایام عادت ماهانه روزه نگیرد و در زمان دیگری، قضا آن را به جا آورد. [۲۲]
آیات عظام فاضل، مکارم و وحید: اگر صیغه شرعی خوانده، باید در ایام عادت ماهانه روزه نگیرد و بنا بر احتیاط واجب، در زمان دیگری قضا آن را به جا آورد. [۲۳]

فصل هشتم: محرمات حائض

محرمات حائض

پرسش ۱۲۹. چه کارهایی بر زن حائض حرام است؟
کارهای زیر بر زن حائض حرام است:
۱. انجام عبادت‌هایی (مانند نماز) که باید با وضو، غسل و یا تیمم به جا آورده شود؛
۲. آمیزش جنسی؛
۳. انجام کارهایی که بر جنب حرام است؛ [۲۴]
گفتنی است طلاق دادن زن در حال حیض باطل است. [۲۵]

مکروهات حائض

پرسش ۱۳۰. چه کارهایی بر زن حائض مکروه است؟
کارهای زیر بر زن حائض مکروه است:
۱. خواندن قرآن؛
۲. همراه داشتن قرآن؛
۳. دست زدن به حاشیه و مابین خط‌های قرآن؛
۴. خضاب کردن به حنا و مانند آن [۲۶].
تبصره. کراهت در انجام عبادات (مانند خواندن قرآن) برای زن حائض به این معنا نیست که ترک آن بهتر است؛ بلکه انجام آن شایسته است؛ ولی ثواب کمی دارد. آری کراهت در غیر عبادات، ملازم با برتری ترک آن است.

مستحبات حائض

پرسش ۱۳۱. چه کارهایی بر زن حائض مستحب است؟
بر زن حائض مستحب است که در وقت نماز، خود را از خون پاک کند و پنبه و دستمال را عوض نماید و وضو بگیرد و اگر نمی‌تواند تیمم کند. آن‌گاه در جای نماز رو به قبله بنشیند و به ذکر، دعا قرائت قرآن و صلوات بپردازد؛ ولی خواندن تسبیحات اربعه بهتر است. [۲۷]
تبصره. خواندن قرآن در وقت نماز، برای زن حائض کراهت ندارد.

حرم امامان (علیهم‌السلام)

پرسش ۱۳۲. حکم رفتن زن حائض به حرم امامان (علیهم‌السلام) چیست؟
همه مراجع (به جز بهجت، صافی و وحید): عبور از حرم مطهر امام معصوم برای زن حائض اشکال ندارد؛ ولی بنا بر احتیاط واجب نباید در آنجا توقف کند. [۲۸]
آیه‌الله بهجت: جایز نیست زن حائض به حرم امام معصوم وارد شود (هر چند از يك در وارد و از در دیگر خارج شود). [۲۹]

آیه الله صافی: احتیاط واجب آن است که زن حائض به حرم امام معصوم وارد نشود (هر چند از يك در وارد و از در دیگر خارج شود). [۳۰]
آیه الله وحید: توقف در حرم امام معصوم برای زن حائض جایز نیست و احتیاط واجب آن است که از يك در وارد و از در دیگر خارج شود. [۳۱]
تبصره . مقصود از حرم امام(ع) که توقف زن حائض در آنجا ممنوع است، همان محدوده‌ای است که ضریح امام(ع) در آنجا قرار دارد. بنابراین حیاط، صحن و خانه‌های اطراف حرم را شامل نمی‌شود.

رواق‌های حرم

پرسش ۱۳۳ . آیا زن حائض می‌تواند بی‌آنکه داخل حرم شود، به رواق‌های اطراف ضریح مطهر امام معصوم (علیه السلام) برود؟
همه مراجع (به جز بهجت): آری، اشکال ندارد ولی احتیاط مستحب (بهتر) آن است که در آنجا نیز توقف نکند. [۳۲]
آیه الله بهجت: بنابر احتیاط واجب جایز نیست. [۳۳]
تبصره . حکم یاد شده در صورتی است که رواق‌های حرم، مسجد نباشد.

حرم امامزادگان

پرسش ۱۳۴ . آیا ورود زن حائض به داخل حرم امامزادگان مانند حرم حضرت معصومه (علیها السلام) جایز است؟
همه مراجع: آری جایز است. [۳۴]
تبصره . اگر در موردی ورود به حرم باعث هتک و بی‌حرمتی شود، جایز نیست.

گلزار شهدا

پرسش ۱۳۵ . آیا رفتن زن حائض بر سر قبر بزرگان دین و یا گلزار شهدا و یا ایستادن کنار دیوار بقیع جایز است؟
همه مراجع: آری، جایز است. [۳۵]

مسجد جمکران

پرسش ۱۳۶ . شرکت در مسجد جمکران، در حال حیض چه حکمی دارد؟
همه مراجع: ورود به خود مسجد جمکران برای زن حائض حرام است و ورود به صحن آن - چنانچه جزء مسجد نباشد - اشکال ندارد. [۳۶]

کتابخانه مسجد

پرسش ۱۳۷ . اگر کتابخانه در زیر زمین مسجد باشد، آیا زن حائض می‌تواند به آنجا برود؟
همه مراجع: اگر جزء مسجد بوده و هنگام وقف از مسجد بودن استثنا نشده است، ورود به آنجا برای زن حائض جایز نیست. [۳۷]

سرداب مسجد

پرسش ۱۳۸ . ورود زن حائض به مکان‌هایی که شك دارد جزء مسجد است (مانند بام، سرداب و مقداری که به مسجد افزوده می‌شود)، چگونه است؟
همه مراجع: آنچه مشکوک است، حکم مسجد را ندارد و ورود به آنجا برای زن حائض اشکال ندارد. [۳۸]

حیاط مسجد

پرسش ۱۳۹ . زن حائض می‌تواند به حیاط مسجد داخل شود؟
همه مراجع: اگر حیاط جزء مسجد باشد، جایز نیست. [۳۹]

حسینیه‌ها

پرسش ۱۴۰ . حضور زنان حائض در حسینیه‌ها چه حکمی دارد؟
همه مراجع: اشکال ندارد. [۴۰]

پرسش ۱۴۱ . گفته می‌شود خواندن کمتر از هفت آیه از قرآن برای جنب کراهت ندارد؛ آیا این امر درباره زن حائض نیز صادق است؟
همه مراجع (به جز آیه الله وحید): خیر، خواندن قرآن، هر چند به اندازه کمتر از هفت آیه باشد، بر زن حائض کراهت دارد. [۴۱]
آیه الله وحید: خواندن قرآن برای زن حائض اشکال ندارد. [۴۲]

عقد و طلاق حائض

پرسش ۱۴۲ . حکم خواندن عقد ازدواج و طلاق زن در ایام عادت ماهانه چیست؟
همه مراجع: خواندن عقد ازدواج در ایام عادت اشکال ندارد؛ ولی طلاق زن در این ایام صحیح نیست؛ مگر در موارد ذیل:
۱. شوهرش بعد از ازدواج با او نزدیکی نکرده باشد؛
۲. زن آبستن باشد؛

۳. مرد به واسطه غایب بودن و مانند آن، نتواند بفهمد که زن از خون حیض پاک است یا نه. [۴۳]
تبصره . آیه الله سیستانی در بند سوم می گوید: بنا بر احتیاط واجب باید مرد حداقل یک ماه (از جدا شدن همسرش) صبر کند و بعد طلاق بدهد.

فصل نهم : اسامی متبرکه

اسمای جلاله

پرسش ۱۴۳ . آیا زن حائض، می تواند بدون غسل به اسمای جلاله، دست بزند؟
همه مراجع: خیر، جایز نیست. [۴۴]

گردن بند اسمای جلاله

پرسش ۱۴۴ . استفاده از گردنبند منقش به نام خدا، در زمان حیض چه حکمی دارد؟
همه مراجع: استفاده از آن مانع ندارد؛ ولی باید از تماس آن به بدن اجتناب کند. [۴۵]
تبصره ۱ . اگر زن بداند که گاهی گردنبند فوق با بدنش تماس پیدا می کند، انداختن آن به گردن در زمان حیض جایز نیست.
تبصره ۲ . مسئله استفاده از گردنبند یاد شده، غیر از تماس بدن با آن است. آنچه ممنوع است تنها تماس است؛ نه استفاده از آن. بنا بر این اگر کسی آن را روی لباس خود بیندازد و بدون طهارت هم باشد، اشکال ندارد (چون تماس با بدن صورت نگرفته است).

بسمه تعالی

پرسش ۱۴۵ . لمس کردن کلمه «بسمه تعالی» و یا «...» - که به جای کلمه «الله» می نویسند - برای زن حائض چه حکمی دارد؟
امام: مس اسمای باری تعالی یا جزئی از آنها - به هر زبان و کیفیتی که نوشته شده باشد - در زمان حیض جایز نیست. [۴۶]
آیات عظام بهجت، صافی و فاضل: بنا بر احتیاط واجب در زمان حیض مس نکنند. [۴۷]
آیات عظام تبریزی، خامنه ای، سیستانی، مکارم و نوری: اشکال ندارد (هر چند بهتر است که مس نکنند). [۴۸]
آیه الله وحید: مس «...» اشکال ندارد؛ ولی مس «بسمه تعالی» در زمان حیض، جایز نیست. [۴۹]

آرم جمهوری اسلامی

پرسش ۱۴۶ . آیا مس کردن نقش «آرم جمهوری اسلامی» ایران - که روی نامه ها و بلیت های اتوبوس و... وجود دارد - بر زن حائض حرام است؟
همه مراجع (به جز خامنه ای و مکارم): بنا بر احتیاط واجب در زمان حیض مس نکنند. [۵۰]
آیه الله خامنه ای: چنانچه در نظر عرف، اسم جلاله محسوب و خوانده شود، مس آن در زمان حیض حرام است. [۵۱]
آیه الله مکارم: اشکال ندارد؛ ولی بهتر است آن را در زمان حیض مس نکنند. [۵۲]

تماس با قرآن

پرسش ۱۴۷ . تماس بدن با خط قرآن برای زن حائض چه حکمی دارد؟
همه مراجع: تماس بدن با خط قرآن، در زمان حیض حرام است. [۵۳]

پرسش ۱۴۸ . آیا خانمی که از حیض پاک شده ولی غسل نکرده، جایز است به خط قرآن دست بزند و یا به مسجد برود؟
همه مراجع (به جز مکارم): خیر، جایز نیست. [۵۴]
آیه الله مکارم: بنا بر احتیاط واجب جایز نیست. [۵۵]

تماس غیرمستقیم

پرسش ۱۴۹ . چنانچه آیات قرآن از پشت کاغذ پیدا باشد، دست زدن به آن در ایام حیض چه حکمی دارد؟
همه مراجع: اگر جوهر به گونه ای در کاغذ نفوذ کرده که از پشت کاغذ به طور کامل آشکار گردیده است، دست زدن در زمان حیض به آن جایز نیست؛

ولی اگر به این حد نرسد، اشکال ندارد. [۵۶]
تبصره . آیه الله سیستانی در این مسئله فتوا ندارند بلکه احتیاط واجب کرده اند.

بر سر گرفتن قرآن

پرسش ۱۵۰ . آیا گذاشتن قرآن باز بر روی سر، در زمان حیض جایز است؟
آیات عظام امام، بهجت، خامنه‌ای، صافی و فاضل: آری، جایز است؛ ولی بهتر آن است که قرآن باز را بدون طهارت بر سر نگذارند. [۵۷]
آیات عظام تبریزی، سیستانی و وحید: اگر موهای سر تابع و جزء سر شمرده نشود (یعنی کوتاه نباشد)، جایز است. [۵۸]
آیات عظام مکارم و نوری: بنابر احتیاط واجب، بدون طهارت جایز نیست. [۵۹]
تبصره . فرض مسئله، جایی است که سر شخص مو داشته باشد و بخواهد خط قرآن را بدون طهارت به آن برساند. در غیر این صورت حکم تماس بدن با خط قرآن را پیدا می‌کند.

تایپ ماشینی

پرسش ۱۵۱ . خانم حائضی که به وسیله ماشین آیات قرآن را تایپ می‌کند؛ آیا باید با وضو باشد؟
همه مراجع: خیر، لازم نیست. [۶۰]

آیات لاتین

پرسش ۱۵۲ . چنانچه در پخت اینترنتی، اسامی متبرکه مانند نام خدا، آیات قرآن به زبان فارسی ولی با حروف لاتین (فینگلیش) تایپ شود؛ آیا این نوشته‌ها حکم اسامی متبرکه را دارند؟
همه مراجع: احکام اسامی متبرکه بر مورد یاد شده و بر هر خطی که نوشته شود، جاری است. [۶۱]

ترجمه قرآن

پرسش ۱۵۳ . دست زدن به ترجمه قرآن، در زمان حیض چه حکمی دارد؟
همه مراجع: مس ترجمه قرآن - به هر زبانی که باشد - اشکال ندارد. [۶۲]
تبصره . اگر در ترجمه قرآن، خود کلمات قرآن و یا نام خدا (به هر زبانی که باشد) به کار رفته باشد، نباید به آن کلمات بدون طهارت دست زد. البته در مورد نام خدا برخی احتیاط واجب و عده‌ای احتیاط مستحب کرده اند.

خوشنویسی قرآن

پرسش ۱۵۴ . خوشنویسی قرآن در زمان حیض چه حکمی دارد؟
همه مراجع: اگر مطمئن است دستش به نوشته (آیات) برخورد نمی‌کند، اشکال ندارد. [۶۳]

گردن بند قرآن

پرسش ۱۵۵ . آویختن گردن‌بندی که روی آن، آیه قرآن نوشته شده است، در ایام عادت چه حکمی دارد؟
همه مراجع: استفاده از آن مانع ندارد؛ ولی بدون طهارت آن را مس نکنند. [۶۴]

حاشیه قرآن

پرسش ۱۵۶ . دست زدن به جلد قرآن برای زن حائض چه حکمی دارد؟
همه مراجع: دست گذاشتن روی خط قرآن، برای هر کسی که طهارت (وضو، غسل و تیمم) ندارد، حرام است. اما مسّ جلد یا حاشیه قرآن، اشکال ندارد و تنها مکروه است. [۶۵]

اسمای معصومین

پرسش ۱۵۷ . آیا زن حائض می‌تواند به نام نبی اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم)، امامان (علیهم السلام) و حضرت زهراء (علیها السلام) دست بزند؟
همه مراجع (به جز تبریزی، سیستانی و وحید): بنابر احتیاط واجب اسمای آنان را مس نکند. [۶۶]
آیات عظام تبریزی، سیستانی و وحید: بهتر (احتیاط مستحب) است، اسمای آنان را مس نکند. [۶۷]

القاب معصومین

پرسش ۱۵۸ . لمس کردن القاب نبی اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم)، امامان (علیهم السلام) و حضرت زهراء (علیها السلام) برای زن حائض چگونه

است؟

آیات عظام امام، بهجت، خامنه‌ای و مکارم: بنابر احتیاط واجب القاب آنان را مس نکند. [۶۸]
آیات عظام تبریزی، سیستانی، صافی، فاضل، نوری و وحید: اشکال ندارد؛ ولی بهتر است القاب آنان را بدون وضو مس نکند و چنانچه هتك حرمت و بی‌احترامی باشد، حرام است. [۶۹]

پرسش ۱۵۹. آیا واژه‌های «رضوی»، «علوی» و مانند آن - که منسوب به امام (علیه‌السلام) است؛ حکم اسم امام را دارد و رعایت احترام آن واجب است؟

همه مراجع: اگر به قصد اسم مؤسسه یا شرکت باشد، مس آن اشکال ندارد. [۷۰]

اسمای متبرکه شیشه‌ای

پرسش ۱۶۰. اگر اسمای متبرکه از روی حائل شفاف، مانند شیشه در زمان حیض مس شود، چه حکمی دارد؟

همه مراجع: در فرض یاد شده اشکال ندارد؛ چون مس اسم، صدق نمی‌کند. [۷۱]

اسمای متبرکه در روزنامه

پرسش ۱۶۱. هنگام استفاده از روزنامه و مجلات، آیا تفحص اسمای متبرکه ضرورت دارد؟

همه مراجع: خیر، تفحص لازم نیست. [۷۲]

کراهت خواندن قرآن

پرسش ۱۶۲. می‌دانیم که خواندن قرآن به جز سوره‌های سجده‌دار برای زن حائض مکروه است؛ آیا این به این معناست که ترك تلاوت قرآن بهتر است؟

همه مراجع: برای زن حائض خواندن قرآن (به جز سوره‌های سجده‌دار) بهتر از ترك آن است؛ هر چند ثواب آن از ثواب خواندن قرآن توسط زن ياك، کمتر است. [۷۳]. [۷۴]

خواندن سوره سجده‌دار

پرسش ۱۶۳. آیا برای زن حائض تنها خواندن آیه سجده‌دار حرام است؛ یا علاوه بر آن خواندن بقیه سوره نیز حرام است؟

آیات عظام امام، بهجت، فاضل و نوری: علاوه بر خواندن آیه سجده‌دار، خواندن بقیه آن سوره نیز حرام است. [۷۵]

آیات عظام تبریزی، خامنه‌ای، سیستانی، صافی و مکارم: تنها خواندن آیه سجده‌دار، حرام است و خواندن بقیه سوره حرام نیست. [۷۶]

آیه‌الله وحید: خواندن آیه سجده‌دار، حرام است و بنابر احتیاط واجب، خواندن بقیه سوره نیز حرام است. [۷۷]

استماع سوره سجده‌دار

پرسش ۱۶۴. آیا خانم‌های حافظ قرآن، می‌توانند در ایام عادت، با استفاده از نوار و سی‌دی‌های قرآنی، به سوره‌های سجده‌دار گوش فرادهند؟ همه مراجع: آری، گوش دادن به تلاوت سوره‌های سجده‌دار اشکال ندارد؛ ولی اگر به آیه سجده‌دار گوش دهد، باید سجده آن را به جا آورد. [۷۸]

پرسش ۱۶۵. آیا زن حائض می‌تواند در مجالس ختم قرآن شرکت کند و تنها به قرآن گوش فرا دهد، بی‌آنکه خودش تلاوت کند؟

همه مراجع: آنچه که بر زن حائض حرام است، تنها خواندن سوره‌های سجده‌دار است؛ ولی گوش دادن به آن اشکال ندارد و اگر به آیه سجده‌دار گوش دهد، باید سجده آن را به جا آورد. [۷۹]

تبصره. در اینکه برای زن حائض خواندن سوره‌های سجده‌دار حرام است یا تنها خواندن آیه سجده‌دار بین مراجع تقلید اختلاف نظر هست که در جای خود بیان شد.

خواندن دعا و زیارت عاشورا

پرسش ۱۶۶. خواندن دعا و زیارت عاشورا در ایام عادت چه حکمی دارد؟

همه مراجع: خواندن دعا و زیارت عاشورا در ایام عادت، اشکال ندارد و مستحب است زن حائض در وقت نماز، خود را از خون پاك نماید و پنبه و دستمال را عوض کند و وضو بگیرد و در جای نماز رو به قبله بنشیند و مشغول ذکر و دعا و صلوات شود. [۸۰]

خواندن دعای کمیل

پرسش ۱۶۷. در دعای کمیل آیه «أَقَمْنُ كَانْ مُؤْمِنَا كَمَنْ كَانْ فَاسِيقَا لَا يَسْتَوُونَ» [۸۱] وجود دارد؛ آیا زن حائض می‌تواند دعای کمیل بخواند؟

آیات عظام امام، بهجت، فاضل و نوری: خواندن دعای کمیل برای زن حائض اشکال ندارد؛ ولی باید آیه یاد شده را بر زبان جاری نکند. [۸۲]
آیات عظام تبریزی، خامنه‌ای، سیستانی، صافی و مکارم: خواندن دعای کمیل و نیز آیه یاد شده برای زن حائض اشکال ندارد؛ چه اینکه خواندن اصل آیه سجده‌دار برای حائض حرام است، نه باقی سوره. [۸۳]

آیه‌الله وحید: خواندن دعای کمیل برای زن حائض اشکال ندارد؛ ولی بنا بر احتیاط واجب آیه یاد شده را بر زبان جاری نکند. [۸۴]
تبصره ۱. آیه یاد شده، آیه ۱۸ از سوره «سجده» است و آیه‌ای که سجده دارد، آیه ۱۵ از این سوره است.
تبصره ۲. اگر گفته شود: تنها خواندن آیات سجده‌دار برای زن حائض حرام است، خواندن آیه یاد شده برای او حرام نیست؛ ولی اگر خواندن تمام سوره‌هایی که سجده واجب دارند برای زن حائض حرام باشد، خواندن آیه یاد شده برای او حرام خواهد بود؛ خواه در قرآن باشد یا در دعا.

فصل دهم : استحاضه

خون استحاضه

پرسش ۱۶۸ . خون استحاضه چیست؟

خون استحاضه یکی از خون‌هایی است که از رحم زن خارج می‌شود و زن را در این هنگام مستحاضه می‌گویند. هر خونی که غیر از حیض، نفاس، زخم، دمل و مانند آن باشد، خون استحاضه است. [۸۵]

نشانه‌های استحاضه

پرسش ۱۶۹ . نشانه خون استحاضه چیست؟

همه مراجع: نشانه‌های خون استحاضه به طور غالب عبارت است از:

۱. رقیق،
۲. سرد،
۳. به رنگ زرد (سیاهی مایل به سرخ) یا سرخ،
۴. بدون فشار و سوزش باشد. [۸۶]

تبصره ۱ . خون استحاضه گاهی بر خلاف غالب، ممکن است سیاه یا سرخ و گرم و غلیظ باشد و با سوزش و فشار خارج شود. [۸۷]
تبصره ۲ . خون استحاضه برای تحقق آن مانند خون حیض هیچ شرطی ندارد. بنابراین لازم نیست از سه روز کمتر و از ده روز بیشتر نباشد و نیز به استمرار آن نیاز نیست.

تفاوت حیض و استحاضه

پرسش ۱۷۰ . تفاوت خون حیض و استحاضه چیست؟

خون حیض و استحاضه در چند چیز با هم تفاوت دارند:

۱. رنگ،
۲. غلظت و رقت خون،
۳. مدت زمان،
۴. احکام.

شروع استحاضه

پرسش ۱۷۱ . آیا خروج خون استحاضه زمان خاصی دارد؟ آیا قبل از حیض است یا بعد از تمام شدن آن؟

همه مراجع: استحاضه زمان خاصی ندارد. هر وقت خونی، نشانه‌های آن را داشته باشد، استحاضه محسوب می‌شود (خواه قبل از حیض باشد یا بعد از آن). [۸۸]

پرسش ۱۷۲ . ابتدای استحاضه چه زمانی است؟ آیا زمانی است که خون داخل رحم است یا زمانی که خون از محل خارج می‌شود؟
آیات عظام امام، بهجت و خامنه‌ای: همین اندازه که خون داخل رحم پیدا شود (هر چند خارج نشود)، بنا بر احتیاط واجب استحاضه شروع می‌شود. [۸۹]

آیات عظام تبریزی، سیستانی، صافی، فاضل و وحید: زمانی که خون از رحم خارج شود، استحاضه شروع می‌شود و بودن خون داخل رحم کفایت نمی‌کند. [۹۰]

آیات عظام مکارم و نوری: همین اندازه که خون داخل رحم پیدا شود (هر چند خارج نشود)، استحاضه شروع می‌شود. [۹۱]

تبصره . حکم استحاضه و حیض در این مسئله یکی است.

مدت استحاضه

پرسش ۱۷۳ . آیا خون استحاضه مدت خاصی دارد؟
همه مراجع: خیر، خون استحاضه مدت خاص و حداقل و حداکثر ندارد و مانند خون حیض نیست. [۹۲]

استمرار در استحاضه

پرسش ۱۷۴ . آیا استمرار در خون استحاضه شرط است؟
همه مراجع: خیر، استمرار شرط نیست؛ بلکه همین اندازه سر سوزنی خون داخل رحم آلوده باشد، کافی است و خون استحاضه محسوب می شود. [۹۳]

شك در استحاضه

پرسش ۱۷۵ . اگر بین خون استحاضه و خون بکارت یا زخم، شك پیدا شود، تکلیف چیست؟
همه مراجع (به جز مکارم): اگر ظاهر حال او سلامت است و نشانه های زخم در او نمایان نیست، بنابر احتیاط واجب حکم استحاضه را دارد. [۹۴]
آیه الله مکارم: اگر ظاهر حال او سلامت است و نشانه های زخم در او نمایان نیست، حکم استحاضه را دارد اما اگر وضع حال او مشکوک باشد که خون از زخم است یا غیر آن، احکام استحاضه ندارد. [۹۵]

استحاضه دختر

پرسش ۱۷۶ . آیا استحاضه اختصاص به زنان متأهل دارد؟ یا اینکه ممکن است دختر مجرد نیز مستحاضه شود؟
همه مراجع: در این جهت تفاوتی بین دختر مجرد و زن متأهل نیست. [۹۶]

محرمان استحاضه

پرسش ۱۷۷ . چه کارهایی بر زن مستحاضه حرام است؟
همه مراجع: اگر زن مستحاضه به دستور استحاضه (از قبیل وضو و غسل) رفتار کند، در حکم طاهر است و چیزی بر او حرام نیست و مانند زن حائض نمی باشد. [۹۷]

پرسش ۱۷۸ . آیا کارهایی که برای حائض حرام است، برای زن مستحاضه نیز حرام است؟
همه مراجع: خیر، حرام نیست؛ ولی برای بعضی از کارها باید وضو بگیرد و غسل کند. [۹۸]

مستحاضه و مسجد

پرسش ۱۷۹ . آیا زن مستحاضه، اگر به وظایف استحاضه عمل کرده باشد، می تواند داخل مسجد - به خصوص مسجدالحرام - شود؟
همه مراجع: بلی، می تواند به این گونه اماکن وارد شود و واجب نیست برای آنها غسل کند؛ هر چند اگر غسل کند، بهتر است. [۹۹]

اقسام استحاضه

پرسش ۱۸۰ . اقسام استحاضه چیست؟
همه مراجع (به جز مکارم): استحاضه سه قسم است: قلیله، متوسطه و کثیره. [۱۰۰]
آیه الله مکارم: استحاضه دو قسم است: قلیله و کثیره و استحاضه متوسطه نداریم. [۱۰۱]

استحاضه قلیله

پرسش ۱۸۱ . استحاضه قلیله چیست؟
همه مراجع (به جز مکارم): استحاضه قلیله آن است که هرگاه زن پنبه را داخل کند، خون ظاهرش را آلوده کند؛ ولی در پنبه فرو نرود. [۱۰۲]
آیه الله مکارم: استحاضه قلیله آن است که هرگاه زن پنبه را داخل کند، خون آن را آلوده کند؛ ولی از طرف دیگر خارج نشود؛ خواه خون در پنبه فرو رود یا نه. [۱۰۳]

وظایف مستحاضه قلیله

پرسش ۱۸۲ . وظیفه مستحاضه قلیله چیست؟

همه مراجع: مستحاضه قلیله سه وظیفه دارد:

۱. برای هر نماز (در صورت خون دیدن) يك وضو بگیرد؛ به عنوان مثال برای نماز ظهر يك وضو و برای نماز عصر وضوی دیگر.
 ۲. برای هر نماز بنا بر احتیاط واجب، پنبه (نوار بهداشتی) را عوض کند.
 ۳. ظاهر فرج را اگر خون به آن رسیده، تطهیر کند. [۱۰۴]
- تبصره ۱. نسبت به بند ۲، آیه الله صافی و آیه الله نوری فتوا دارند؛ یعنی، عوض کردن نوار بهداشتی را واجب می دانند و آیه الله سیستانی و آیه الله مکارم احتیاط مستحب دارند؛ یعنی، عوض کردن نوار بهداشتی را واجب نمی دانند.
- تبصره ۲. نسبت به بند ۱ آیه الله مکارم فتوا ندارند؛ بلکه احتیاط واجب کرده اند.
- تبصره ۳. بر مستحاضه واجب است از بیرون آمدن خون جلوگیری کند، (اگر برای او ضرر نداشته باشد).

پرسش ۱۸۳. آیا مستحاضه قلیله پس از آنکه از خون پاك شد، باید غسل کند؟

همه مراجع: خیر، غسل واجب نیست. [۱۰۵]

تغییر استحاضه قلیله

پرسش ۱۸۴. اگر استحاضه قلیله زن بعد از نماز صبح یا بعد از نماز ظهر و عصر به متوسطه تبدیل شود، تکلیف چیست؟
همه مراجع (به جز مکارم): اگر بعد از نماز صبح به متوسطه تبدیل شود، باید برای نماز ظهر و عصر غسل کند و اگر این حالت بعد از نماز ظهر و عصر اتفاق بیفتد، باید برای نماز مغرب و عشا غسل کند. در هر دو صورت از فرمای آن روز اگر به همان حالت متوسطه باقی بماند، باید پیش از هر نماز صبح، غسل کند. [۱۰۶]

آیه الله مکارم: ما قائل به استحاضه متوسطه نیستیم و مورد یاد شده احکام استحاضه قلیله را دارد. [۱۰۷]

تبصره. آیه الله سیستانی در انجام غسل فتوا ندارند و آن را احتیاط واجب می دانند.

پرسش ۱۸۵. اگر استحاضه قلیله زن در وسط روز به متوسطه تبدیل شود، تکلیفش چیست؟ آیا باید غسل هم به جا آورد؟
همه مراجع (به جز مکارم): اگر پیش از نماز ظهر و عصر باشد، باید برای آن غسل کند و اگر بعد از آن باشد، باید برای نماز مغرب و عشا، غسل کند. [۱۰۸]

آیه الله مکارم: ما قائل به استحاضه متوسطه نیستیم و مورد یاد شده احکام استحاضه قلیله را دارد. بنا بر این انجام غسل واجب نیست. [۱۰۹]

استحاضه متوسطه

پرسش ۱۸۶. استحاضه متوسطه چیست؟
همه مراجع (به جز مکارم): استحاضه متوسطه آن است که هرگاه زن، پنبه را داخل کند، خون در پنبه فرو رفته و از طرف دیگر ظاهر شود؛ ولی به دستمال و مانند آن - که به طور معمول خانمها برای جلوگیری از خون استفاده می کنند - نرسد. [۱۱۰]

آیه الله مکارم: ما استحاضه متوسطه را قبول نداریم و این نوع استحاضه احکام استحاضه قلیله را دارد. [۱۱۱]

وظایف مستحاضه متوسطه

پرسش ۱۸۷. وظیفه مستحاضه متوسطه چیست؟
همه مراجع (به جز مکارم): مستحاضه متوسطه چند وظیفه دارد:

۱. برای هر نماز باید پنبه (نوار بهداشتی) را عوض کند.
۲. باید ظاهر فرج را اگر خون به آن رسیده، تطهیر کند.
۳. برای هر نماز يك وضو بگیرد؛ به عنوان مثال برای نماز ظهر يك وضو و برای نماز عصر وضوی دیگر.
۴. در هر شبانه روز يك غسل پیش از نماز صبح به جا آورد؛ بدین ترتیب که اگر پیش از نماز صبح خون استحاضه متوسطه دیده، باید برای نماز صبح غسل کند تا صبح دیگر و اگر این حالت پیش از نماز دیگر (مانند ظهر و عصر یا مغرب و عشا) برایش پیش آید، برای آن نماز غسل کند، ولی از فرمای آن روز اگر به همان حالت متوسطه باقی بماند، باید پیش از هر نماز صبح، غسل کند. [۱۱۲]

آیه الله مکارم: ما قائل به استحاضه متوسطه نیستیم و مورد یاد شده، احکام استحاضه قلیله را دارد. [۱۱۳]

تبصره. آیه الله سیستانی در انجام غسل فتوا ندارند و آن را احتیاط واجب می دانند.

غسل استحاضه متوسطه

پرسش ۱۸۸. اگر مستحاضه متوسطه و کثیره از خون پاك شود، آیا باید غسل هم کند؟
همه مراجع (به جز سیستانی و مکارم): اگر بدانند از هنگامی که برای نماز قبل غسل کرده تاکنون خون از او قطع شده و به طور کلی پاك شده، لازم

نیست غسل کند در غیر این صورت باید غسل کند. [۱۱۴]

آیه الله سیستانی: در استحاضه کثیره اگر بدانند از هنگامی که برای نماز قبل غسل کرده تاکنون خون از او قطع شده و به طور کلی پاک گشته است، لازم نیست غسل کند. در غیر این صورت بنا بر احتیاط واجب باید غسل کند و در استحاضه متوسطه انجام غسل برای پاک شدن از خون واجب نیست. [۱۱۵]

آیه الله مکارم: در استحاضه کثیره اگر بدانند از هنگامی که برای نماز قبل غسل کرده تاکنون، خون از او قطع شده و به طور کلی پاک گشته است، لازم نیست غسل کند. در غیر این صورت باید غسل کند و استحاضه متوسطه حکم استحاضه قلیله را دارد و برای پاک شدن از آن غسل واجب نیست. [۱۱۶]

استحاضه کثیره

پرسش ۱۸۹ . استحاضه کثیره چیست؟

همه مراجع: استحاضه کثیره آن است که هرگاه زن پنبه را داخل کند، خون پنبه را فرا گرفته و به دستمال و مانند آن برسد. [۱۱۷]

وظایف مستحاضه کثیره

پرسش ۱۹۰ . وظیفه مستحاضه کثیره چیست؟

همه مراجع (به جز مکارم): مستحاضه کثیره چند وظیفه دارد:

۱. برای هر نماز باید پنبه (نوار بهداشتی) را عوض کند.
 ۲. باید ظاهر فرج را اگر خون به آن رسیده، تطهیر کند.
 ۳. برای هر نماز يك وضو بگیرد؛ به عنوان مثال برای نماز ظهر يك وضو و برای نماز عصر وضوی دیگر.
 ۴. يك غسل پیش از نماز صبح و یکی پیش از نماز ظهر و عصر (اگر با هم بخواند) و یکی هم پیش از نماز مغرب و عشا (اگر با هم بخواند) انجام دهد.
 ۵. اگر میان نماز ظهر و عصر و نماز مغرب و عشا فاصله بیندازد، باید برای نماز عصر و نماز عشا دوباره غسل کند. [۱۱۸]
- آیه الله مکارم: زن در استحاضه کثیره واجب است يك غسل پیش از نماز صبح و یکی پیش از نماز ظهر و عصر (اگر با هم بخواند) و یکی هم پیش از نماز مغرب و عشا (اگر با هم بخواند) انجام دهد و احتیاط مستحب آن است که علاوه بر این، برای هر نماز يك وضو بگیرد، قبل از غسل یا بعد از آن. [۱۱۹]

تبصره ۱ . نسبت به بند ۴ آیات عظام (تبریزی، سیستانی و وحید) فتوا ندارند؛ بلکه احتیاط واجب کرده اند.

تبصره ۲ . نسبت به بند ۲ آیات عظام (تبریزی، سیستانی، وحید و نوری) وضو را واجب نمی دانند و گفته اند: با همان غسل استحاضه کثیره می توان نماز خواند و نیازی به وضو نیست. آیه الله بهجت گرفتن وضو را احتیاط واجب می داند و آیه الله صافی می فرماید: گرفتن وضو در استحاضه کثیره مورد اشکال است؛ از این رو احتیاط آن است که پیش از غسل به قصد رجا وضو بگیرد؛ ولی در مورد نماز ظهر و عصر و نماز مغرب و عشا اگر با هم بخواند، گرفتن وضو خلاف احتیاط است.

تبصره ۳. آیه الله سیستانی نسبت به بند ۴ می فرماید: فرض بند ۴ در جایی است که خون پی در پی از پنبه به دستمال برسد؛ ولی جایی که رسیدن خون از پنبه به دستمال با فاصله باشد (مانند اینکه زن غسل کرد و نماز ظهر را خواند و قبل از نماز عصر، خون دوباره از پنبه به دستمال رسید)، احتیاط واجب آن است که پنبه را عوض کند و برای نماز عصر نیز غسل کند. اگر نماز عصر را خواند و پیش از آنکه خون از پنبه به دستمال برسد، بتواند نماز مغرب و عشا را بخواند، لازم نیست برای آن دو غسل دیگری کند.

فاصله انداختن بین نمازها

پرسش ۱۹۱ . در استحاضه کثیره، باید بین نماز ظهر و عصر و نماز مغرب و عشا فاصله نیندازد؛ آیا اگر چنین کنیم گناه کرده ایم؟ همه مراجع: خیر، زن می تواند بین آن دو فاصله بیندازد؛ ولی در این صورت باید برای نماز عصر و عشا دوباره غسل کند. [۱۲۰]

غسل استحاضه پیش از وقت

پرسش ۱۹۲ . مستحاضه کثیره یا متوسطه آیا می تواند قبل از وقت غسل کند و با آن نمازش را بخواند؟

همه مراجع (به جز سیستانی و مکارم): خیر، اگر پیش از وقت غسل کند، غسلش باطل است و باید دوباره برای نماز غسل کند. [۱۲۱]

آیه الله سیستانی: در فرضی که نباید بین غسل و نماز فاصله بشود، اگر انجام غسل پیش از وقت باعث فاصله گردد، آن غسل باطل است و باید دوباره برای نماز غسل کند. [۱۲۲]

آیه الله مکارم: خیر، اگر پیش از وقت غسل کند، بنا بر احتیاط واجب باید دوباره برای نماز غسل کند. [۱۲۳]

تبصره . برای توضیح بیشتر درباره فتوای آیه الله سیستانی، به پرسش عنوان «وظایف مستحاضه کثیره» مراجعه شود.

استمرار استحاضه کثیره

پرسش ۱۹۳ . خانمی که استحاضه کثیره دارد و خونش بند نمی‌آید اگر بعد از غسل خونش قطع نشود و ادامه داشته باشد، آیا غسلش باطل می‌شود؟ آیات عظام امام، خامنه‌ای، نوری و وحید: اگر برای او ضرر (یا مشقت) ندارد، باید پیش از غسل و بعد از آن با پنبه و مانند آن، از بیرون آمدن خون جلوگیری کند و غسلش باطل نمی‌شود. اگر در این امر کوتاهی کند و بعد از غسل خون بیرون آید، باید دوباره غسل کند و اگر نماز هم خوانده، باید دوباره بخواند. اما اگر جلوگیری از خون برایش ضرر دارد، تکلیفی ندارد و لازم نیست غسل را دوباره انجام دهد. [۱۲۴]

آیات عظام بهجت، صافی و فاضل: اگر برای او ضرر (یا مشقت) ندارد، باید پیش از غسل و بعد از آن، با پنبه و مانند آن از بیرون آمدن خون جلوگیری کند و غسلش باطل نمی‌شود. اگر در این امر کوتاهی کند و بعد از غسل خون بیرون آید، بنابر احتیاط واجب باید دوباره غسل کند و اگر نماز هم خوانده، باید دوباره بخواند. اما اگر جلوگیری از خون برایش ضرر دارد، تکلیفی ندارد و لازم نیست غسل را دوباره انجام دهد. [۱۲۵]

آیه‌الله تبریزی: اگر برای او ضرر (یا مشقت) ندارد، باید بعد از غسل با پنبه و مانند آن، از بیرون آمدن خون جلوگیری کند و غسلش باطل نمی‌شود. اگر در این امر کوتاهی کند و بعد از غسل خون بیرون آید، چنانچه اگر نماز خوانده، باید دوباره بخواند و بنابر احتیاط واجب باید دوباره غسل کند. اگر جلوگیری از خون برایش ضرر دارد، تکلیفی ندارد و لازم نیست غسل را دوباره انجام دهد. [۱۲۶]

آیه‌الله سیستانی: اگر برای او ضرر (یا مشقت) ندارد، باید بعد از غسل با پنبه و مانند آن، از بیرون آمدن خون جلوگیری کند و غسلش باطل نمی‌شود. اگر در این امر کوتاهی کند و بعد از غسل خون بیرون آید، احتیاط مستحب آن است که دوباره غسل کند. اما اگر نماز خوانده، باید دوباره بخواند و اگر جلوگیری از خون برایش ضرر دارد، تکلیفی ندارد و لازم نیست غسل را دوباره انجام دهد. [۱۲۷]

آیه‌الله مکارم: اگر برایش ضرر (یا مشقت) ندارد، باید پیش از غسل و بعد از آن با پنبه و مانند آن، از بیرون آمدن خون جلوگیری کند و غسلش باطل نمی‌شود ولی اگر این کار مشقت زیاد دارد، لازم نیست. [۱۲۸]

تشخیص استحاضه

پرسش ۱۹۴ . اگر زن مستحاضه تشخیص ندهد که استحاضه‌اش از چه قسمی است و در جایی باشد که نتواند خود را واریسی کند، تکلیفش چیست؟ آیا باید احتیاط کند؟

آیات عظام امام، تبریزی، خامنه‌ای، سیستانی، فاضل و نوری: اگر حالت سابق او معلوم است، باید براساس آن ادامه دهد؛ در غیر این صورت باید به وظیفه مسلم خود عمل کند. به عنوان مثال اگر نمی‌داند استحاضه‌اش قلیله است یا متوسطه، باید کارهای استحاضه قلیله را انجام دهد و اگر بین متوسطه و کثیره تردید دارد، باید به کارهای استحاضه متوسطه عمل کند. [۱۲۹]

آیات عظام بهجت و وحید: اگر حالت سابق او معلوم است، باید براساس آن ادامه دهد و اگر معلوم نیست بنابر احتیاط واجب باید به آنچه سخت‌تر است عمل کند. به عنوان مثال اگر نمی‌داند استحاضه‌اش قلیله است یا متوسطه، بنابر احتیاط باید کارهای استحاضه متوسطه را انجام دهد و اگر بین متوسطه و کثیره تردید دارد، بنابر احتیاط باید به کارهای استحاضه کثیره عمل کند. [۱۳۰]

آیه‌الله صافی: اگر حالت سابق او معلوم است، باید براساس آن ادامه دهد و اگر معلوم نیست، باید مطابق احتیاط عمل کند. به عنوان مثال اگر نمی‌داند استحاضه‌اش قلیله است یا متوسطه، یا نمی‌داند متوسطه است یا کثیره، باید کارهای هر دو را انجام دهد و اگر بین هر سه تردید دارد، باید به کارهای هر سه قسم عمل کند. [۱۳۱]

آیه‌الله مکارم: اگر حالت سابق او معلوم است، باید براساس آن ادامه دهد و اگر معلوم نیست، بنابر احتیاط واجب باید مطابق احتیاط عمل کند؛ یعنی، هم به وظیفه استحاضه کثیره و هم قلیله. [۱۳۲]

تبصره ۱ . با توجه به اینکه آیات عظام (بهجت، مکارم و وحید) در مسئله احتیاط واجب کرده‌اند، مقلدان ایشان می‌توانند به فتوای آسان که فتوای امام خمینی و سایرین است، عمل کنند.

تبصره ۲ . مقلدان آیه‌الله صافی اگر هنوز به این مسئله عمل نکرده‌اند و یا تاکنون این مسئله برایشان پیش نیامده، می‌توانند به یکی از مراجع تقلید دیگر - در صورتی که او را مساوی مرجع خود می‌دانند - رجوع کنند.

پرسش ۱۹۵ . خانمی که مرتب استحاضه‌اش تغییر می‌کند و نمی‌داند از چه قسمی است، تکلیفش چیست؟

همه مراجع: در صورت امکان، باید هنگام نماز خود را واریسی کند. بدین ترتیب که مقداری پنبه داخل فرج نموده و کمی صبر کند و بیرون آورد. در این صورت از هر کدام از اقسام استحاضه بود، به دستورات آن عمل کند و در صورت عدم امکان واریسی، باید مطابق احتیاط عمل کند. [۱۳۳]

تبصره . آیات عظام امام، خامنه‌ای، تبریزی، سیستانی، مکارم و نوری، در واریسی کردن احتیاط واجب کرده‌اند.

پرسش ۱۹۶ . اگر زن به خیال اینکه استحاضه‌اش قلیله است، وضو گرفت و نماز خواند؛ ولی بعد از نماز متوجه شد که استحاضه‌اش متوسطه یا کثیره بوده چه تکلیفی دارد؟

همه مراجع (به جز مکارم): نمازش باطل است و باید آن را دوباره بخواند. [۱۳۴]

آیه‌الله مکارم: اگر استحاضه کثیره باشد، نمازش باطل است و باید آن را دوباره بخواند. [۱۳۵]

مستحاضه و قرآن

پرسش ۱۹۷ . آیا زن مستحاضه می‌تواند با همان طهارتی که برای نماز داشته، به خط قرآن دست بزند؟
آیات عظام امام، خامنه‌ای، فاضل و صافی: بنا بر احتیاط واجب برای مسّ خط قرآن باید کارهای مستحاضه را به طور مستقل انجام دهد. [۱۳۶]
آیه‌الله بهجت: باید برای مسّ خط قرآن کارهای مستحاضه را به طور مستقل انجام دهد. [۱۳۷]
آیات عظام تبریزی، نوری و وحید: بنا بر احتیاط واجب، باید از مسّ خط قرآن در هر حال اجتناب کند. [۱۳۸]
آیه‌الله سیستانی: باید برای مسّ خط قرآن کارهای مستحاضه را به طور مستقل انجام دهد؛ مگر اینکه مسّ پیش از خواندن نماز باشد. [۱۳۹]
آیه‌الله مکارم: بنا بر احتیاط واجب برای مسّ خط قرآن باید کارهای مستحاضه را به طور مستقل انجام دهد مگر اینکه هنگام اوقات نماز باشد. [۱۴۰]

مستحاضه و سوره‌های سجده‌دار

پرسش ۱۹۸ . آیا زن اگر به دستور استحاضه رفتار کرده باشد، می‌تواند در ایام استحاضه، قرآن (حتی سوره‌های سجده‌دار) بخواند؟
همه مراجع: آری، می‌تواند قرآن تلاوت کند؛ هر چند سوره‌های سجده‌دار باشد. [۱۴۱]

تغییر استحاضه متوسطه

پرسش ۱۹۹ . اگر استحاضه قلیله یا متوسطه زن بعد از نماز صبح یا بعد از نماز ظهر و عصر به کثیره تبدیل شود، تکلیفش چیست؟
همه مراجع: اگر بعد از نماز صبح به کثیره تبدیل شود، باید برای نماز ظهر و عصر يك غسل و برای نماز مغرب و عشا غسل دیگری به جا آورد، اگر این حالت بعد از نماز ظهر و عصر اتفاق بیفتد، باید برای نماز مغرب و عشا غسل کند. [۱۴۲]
تبصره . آیه‌الله سیستانی در مسئله تفصیل و توضیح بیشتری دارد. به عنوان «وظایف مستحاضه کثیره» مراجعه شود.

تغییر استحاضه کثیره

پرسش ۲۰۰ . اگر استحاضه کثیره به قلیله یا متوسطه تبدیل شود، وظیفه زن چیست؟
همه مراجع: باید برای نماز اول کارهای استحاضه کثیره را انجام دهد و برای نمازهای بعد کارهای استحاضه متوسطه (اگر به متوسطه تبدیل شود) و یا قلیله (اگر به قلیله تبدیل شود) را به جا آورد. [۱۴۳]
تبصره . آیه‌الله مکارم استحاضه متوسطه را قبول ندارند. بنا بر این طبق فتوای ایشان تبدیل استحاضه کثیره به متوسطه، حکم تبدیل استحاضه کثیره به قلیله را دارد.

فصل یازدهم :

وضو و غسل استحاضه

نیت غسل استحاضه

پرسش ۲۰۱ . آیا هنگام غسل استحاضه علاوه بر نیت، باید نوع استحاضه (متوسطه و کثیره) را نیز در نیت مشخص کرد؟
همه مراجع: خیر، تنها نیت استحاضه کافی است. [۱۴۴]

غسل استحاضه

پرسش ۲۰۲ . آیا غسل استحاضه نیاز به وضو دارد؟
آیات عظام امام، بهجت، خامنه‌ای، صافی و فاضل: آری، باید افزون بر غسل، برای نماز وضو نیز بگیرد. [۱۴۵]
آیات عظام تبریزی، سیستانی، نوری و وحید: در غسل استحاضه متوسطه باید وضو هم بگیرد؛ ولی در غسل استحاضه کثیره نیاز به وضو نیست؛ اگرچه احتیاط مستحب آن است که برای نماز وضو هم بگیرد. [۱۴۶]
آیه‌الله مکارم: خیر، ولی احتیاط مستحب آن است که افزون بر غسل، برای نماز، وضو هم بگیرد. [۱۴۷]

استمرار خون در بین غسل

پرسش ۲۰۳ . اگر هنگام غسل خون قطع نشود، آیا غسل باطل است؟
همه مراجع: خیر، غسل باطل نمی‌شود. آری اگر در وسط غسل خون استحاضه متوسطه به کثیره تبدیل شود، باید غسل را از سر گیرد. [۱۴۸]

مشقت غسل استحاضه

پرسش ۲۰۴ . اگر تکرار غسل برای مستحاضه - به خصوص در استحاضه کثیره - باعث مشقت زیاد شود، تکلیف چیست؟

همه مراجع: اگر انجام دادن غسل برای او حرج و مشقت داشته باشد، می تواند (به اندازه از بین رفتن حرج) تیمم کند. [۱۴۹]

وضوی مستحاضه

پرسش ۲۰۵. آیا در استحاضه متوسطه یا کثیره، وضو مقدم است یا غسل؟

همه مراجع (به جز سیستانی و صافی): هر کدام را اول به جا آورد صحیح است؛ ولی بهتر است اول وضو بگیرد. [۱۵۰]
آیه الله سیستانی: در استحاضه متوسطه، باید غسل پیش از وضو باشد و در استحاضه کثیره اگر بخواهد وضو بگیرد باید قبل از غسل وضو بگیرد. [۱۵۱]

آیه الله صافی: در استحاضه متوسطه هر کدام را اول به جا آورد صحیح است؛ ولی بهتر است اول وضو بگیرد؛ ولی در استحاضه کثیره احتیاط آن است که پیش از غسل وضو بگیرد. [۱۵۲]
تبصره. آیات عظام تبریزی، سیستانی، مکارم، نوری و وحید، در استحاضه کثیره گفته اند: با آن غسل می توان نماز خواند و نیاز به وضو نیست.

پرسش ۲۰۶. در استحاضه قلیله اگر نماز ظهر و عصر و نیز مغرب و عشا با هم خوانده شود، آیا برای نماز عصر یا عشا باید وضو گرفته شود؟
همه مراجع: آری، برای هر نماز باید وضو گرفته شود. [۱۵۳]

پرسش ۲۰۷. اگر مستحاضه قلیله نماز عصر خود را بخواند و تا نماز مغرب خون نبیند، آیا می تواند با همان وضوی نماز عصر، نماز مغربش را بخواند؟
همه مراجع: خیر، باید برای نماز مغرب وضو بگیرد؛ ولی برای نماز عشا گرفتن وضو لازم نیست. [۱۵۴]

فصل دوازدهم :

نماز و روزه مستحاضه

وارسی کردن

پرسش ۲۰۸. آیا در استحاضه وارسی کردن لازم است. اگر بدون وارسی نماز بخواند؛ آیا نمازش باطل است؟
همه مراجع: آری، باید زن مستحاضه (در صورت امکان) هنگام نماز خود را وارسی کند که استحاضه اش از چه قسم است تا کارهایی را که برای آن قسم دستور داده شده، انجام دهد. اگر بدون وارسی نماز بخواند، نمازش باطل است مگر آنکه قصد قربت داشته و به وظیفه واقعی خود عمل کرده باشد. [۱۵۵]
تبصره. آیات عظام امام، خامنه ای، تبریزی، سیستانی، مکارم و نوری، در مسئله احتیاط واجب کرده اند.

پرسش ۲۰۹. آیا زن مستحاضه حتماً باید هنگام نماز خود را وارسی کند یا اینکه پیش از وقت نماز هم جایز است؟
همه مراجع: وارسی پیش از وقت نماز جایز نیست؛ مگر اینکه بداند نوع استحاضه تغییر نمی کند. [۱۵۶]

مستحاضه و نماز قضا

پرسش ۲۱۰. آیا زن مستحاضه می تواند نماز قضا بخواند؟ آیا برای انجام آن باید کارهایی را که برای نماز ادا لازم شده، انجام دهد؟
آیات عظام امام، خامنه ای، سیستانی، فاضل و نوری: آری، می تواند نماز قضا بخواند و باید برای هر نماز، کارهایی را که برای نماز ادا واجب است، به جا آورد. [۱۵۷]
آیات عظام تبریزی و وحید: خیر، باید نماز قضا را به تأخیر اندازد تا پاک شود؛ مگر آنکه وقت آن تنگ شود. در این صورت باید برای هر نماز کارهایی را که برای نماز ادا واجب است، به جا آورد. [۱۵۸]
آیه الله صافی: بنابر احتیاط واجب باید نماز قضا را به تأخیر اندازد تا پاک شود؛ مگر آنکه وقت آن تنگ شود. در این صورت باید برای هر نماز کارهایی را که برای نماز ادا واجب است، به جا آورد. [۱۵۹]
آیه الله مکارم: آری، می تواند نماز قضا بخواند؛ ولی بنابر احتیاط واجب برای هر نماز باید يك وضو بگیرد. [۱۶۰]
تبصره. کسانی که معتقدند زن مستحاضه می تواند نماز قضا بخواند، گفته اند: بهتر است نماز قضا را پس از پاک شدن از خون به جا آورد. [۱۶۱]

مستحاضه و نماز آیات

پرسش ۲۱۱. اگر بر زن مستحاضه نماز آیات واجب شود، آیا می تواند به همان کارهایی که برای نماز یومیه انجام داده، اکتفا کند؟
همه مراجع (به جز تبریزی، مکارم و وحید): خیر، باید برای نماز آیات هم تمام کارهایی را که برای نماز یومیه به جا آورده، انجام دهد. [۱۶۲]

آیه‌الله تبریزی: باید برای نماز آیات وضو بگیرد و در استحاضه کثیره باید غسل کند و وضو لازم نیست. [۱۶۳]
آیه‌الله مکارم: آری، می‌تواند به همان کارهایی که برای نماز یومیه انجام داده، اکتفا کند و نیاز به غسل دیگری نیست. تنها باید وضو بگیرد. [۱۶۴]
آیه‌الله وحید: خیر، باید برای نماز آیات هم تمام کارهایی را که برای نماز یومیه به جا آورد، انجام دهد و بنابر احتیاط در استحاضه کثیره وضو هم بگیرد. [۱۶۵]

نماز بدون غسل

پرسش ۲۱۲ . اگر زن مستحاضه (استحاضه کثیره یا متوسطه)، برای نماز غسل نکند و تنها وضو بگیرد؛ آیا نمازش باطل است؟
همه مراجع: آری، نمازش باطل است. [۱۶۶]
تبصره . آیه‌الله مکارم قائل به استحاضه متوسطه نیستند.

وظایف مشترک مستحاضه

پرسش ۲۱۳ . اگر زن مستحاضه اول وقت وضو بگیرد یا غسل کند؛ ولی با تأخیر نماز بخواند، آیا باید دوباره وضو بگیرد یا غسل کند؟
همه مراجع (به جز سیستانی): آری، باید دوباره وضو بگیرد یا غسل کند و نماز بخواند؛ مگر آنکه خون داخل فضای فرج نیاید. [۱۶۷]
آیه‌الله سیستانی: اگر وظیفه‌اش این بوده که بین وضو یا غسل و نماز فاصله نیندازد، باید دوباره وضو بگیرد یا غسل کند و نماز بخواند؛ مگر آنکه خون داخل فضای فرج نیاید. [۱۶۸]

قطع خون استحاضه

پرسش ۲۱۴ . اگر زن مستحاضه بعد از نماز ظهر یا مغرب، خونش قطع شود، آیا باید برای نماز بعد (نماز عصر یا عشا)، دوباره کارهای استحاضه را انجام دهد؟
همه مراجع: آری، باید برای نماز بعد کارهای استحاضه را انجام دهد؛ ولی برای نمازهای بعدی لازم نیست. [۱۶۹]

روزه مستحاضه

پرسش ۲۱۵ . آیا روزه ماه رمضان، بر زن مستحاضه واجب است؟
همه مراجع: آری، باید روزه بگیرد و مانند زن حائض نیست. [۱۷۰]
تبصره . باید برای روزه گرفتن کارهای استحاضه را بجا آورد.

روزه بدون غسل

پرسش ۲۱۶ . اگر در ماه رمضان خانمی که استحاضه‌اش متوسطه است، غسل را به جا نیاورد، حکم روزه‌اش چیست؟
آیات عظام امام، خامنه‌ای، فاضل، نوری و وحید: روزه‌اش باطل است و باید بعد از ماه رمضان قضا کند. [۱۷۱]
آیات عظام بهجت و صافی: بنابر احتیاط واجب روزه‌اش باطل است و باید بعد از ماه رمضان قضا کند. [۱۷۲]
آیات عظام تبریزی و سیستانی: روزه‌اش صحیح است. [۱۷۳]
آیه‌الله مکارم: استحاضه متوسطه حکم استحاضه قلیله را دارد و استحاضه قلیله غسل ندارد. بنابراین روزه‌اش صحیح است. [۱۷۴]

پرسش ۲۱۷ . اگر مستحاضه کثیره در ماه رمضان غسل‌های خود را به جا نیاورد، حکم روزه‌اش چیست؟
آیات عظام امام، بهجت، فاضل، نوری و وحید: اگر در روز غسل‌هایی را که برای نمازهای روزش واجب است به جا نیاورد، روزه‌اش باطل می‌شود و بنابر احتیاط واجب باید غسل نماز مغرب و عشا شبی که می‌خواهد فردای آن را روزه بگیرد، به جا آورد. [۱۷۵]
آیات عظام تبریزی و مکارم: اگر در روز غسل‌هایی را که برای نمازهای روزش واجب است، به جا نیاورد، بنابر احتیاط واجب روزه‌اش باطل می‌شود و نیز باید غسل نماز مغرب و عشا شبی که می‌خواهد فردای آن را روزه بگیرد، به جا آورد. [۱۷۶]
آیه‌الله سیستانی: اگر در روز غسل‌هایی را که برای نمازهای روزش واجب است به جا نیاورد، بنابر فتوای مشهور فقها روزه‌اش باطل می‌شود. و نیز باید غسل نماز مغرب و عشا شبی که می‌خواهد فردای آن را روزه بگیرد، به جا آورد. [۱۷۷]
آیه‌الله صافی: اگر در روز غسل‌هایی را که برای نمازهای روزش واجب است، به جا نیاورد، روزه‌اش باطل می‌شود و بنابر احتیاط واجب باید غسل نماز مغرب و عشا شب قبل و شب بعد فردای آن را که می‌خواهد روزه بگیرد، به جا آورد. [۱۷۸]

فصل سیزدهم :

احکام نفاس و بارداری

نفاس

پرسش ۲۱۸ . خون نفاس چیست؟

«نفاس» از ماده «نفس» گرفته شده است. «نفس» چندین معنا دارد که یکی از این معانی، خون است. [۱۷۹] نفاس در اصطلاح به خونی گفته می‌شود که پس از زایمان، از زن خارج می‌شود. زن را در این هنگام «نفساء» می‌گویند. آغاز خون نفاس از زمانی است که اولین جزء بیچه از شکم بیرون می‌آید. بنابر این خونی که پیش از آن دیده می‌شود، خون نفاس محسوب نمی‌شود. حداقل آن يك لحظه و حداکثر ده روز است. زن پس از پاک شدن، باید غسل نفاس به جا آورد. [۱۸۰] در بین برخی از عوام مشهور است که می‌گویند: زنی که تازه زایمان کرده، باید روز چهارم غسل (چله) انجام دهد؛ این سخن هیچ ارزش و اعتباری ندارد.

محرمات نفساء

پرسش ۲۱۹ . چه کارهایی بر زن نفساء حرام است؟

همه مراجع: هر چیزی که بر زن حائض حرام است، بر زن نفساء هم حرام است. [۱۸۱] تبصره . آیات عظام تبریزی، سیستانی و وحید، بعضی از کارهایی را که بر زن حائض حرام است، بنابر احتیاط واجب حرام می‌دانند (مانند تلاوت آیات سجده‌دار، توقف در مساجد و رفتن به مسجدالحرام و مسجد پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) و گذاشتن چیزی در این مکان‌ها).

مکروهات نفساء

پرسش ۲۲۰ . چه کارهایی بر زن نفساء مکروه است؟

همه مراجع: هر چیزی که بر زن حائض مکروه است، بر زن نفساء هم مکروه است. [۱۸۲]

حداقل نفاس

پرسش ۲۲۱ . حداقل و حداکثر خون نفاس چقدر است؟

همه مراجع: حداقل آن يك لحظه و حداکثر ده روز است. [۱۸۳]

پرسش ۲۲۲ . اگر زن بعد از زایمان يك یا دو روز خون ببیند و پاک شود، آیا باید تا ده روز صبر کند و نمازش را ترك کند؟

همه مراجع (به جز سیستانی، صافی و مکارم): خیر، باید بعد از پاک شدن، غسل کند و نمازهای خود را بخواند و اگر [قبل از گذشتن ده روز از ولادت] دوباره خون ببیند، چنانچه روزهایی که خون دیده با روزهایی که در وسط پاک بوده، با هم ده روز یا کمتر باشد تمام آن نفاس است. [۱۸۴] آیات عظام سیستانی و صافی: خیر، باید بعد از پاک شدن، غسل کند و نمازهای خود را بخواند و اگر [قبل از گذشتن ده روز از ولادت] دوباره خون ببیند، چنانچه روزهایی که خون دیده روی هم رفته ده روز یا کمتر از ده روز است، تمام آن نفاس است و بنا بر احتیاط واجب روزهایی که در وسط پاک بوده، احتیاط کند؛ یعنی آنچه را بر نفساء حرام است ترك کند و عبادت‌های خود را بجا آورد. [۱۸۵] آیه‌الله مکارم: و اگر [قبل از گذشتن ده روز از ولادت] دوباره خون ببیند چنانچه روزهایی که خون دیده روی هم رفته ده روز یا کمتر از ده روز است تمام آن نفاس می‌باشد و روزهایی که در وسط پاک بوده عبادت‌اش صحیح است. [۱۸۶]

استمرار در نفاس

پرسش ۲۲۳ . آیا خون نفاس نیز مانند خون حیض، باید استمرار داشته باشد؟

همه مراجع: خیر، هر مقدار تا ده روز خون ببیند، نفاس محسوب می‌شود. به عنوان مثال ممکن است تنها دو روز اول خون ببیند و ممکن است تنها روز پنجم خون ببیند و... [۱۸۷].

خون پیش از زایمان

پرسش ۲۲۴ . اگر زن بار دار نزدیک زایمان چند روز خون ببیند، تکلیفش چیست؟ آیا خون نفاس محسوب می‌شود؟

همه مراجع: اگر پیش از زایمان باشد، خون نفاس نیست بلکه باید براساس شرایط و صفات، خون حیض یا استحاضه قرار دهد. [۱۸۸]

نفاس زن دوقلوزا

پرسش ۲۲۵ . خانم‌هایی که دو قلو می‌زایند، حکم خون نفاسشان چیست؟ به عنوان مثال يك هفته بعد از تولد بیچه اول، بیچه دوم بدنیا می‌آید؟ همه مراجع (به جز مکارم): باید برای هر کدام نفاس جداگانه‌ای در نظر بگیرد. به عنوان مثال اگر بین تولد آنها ده روز فاصله شود و خون تا بیست روز ادامه داشته باشد، نفاس این زن بیست روز است (ده روز برای تولد بیچه اول و ده روز برای بیچه دوم). [۱۸۹]

آیه الله مکارم: قرار دادن نفاس جداگانه برای هر يك صحيح نمی باشد؛ بلکه خون ده روز اول، خون نفاس محسوب می شود و در بیشتر از آن، بنا بر احتیاط واجب باید احتیاط کند؛ یعنی، آنچه را که بر حائض حرام است، ترك کند و کارهای مستحاضه را به جا آورد. و اگر (به عنوان مثال) بین تولد آنها ده روز فاصله شود و خون تا هفده روز ادامه داشته باشد، نفاس این زن هفده روز است. [۱۹۰]

پاکی زمان زایمان

پرسش ۲۲۶ . اگر زن بعد از زایمان خون نبیند، تکلیف چیست؟
همه مراجع: اگر تا روز دهم خون نبیند، این زن خون نفاس ندارد و باید در این ایام، عبادت های خود را به جا آورد. [۱۹۱]

خون زمان سقط

پرسش ۲۲۷ . خانمی که بچه اش را کورتاژ کرده خونی که مشاهده می کند، چه خونی است؟ آیا خون نفاس است؟
آیات عظام امام، خامنه ای، صافی، فاضل و نوری: اگر خون بسته ای بعد از سقط از رحم خارج شود و بداند که اگر در رحم می ماند، انسان می شد خونی که تا ده روز می بیند خون نفاس محسوب می شود و باید به احکام آن عمل کند. [۱۹۲]
آیه الله بهجت: اگر خون بسته ای بعد از سقط از رحم خارج شود و بداند که اگر در رحم می ماند، انسان می شد خونی که تا ده روز می بیند بنا بر احتیاط واجب خون نفاس محسوب می شود و باید به احکام آن عمل کند. [۱۹۳]
آیات عظام تبریزی و وحید: خونی که بعد از سقط از رحم خارج می شود، اگر زاییدن صدق کند تا ده روز، خون نفاس محسوب می شود و باید به احکام آن عمل کند. [۱۹۴]

آیه الله سیستانی: اگر خونی که بعد از سقط از رحم خارج می شود، از حالت علقه (خون بسته) و مُضغه (قطعه گوشت) بگذرد، چنانچه تا ده روز ببیند، خون نفاس محسوب می شود و باید به احکام آن عمل کند. [۱۹۵]
آیه الله مکارم: در خون نفاس احتیاط واجب این است که خلقت بچه تمام باشد، بنابراین اگر خون بسته ای بعد از سقط از رحم خارج شود و بداند که اگر در رحم می ماند انسان می شد، باید میان اعمال زنی که از خون پاک است و کارهایی که حائض ترك می کند، جمع کند. [۱۹۶]
تبصره . برای حکم به نفاس بودن این خون، لازم است سقط به گونه ای باشد که اگر در رحم می ماند، انسان می شد؛ مانند اینکه به حد مضغه یا علقه رسیده بود. اما اگر در حد نطفه بوده و زن شك داشته است که اگر رحم می ماند انسان می شد، حکم به نفاس نمی شود.

طهر در نفاس

پرسش ۲۲۸ . اگر زن بعد از زایمان سر چهار روز پاك شود و غسل کند، سپس دوباره خون ببیند، تکلیفش چیست؟
آیات عظام امام، بهجت، تبریزی، خامنه ای، فاضل و نوری: اگر همه خون هایی که دیده با روزهایی که در وسط پاك شده، روی هم ده روز یا کمتر از آن باشد، همه آنها نفاس محسوب می شود؛ حتی روزهایی که در وسط پاك شده است. بنابر این اگر در روزهایی که پاك شده، روزه گرفته است، باید آنها را قضا کند؛ ولی نماز قضا ندارد. [۱۹۷]
آیات عظام سیستانی و صافی: اگر همه خون هایی که دیده با روزهایی که در وسط پاك شده، روی هم ده روز یا کمتر از آن باشد، بنابر احتیاط واجب روزهایی که خون دیده نفاس قرار دهد و در روزهایی که پاك شده، آنچه را که بر نفاس حرام است ترك کند و عبادت های خود را به جا آورد. بنابر این اگر در روزهایی که پاك شده، روزه گرفته است، باید آنها را قضا کند؛ ولی نماز قضا ندارد. [۱۹۸]
آیه الله مکارم: اگر همه خون هایی که دیده روی هم ده روز یا کمتر از آن باشد، همه آنها نفاس محسوب می شود و روزهایی که در وسط پاك شده، نفاس محسوب نمی شود. بنابر این اگر در روزهایی که پاك شده روزه گرفته، صحیح است و لازم نیست قضا کند. [۱۹۹]
آیه الله وحید: اگر همه خون هایی که دیده، با روزهایی که در وسط پاك شده، روی هم ده روز یا کمتر از آن باشد، همه آنها نفاس محسوب می شود و روزهایی که در وسط پاك شده است - اگر در ایام عادت باشد - آن هم نفاس شمرده می شود. در غیر این صورت باید احتیاط کند؛ یعنی، آنچه را که بر نفاس حرام است، ترك کند و عبادت های خود را هم به جا آورد. بنابر این اگر در روزهایی که پاك شده، روزه گرفته است، باید آنها را قضا کند؛ ولی نماز قضا ندارد. [۲۰۰]

خونریزی متوالی در زایمان

پرسش ۲۲۹ . خانمی که عادت ماهانه (عدویه) دارد؛ اکنون به علت زایمان تا يك ماه یا بیشتر خون می بیند، تکلیف عبادتش چه می شود؟
آیات عظام امام، بهجت، خامنه ای، سیستانی، فاضل و نوری: باید به اندازه روزهای عادتش نفاس قرار دهد و بعد از آن تا ده روز، به احکام استحاضه عمل کند (هر چند این ده روز در ایام عادتش باشد) بعد از گذشتن ده روز اگر خونی که می بیند در ایام عادتش باشد، خون حیض است و در غیر این صورت استحاضه است (هر چند نشانه های حیض را نیز داشته باشد). [۲۰۱]
آیات عظام تبریزی و وحید: باید به اندازه روزهای عادتش نفاس قرار دهد و بعد از آن تا ده روز به احکام استحاضه عمل کند (هر چند این ده روز در ایام عادتش باشد) و بعد از گذشتن ده روز اگر خونی که می بیند در ایام عادتش باشد، یا نشانه های حیض را داشته باشد، خون حیض است و در غیر این صورت استحاضه است. [۲۰۲]

آیه‌الله صافی: باید به اندازه روزهای عادتش نفاس قرار دهد و بعد از آن تا ده روز به احکام استحاضه عمل کند (هر چند این ده روز در ایام عادتش باشد) و بعد از گذشتن ده روز اگر خونی که می‌بیند در ایام عادتش باشد یا نشانه‌های حیض را داشته باشد، خون حیض است. در غیر این صورت تا هنگامی که ممکن است آن خون حیض باشد، بنا بر احتیاط باید آنچه را که بر حائض حرام است، ترک کند و کارهای مستحاضه را انجام دهد. [۲۰۳]

آیه‌الله مکارم: اگر عادت او در حیض کمتر از ده روز است، اگر بیشتر از روزهای عادتش خون نفاس ببیند باید به اندازه روزهای عادت خود نفاس قرار دهد و بعد از آن، تا روز دهم بنا بر احتیاط واجب ترک عبادت کند، اگر خون از ده روز گذشت، فقط به اندازه روزهای عادتش نفاس است و بقیه استحاضه و عباداتی را که در این چند روز ترک کرده، باید قضا کند. [۲۰۴]

تبصره ۱. به عنوان مثال زنی که عادت ماهانه‌اش از بیستم هر ماه تا بیست و ششم است، اگر روز هشتم ماه زایید و تا یک ماه یا بیشتر، به طور متوالی خون دید تا روز چهاردهم نفاس است و بعد از آن تا روز بیست و چهارم استحاضه و بعد از آن طبق فتوای مرجع تقلیدش عمل کند.

تبصره ۲. آیه‌الله سیستانی در مسئله یاد شده فروعاتی دارند برای آگاهی از آن به آدرس پاورقی مراجعه شود.

زایمان و عادت ماهانه

پرسش ۲۳۰. اگر زن زائو بیش از روزهای عادتش و کمتر از ده روز خون ببیند، تکلیفش چیست؟
همه مراجع: اگر خون کمتر از ده روز قطع شود، تمام آن نفاس محسوب می‌شود. [۲۰۵]

پرسش ۲۳۱. خانمی است که عادت ماهانه ثابتی ندارد بعد از زایمان به طور پی در پی تا یک ماه یا بیشتر خون می‌بیند، تکلیفش چیست؟
همه مراجع: ده روز اول خون نفاس و ده روز دوم استحاضه است و خونی که بعد از آن می‌بیند، اگر نشانه‌های خون حیض را دارد، حیض است و گرنه استحاضه محسوب می‌شود. [۲۰۶]

تبصره. اگر این خانم بعد از ده روز نخست، خونی که می‌بیند یکسان باشد و تا یک ماه یا بیشتر به این حالت ادامه دارد، حکم تفاوت پیدا می‌کند. در این صورت باید در هر ماه مانند عادت خویشانش خود عمل کند یا باید عدد خاصی را اختیار کند. فتوای مراجع تقلید در این زمینه مختلف است که در جای خود بیان شده است.

کیسه جنین

پرسش ۲۳۲. آیا آبی که در اثر پاره شدن کیسه جنین قبل از زایمان خارج می‌شود، نجس است؟
همه مراجع: خیر، پاک است [مگر آنکه همراه آن خون بیرون بیاید]. [۲۰۷]

غسل روز هیجدهم

پرسش ۲۳۳. این جانب بعد از زایمان و گذشت ایام نفاس، غسل نفاس به جا آوردم و بعد از آن تا یک ماه خون استحاضه دیدم، آیا لازم بوده که من روز هیجدهم غسل می‌کردم؟
همه مراجع: خیر، روز هیجدهم غسل ندارد؛ ولی این سخن صحت دارد که اگر زن بیش از ده روز خون دید، برای کسی که عادت دارد بهتر است از روز بعد از عادت و برای کسی که عادت ندارد بعد از روز دهم تا روز هیجدهم زایمان، به احکام استحاضه عمل کند و کارهایی را که بر حائض حرام است، ترک نماید. [۲۰۸]

غسل چله

پرسش ۲۳۴. آیا زنی که تازه زایمان کرده، باید روز چهلیم، غسل (چله) انجام دهد؟
همه مراجع: خیر، این سخن هیچ اعتباری ندارد. [۲۰۹]

تبصره. شستن بچه در صورتی که برای او ضرر نداشته باشد، مستحب است؛ ولی غسل ندارد.

تداخل عادت و نفاس

پرسش ۲۳۵. اگر زن در ایام عادت زایمان کند، خونی که از او بیرون می‌آید حکم نفاس را دارد یا حیض؟
همه مراجع: حکم نفاس را دارد. [۲۱۰]

پرسش ۲۳۶. زنی که عادت ماهانه دارد، اگر خون نفاس او از ده روز بگذرد، تکلیفش چیست؟
همه مراجع: باید به اندازه روزهای عادتش نفاس و بقیه [حداقل تا ده روز پس از آن] را استحاضه قرار دهد. [۲۱۱]

خون سزارین

پرسش ۲۳۷. خانم‌هایی که زایمانشان به صورت عمل سزارین است، خونی که از مجرای طبیعی خارج می‌شود خون نفاس است؟
همه مراجع (به جز تبریزی): آری، [اگر خون زخم و جراحت نباشد] خون نفاس است و باید به احکام نفاس عمل کنند. [۲۱۲]

آیه‌الله تبریزی: خیر، خون نفاس نیست و اگر صفات حیض را داشته یا در ایام عادت بوده، باید به احکام حیض عمل کنند. [۲۱۲]

خون بیش از ده روز

پرسش ۲۳۸ . اگر زن بعد از زایمان تا بیش از ده روز خون ببیند، تکلیفش چیست؟
همه مراجع (به جز تبریزی): اگر از زنانی است که عادت ماهانه دارد، باید به اندازه عادتش نفاس و بقیه را استحاضه قرار دهد. اگر عادت ماهانه ندارد، تا ده روز نفاس و بقیه استحاضه محسوب می‌شود. [۲۱۴]
آیه‌الله تبریزی: اگر از زنانی است که عادت ماهانه دارد، باید به اندازه عادتش نفاس و بقیه را استحاضه قرار دهد. اگر عادت ماهانه ندارد، به اندازه عادت خویشان خود نفاس قرار دهد و بقیه را تا ده روز احتیاط کند. [۲۱۵]

تماس بدن با جنین

پرسش ۲۳۹ . آیا برای دست زدن به جنین سقط شده، غسل واجب می‌شود؟
همه مراجع: اگر چهار ماه او تمام شده (و روح در بدنش دمیده شده) است، غسل مس میت واجب می‌شود. [۲۱۶]

غسل جنین سقط شده

پرسش ۲۴۰ . مادرانی که بچه‌شان مرده به دنیا می‌آید، آیا باید غسل مس میت به جا آورند؟
همه مراجع (به جز سیستانی): اگر چهار ماه او تمام شده [و بدنش سرد شده باشد] و با بدن مادر تماس پیدا کرده است، بر مادر غسل مس میت واجب می‌شود. [۲۱۷]
آیه‌الله سیستانی: اگر چهار ماه او تمام شده و با بدن مادر تماس پیدا کرده است، بر مادر غسل مس میت واجب می‌شود بلکه اگر ظاهر بدن او را هم مس نکند، بنا بر احتیاط واجب باید غسل مس میت کند. [۲۱۸]

پیشگیری با دارو

پرسش ۲۴۱ . آیا زن می‌تواند با استفاده از دارو یا آمیول، از بارداری شدن جلوگیری کند؟ اگر شوهر اجازه ندهد، چه حکمی دارد؟
آیات عظام امام، بهجت، خامنه‌ای، نوری و مکارم: اگر زیان مهمی نداشته باشد و شوهر راضی باشد، اشکال ندارد. [۲۱۹]
آیات عظام تبریزی، وحید، فاضل و سیستانی: اگر زیان مهمی نداشته باشد، اشکال ندارد؛ هر چند شوهر راضی نباشد. [۲۲۰]
آیه‌الله صافی: اگر زیان مهمی نداشته باشد و بنا بر احتیاط واجب شوهر راضی باشد، اشکال ندارد. [۲۲۱]

پیشگیری با عمل جراحی

پرسش ۲۴۲ . آیا به جهت کنترل جمعیت، زن و مرد می‌توانند با استفاده از عمل جراحی کاری کنند که دیگر نتوانند فرزندی بیاورند؟
همه مراجع (به جز تبریزی، خامنه‌ای و سیستانی): خیر، این کار جایز نیست. [۲۲۲]
آیه‌الله تبریزی: اگر این کار باعث زیان جدی (مانند قطع عضو) شود و یا نگاه و لمس حرام را به دنبال داشته باشد، حرام است و در غیر این صورت، بنا بر احتیاط واجب جایز نیست. [۲۲۳]
آیه‌الله سیستانی: اگر این کار باعث زیان جدی (مانند قطع عضو) نشود و نگاه و لمس حرام را به دنبال نداشته باشد، اشکال ندارد. [۲۲۴]
آیه‌الله خامنه‌ای: اگر این کار به انگیزه [و] غرض عقلایی انجام گیرد و باعث زیان جدی (مانند قطع عضو) نشود و نگاه و لمس حرام را نیز به دنبال نداشته باشد، اشکال ندارد. [۲۲۵]

عقیم دائمی و موقت

پرسش ۲۴۳ . جایی که بارداری ضرر و خطر جانی زن را به همراه داشته باشد، آیا جایز است با استفاده از دستگاه او را عقیم کرد؟
همه مراجع (به جز خامنه‌ای و سیستانی): اگر راهی، جز نازایی دائمی نباشد، اشکال ندارد. [۲۲۶]
آیات عظام خامنه‌ای و سیستانی: در فرض یاد شده، اشکال ندارد. [۲۲۷]

پرسش ۲۴۴ . آیا جایز است به جهت کنترل جمعیت، با استفاده از دستگاه به طور موقت از بارداری جلوگیری کرد؟
همه مراجع: اگر زیان مهمی نرساند و باعث نگاه و لمس حرام نشود، اشکال ندارد. [۲۲۸]

پرسش ۲۴۵ . در مواردی که حاصل حاملگی، به وجود آمدن جنین دارای نقص یا بیماری ژنتیکی است، آیا می‌توان زن یا مرد را عقیم کرد؟
آیات عظام امام، بهجت، صافی، فاضل، نوری، وحید: خیر، عقیم کردن جایز نیست. [۲۲۹]
آیه‌الله تبریزی: اگر این کار باعث زیان جدی (مانند قطع عضو) شود و یا نگاه و لمس حرام را به دنبال داشته باشد، حرام است و در غیر این صورت، بنا

بر احتیاط واجب جایز نیست. [۲۲۰]

آیات عظام سیستانی و مکارم: در فرض یاد شده، عقیم کردن اشکال ندارد. [۲۳۱]
آیه الله خامنه‌ای: اگر این کار به انگیزه [و] غرض عقلائی انجام گیرد و زیان جدی (مانند قطع عضو) نیز در بر نداشته باشد و باعث نگاه یا لمس حرام نشود، اشکال ندارد. [۲۳۲]

سقط جنین

پرسش ۲۴۶ . آیا سقط جنین در ماه های اول حاملگی، اشکال شرعی دارد؟
همه مراجع: آری، سقط جنین پس از انعقاد نطفه در هر ماهی که باشد، جایز نیست. [۲۳۳]

پرسش ۲۴۷ . اگر سقط جنین با رضایت کامل پدر و مادر توسط پزشک انجام گیرد، دیه آن به عهده کیست؟
همه مراجع: دیه سقط جنین بر عهده قاتل مباشر است و چون این عمل به وسیله پزشک انجام شده، بر پدر و مادر تکلیفی نیست؛ بلکه او ضامن است و این دیه به پدر و مادر پرداخت می‌شود. البته می‌توانند از حق خود بگذرند و از او چیزی دریافت نکنند. در هر حال باید از کار خود توبه کنند. [۲۳۴]

جنین نامشروع

پرسش ۲۴۸ . سقط جنین نامشروع، چه حکمی دارد؟
همه مراجع: جایز نیست. [۲۳۵]

جنین ناقص

پرسش ۲۴۹ . سقط کردن جنینی که ناقص الخلقه به دنیا می‌آید، چه حکمی دارد؟
همه مراجع (به جز فاضل و مکارم): ناقص بودن بچه مجوز شرعی برای سقط جنین محسوب نمی‌شود. [۲۳۶]
آیه الله مکارم: اگر در مراحل ابتدایی جنین باشد و به صورت انسان کامل در نیامده (هنوز روح در آن دمیده نشده باشد) و تولد ناقص آن باعث مشقت و حرج شدید برای پدر و مادرش گردد اشکال ندارد و بنا بر احتیاط دیه را هم باید بدهند [۲۳۷].
آیه الله فاضل: سقط آن جایز نیست مگر در موارد ضرورت. [۲۳۸]

جنین مرده

پرسش ۲۵۰ . اگر با آزمایش‌های تخصصی یقین پیدا شود؛ که جنین بعد از تولد و یا در ماه‌های آخر از دنیا می‌رود؛ آیا سقط آن جایز است؟
همه مراجع: خیر، جایز نیست. [۲۳۹]

حمل مادر در خطر

پرسش ۲۵۱ . سقط جنین برای مادری که در معرض مرگ است و شاید با این کار بهبود یابد، چه حکمی دارد؟
آیات عظام بهجت، سیستانی، خامنه‌ای، فاضل، مکارم و نوری: اگر طبق تشخیص دکتر متخصص و مورد اطمینان، بقای حمل برای مادرش خطر جانی داشته باشد چنانچه روح در او دمیده نشده سقط آن اشکال ندارد [۲۴۰].
آیات عظام تبریزی و نوری: اگر مادر از هر راهی (هر چند از گفته پزشک) اطمینان یا خوف داشته باشد که این بچه موجب مرگ او می‌شود چنانچه روح در او دمیده نشده می‌تواند با خوردن دارو و مانند سقط نماید ولی بر غیر مادر سقط جایز نیست. [۲۴۱]

دیه سقط جنین

پرسش ۲۵۲ . دیه سقط جنین چه مقدار است؟
همه مراجع: دیه برای نطفه، ۲۰ مثقال شرعی طلای سکه دار؛ برای علقه (خون بسته شده) ۴۰ مثقال و برای مضغه (پاره گوشت) ۶۰ مثقال است. اگر استخوان داشته و بدون گوشت باشد، ۸۰ مثقال و اگر گوشت آن را پوشانده و خلقت کامل شده باشد، ۱۰۰ مثقال است. اگر روح در آن دمیده شده؛ چنانچه پسر باشد، ۱۰۰۰ مثقال اگر دختر باشد، ۵۰۰ مثقال شرعی طلای سکه دار دیه دارد.
گفتنی است روح در حدود چهار ماهگی، در جنین دمیده می‌شود. [۲۴۲]

پرسش ۲۵۳ . دیه جنینی که به وسیله پزشک سقط می‌شود، بر عهده کیست؟ وظیفه پدر و مادری که اقدام به چنین کاری کرده‌اند، چیست؟
همه مراجع: دیه سقط جنین بر عهده قاتل مباشر است و چون این عمل به وسیله پزشک انجام شده، بر پدر و مادر تکلیفی نیست؛ بلکه او ضامن است و این دیه به پدر و مادر پرداخت می‌شود. البته می‌توانند از حق خود بگذرند و از او چیزی دریافت نکنند. در هر حال باید از کار خود توبه

فصل چهاردهم: دانستنی‌ها

مبتدئه

«مبتدئه» به زنی گفته می‌شود که برای نخستین بار خون حیض می‌بیند؛ خواه دختر باشد یا زن.

مضطربه

«مضطربه» زنی است که چند ماه خون دیده و از نظر وقت یا عدد، عادت معینی پیدا نکرده است و یا اگر عادتش هم داشته، عادتش از بین رفته و عادت دیگری پیدا نکرده است.

ناسیه

«ناسیه» از ماده «نسیان» به معنای زن فراموشکار است و در اصطلاح به زنی گفته می‌شود که عادت خود را فراموش کرده است. اگر بیشتر از ده روز خون ببیند، باید روزهایی که نشانه حیض را دارد تا ده روز، حیض قرار دهد و بقیه را استحاضه و اگر نتواند از راه نشانه‌های حیض تشخیص دهد، باید سه یا شش یا هفت روز اول را (بنابر اختلاف دیدگاه مراجع تقلید)، حیض و بقیه را استحاضه قرار دهد.

یائسه

«یائسه» از ماده «یأس» به معنای زن مأیوس و ناامید است و در اصطلاح به زنی گفته می‌شود که سنش، به حدی رسیده که دیگر عادت ماهانه نمی‌بیند و اگر خونی ببیند، خون حیض محسوب نمی‌شود. زن به طور حتم پس از تمام شدن شصت سال (قمری)، یائسه و کمتر از پنجاه سال (قمری) غیر یائسه است. بین پنجاه تا شصت سال میان مراجع تقلید اختلاف نظر هست. نظر اکثر این است که زن سیده با تمام شدن شصت سال و زن غیر سیده با تمام شدن پنجاه سال قمری، یائسه می‌گردد.

نفاس

«نفاس» از ماده «نفس» گرفته شده است. نفس چندین معنا دارد که یکی از آن معانی «خون» است. «نفاس» در اصطلاح به خونی گفته می‌شود که پس از زاییدن از زن خارج می‌شود. زن را در این هنگام «نفساء» می‌گویند. آغاز خون نفاس از زمانی است که اولین جزء بچه از شکم بیرون می‌آید. بنابراین خونی که پیش از آن دیده می‌شود، خون نفاس محسوب نمی‌شود. حداقل آن يك لحظه و حداکثر آن ده روز است. زن پس از پاك شدن، باید غسل نفاس به جا آورد. در بین برخی عوام مشهور است که می‌گویند: زنی که تازه زایمان کرده، باید روز چهل غسل (چله) انجام دهد! این سخن هیچ ارزش و اعتباری ندارد.

ایام عادت

زنی که یکی از عادت وقتیه و عددیه، عادت وقتیه و عادت عددیه را دارا باشد و در آن حالت به سر ببرد، گفته می‌شود در ایام عادت است.

استظهار

«استظهار» در باب حیض این است که؛ زن حائض وقتی از خون حیض پاك شده، ولی احتمال وجود خون در باطن را می‌دهد، باید مقداری پنبه و مانند آن داخل فرج کند و کمی صبر نماید و بیرون آورد. در این صورت به وظیفه‌ای که برایش مقرر گردیده، عمل کند. [۲۴۴]

کتابنامه

۱. قرآن کریم (با ترجمه استاد فولادوند).
۲. امام خمینی، سید روح الله، استفتائات، دفتر انتشارات اسلامی، قم، اول، ۱۳۷۲.
۳. تحریرالوسیله، پیام، تهران، پنجم، ۱۳۶۵.
۴. توضیح المسائل، دفتر انتشارات اسلامی، قم، نهم، ۱۳۷۹.

۵. بنی‌هاشمی خمینی، سید محمدحسن، توضیح المسائل مراجع، دفتر انتشارات اسلامی، قم، اول، ۱۳۷۷.
۶. بهجت، محمدتقی، توضیح المسائل، شفق، قم، بیست و چهارم، ۱۳۷۹.
۷. تبریزی، میرزا جواد، استفتائات جدید، سرور، قم، اول، ۱۳۷۸.
۸. توضیح المسائل، سرور، قم، هفتم، ۱۳۷۹.
۹. جامع المسائل، مهر، قم، دوم، ۱۳۷۹.
۱۰. صراط النجاة، دارالاعتصام، قم، ۱۴۱۷ ق.
۱۱. منهاج الصالحین، دارالصدیقة الشہیده، قم، دوم، ۱۳۸۲.
۱۲. حرعاملی، محمدبن حسن، وسائل الشیعه، مکتبه الاسلامیه، تهران، پنجم، ۱۴۰۱ ق.
۱۳. حسینی خامنه‌ای، سیدعلی، اجوبه الاستفتائات، الهدی، تهران، اول، ۱۳۸۱.
۱۴. حسینی سیستانی، سیدعلی، توضیح المسائل، دفتر آیة‌الله سیستانی، مشهد، ۱۴۱۹ ق.
۱۵. منهاج الصالحین.
۱۶. خراسانی، وحید، توضیح المسائل، مدرسه الامام باقرالعلوم، قم، چهارم، ۱۴۲۳ ق.
۱۷. منهاج الصالحین.
۱۸. صافی گلپایگانی، لطف‌الله، توضیح المسائل، قم، دوازدهم، ۱۴۱۸ ق.
۱۹. جامع الاحکام، حضرت معصومه، قم، دوم، ۱۳۷۸.
۲۰. طباطبایی یزدی، سیدمحمدکاظم، العروه الوثقی، اسماعیلیان، قم، پنجم، ۱۳۷۷.
۲۱. لنکرانی، محمدفاضل، العروه الوثقی مع تعلیقات...، اعتماد، قم، اول، ۱۴۲۲ ق.
۲۲. مکارم شیرازی، ناصر، استفتائات جدید، مدرسه علی بن ابیطالب، قم، اول، ۱۳۷۹.
۲۳. توضیح المسائل، هاتف، مشهد، هفدهم، ۱۳۷۶.
۲۴. تفسیر نمونه، دارالکتب الاسلامیه، تهران، دوازدهم، ۱۳۷۴.
۲۵. تعلیقات علی العروه الوثقی، مدرسه علی بن ابیطالب، قم، ۱۴۱۳ ق.
۲۶. نوری همدانی، حسین، التعلیقات علی کتاب العروه الوثقی.
۲۷. توضیح المسائل، مؤسسه مهدی موعود، پانزدهم، ۱۳۷۸.